

Ansioluettelo tekstilajina

**Maisterintutkielma
Tiina Autio
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
2020**

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Tiina Autio	
Työn nimi – Title Ansioluettelo tekstilajina	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2020	Sivumäärä – Number of pages 74 + liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tutkielmassa määrittelen, millainen ansioluettelo on tekstilajina. Ansioluetteloita ei ole tutkittu Suomessa aiemmin, joten tutkimukseni täyttää tutkimusaukkoa työnhaun diskurssin tekstilajien kentällä. Muita työnhaun diskurssiin liittyviä tekstilajeja on tutkittu Suomessa hieman, mutta niitäkin kielitieteellisesti verrattain vähän ja lähinnä pro gradu -tutkielmissa. Tutkimusaukon paikkaamisen lisäksi tutkimukseni antaa hyödyllistä tietoa siitä, millaisia ansioluetteloita työnhaussa liikkuu nykypäivänä. Lähestyn tutkimusongelmaa seuraavien tutkimuskysymysten avulla:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Millainen on prototyyppinen ansioluettelon rakenne? <ol style="list-style-type: none"> a. Mistä vaiheista ansioluettelo muodostuu? b. Mitkä vaiheet ovat tekstilajille välttämättömiä ja mitkä valinnaisia? c. Millaista säännönmukaisuutta vaiheiden järjestäytymisestä löytyy? 2. Miten ansioluettelo rakentuu kielellisesti ja visuaalisesti? <ol style="list-style-type: none"> a. Mitkä kielelliset piirteet ovat ansioluettelolle tai sen tietyille rakennesosille tyypillisiä? b. Mitä toistuvia visuaalisia elementtejä ansioluettelossa esiintyy? <p>Keräsin aineistoni (n=29) sosiaalisen median avulla Webropol-kyselyn kautta. Kyselyn alkuun liitin tietosuojailmoituksen, jossa kerroin vastaajilleni siitä, miten säilytän aineiston, millä tavoin käytän heidän henkilötietojaan ja kuinka aion pseudonymisoida ne. Aineistonkeruun jälkeen pseudonymisoin aineistosta kaikki henkilötiedot laittamalla jokaisen henkilötiedon kohdalle sitä vastaavan termin</p> <p>Tutkimukseni teoreettisena viitekehystenä toimii systeemis-funktionaalinen kieliteoria sekä tekstilajitutkimus. Analyysissäni on kaksi tasoa, joista toinen keskittyy tekstilajin rakenteeseen ja toinen kieleen. Rakennetta analysoin vaiheanalyysin mukaan tunnistamalla ansioluetteloista toistuvia vaiheita ja askelia. Kieltä analysoin SF-teoriaan pohjautuvien metafunktioiden sekä deskriptiivisen kieliopin avulla. Ansioluettelon visuaalista puolta analysoin visuaalisen kieliopin käsitteillä.</p> <p>Aineistostani löytyi kolmenlaisia ansioluetteloita: perinteisiä, visuaalisia ja hybridejä. Analyysini pohjalta tunnistin ansioluetteloista kuusi vaihetta, joista välttämättömiä ovat MUODOLLISUUDET, KOULUTUSTAUSTA, TYÖKOKEMUS sekä TAIDOT JA OSAAMINEN ja valinnaisia ESITTELY ja LUOTTAMUSTOIMET. Analyysini perusteella voi sanoa, että ansioluettelot ovat nykyään enenevässä määrin visuaalisia kokonaisuuksia, joita voi lukea useasta suunnasta käsin. Koska tämä on ensimmäinen tutkimus ansioluetteloista, tutkimukseni toimii myös hyvänä pohjana työnhaun diskurssin tekstilajien jatkotutkimuksille.</p>	
Asiasanat – Keywords tekstilaji, systeemis-funktionaalinen kieliteoria, ansioluettelo, työnhaku	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen taustaa	1
1.2 Aiempi tutkimus	2
1.3 Tavoite ja tutkimuskysymykset	4
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1 Tekstilaji ja sen tutkimus	6
2.1.1 Tekstilaji rakenteen näkökulmasta	8
2.1.2 Tekstilaji viestinnällisen päämäärän ja prototyyppien näkökulmasta	9
2.2 Systemis-funktionaalinen kieliteoria	10
2.2.1 Metafunktiot	12
2.2.2 Visuaalinen kielioppi	14
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	17
3.1 Aineiston esittely	17
3.2 Vaiheanalyysi ja metafunktiot menetelmänä	18
4 ANALYYSI	21
4.1 Erilaiset ansioluettelotyypit aineistossa	21
4.2 Ansioluettelon rakentuminen	22
4.2.1 Muodollisuudet	25
4.2.2 Esittely	30
4.2.3 Koulutustausta	40
4.2.4 Työkokemus	44
4.2.5 Luottamustoimet	51
4.2.6 Taidot ja osaaminen	55
4.3 Ansioluettelo multimodaalisena tekstilajina	61
5 PÄÄTÄNTÖ	69

5.1 Tutkimustulokset	69
5.2 Tutkielman arviointi ja pohdinta	72
5.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet	76
LÄHTEET	77
LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Nykypäivän työnhaussa oman osaamisen markkinointi korostuu entisestään, kun samasta paikasta kilpaillaan useiden, jopa satojen, hakijoiden kanssa. Hakijoista erottautuminen tehdään usein ansioluetteloiden avulla, joten ne ovat työhakemuksen rinnalla tärkeä väline työnhaussa. Ne osoittavat työnantajalle hakijan pätevyudet, tutkinnot, työkokemuksen, käydyt kurssit ja erilaiset osaamisalat. Ansioluettelot näyttävät kuitenkin olevan isossa murroksessa näinä päivinä – vanhat, kaavamaiset ansioluettelot ovat muuttumassa hiljalleen visuaalisemmiksi kokonaisuuksiksi ja jopa videoansioluetteloiksi, jotta hakija pystyy erottautumaan muista hakijoista paremmin (Hoppe & Laine 2014: 26–45 & 197–204).

Ansioluetteloa voidaan toisin sanoen pitää tietyllä tavalla promotionaalisena tekstilajina. Sen tarkoituksena on olla työnhakijaa markkinoiva tekstilaji, jonka avulla rekrytoija kiinnostuu lukemaan hakijan työhakemuksen ja kutsumaan hänet haastatteluun. Kangasmäki (2015: 53) huomasi pro gradu -tutkielmassaan, että työnhakijat nostavat esille työhakemuksissaan ja ansioluetteloissaan niitä ominaisuuksia, jotka ovat työtehtävän kannalta tärkeitä ja joita työnantaja mahdollisesti arvostaa.

Vaikka ansioluettelo on monelle tuttu tekstilaji, sitä ei ole kuitenkaan aiemmin tutkittu tieteellisesti. Käytänkin taustakirjallisuutenani myös työnhakuun liittyviä oppaita ja verkkosivuja. Nämä oppaat ja verkkosivut kertovat omalta osaltaan diskurssiyhteisön ajattelusta (ks. diskurssiyhteisöstä lisää luvussa 2.1.2). Näiden tekstien kirjoittajilla on suuri valta: useat ansioluetteloaan kirjoittavat henkilöt ottanevat tällaisista oppaista ja neuvoista mallia oman versionsa kirjoittamiseen. Tekstilajia tutkittaessa on myös muistettava, että harva hakija saa omasta ansioluettelostaan palautetta esimerkiksi työnhaun yhteydessä. Näin ollen on oletettavaa, että lopulliseen ansioluetteloon vaikuttavat vahvasti erilaiset verkosta tai oppaista löytyvät mallit.

Verkossa olevien artikkelien ja verkkosivujen perusteella ansioluettelo on tekstilaji, johon liittyy olennaisesti käsitys siitä, että ansioluettelon tulisi olla “hyvä” (ks. esim. Duunitori 2019; Academic Work 2019; Ukkowork 2019). Tällä viitataan kenties pikemminkin siihen, että ansioluettelon avulla voi erottautua muista hakijoista. Koskela (2013: 30) päättelikin työhakemuksia käsittelevässä pro gradu -tutkielmassaan, että “CV:n merkitys suomalaisessa työnhaun diskurssissa on kasvanut ja työhakemuksen ja CV:n keskinäinen työnjako

selkeytynyt”. Vaikka tässä tutkimuksessa en ota kantaa aineistoni laatuun, on tämä kuitenkin olennainen osa ansioluettelon luonnetta.

Tässä maisterintutkielmassa kartoitan, millainen ansioluettelo oikeastaan on tekstilajina. Pyrin siis tutkimaan sitä, millaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksista aineistoni ansioluetteloista löytyy niin kielellisesti kuin visuaalisestikin. Vaikka työnhakuneuvoissa kehoitetaan jatkuvasti erottautumaan hakijoista persoonallisella ansioluettelolla, ennakko-oletukseni on, että ansioluettelot muistuttavat toisiaan ja näin ollen tekstilajinsa konventioita melko orjallisesti. Tämä ennakko-oletukseni kumpuaa siitä havainnosta, että ansioluettelon tekemiseen on valtavasti erilaisia verkko-oppaita ja kirjoja, joissa esitetään usein samankaltaisia neuvoja tekstilajin rakentamiseen.

Tämä tutkimus antaa siis katsauksen siitä, millaisia ansioluetteloita työnhakijat lähettävät työhaussa näinä päivinä. Tutkimukseni paitsi määrittelee tämän tekstilajin prototyyppejä piirteitä, myös antaa tietoa työnhakijoille siitä, millaisia ansioluetteloita ihmiset lähettävät hakiesaan töitä. Tämän tutkimuksen pohjalta työnhakijat voivat peilata omaa ansioluetteloaan tutkimukseni tuloksiin ja miettiä, erottuvatko he itse esimerkiksi kielellisesti tai visuaalisesti muista hakijoista. Lisäksi tämä on ensimmäinen suomalainen tieteellinen tutkimus ansioluetteloista, joten työnhakuun liittyvät kouluttajat ja esimerkiksi rekrytoijat saavat tutkimukseni avulla tieteellistä näyttöä ansioluetteloista.

1.2 Aiempi tutkimus

Ansioluetteloita ei ole tutkittu Suomessa aiemmin. Sen sijaan muita työhaun diskurssiin liittyviä tekstilajeja on tutkittu hieman mutta niitäkin kielitieteellisesti verrattain vähän ja lähinnä pro graduissa. Lähimpänä omaa tutkimustani on Sanni Koskelan (2014) artikkeli *Työhakemus tekstilajina*, jonka hän on kirjoittanut pro gradu -tutkielmansa pohjalta Virittäjään. Koskela (2014) on tutkinut sekä säätelyaineistoja, eli mallityöhakemuksia, että autenttisia työhakemuksia tutkimuksessaan. Hänen näkökulmansa tekstilajitutkimukseen on paitsi rakenteellinen myös interdiskursiivinen. Hänen tutkimuksessaan ilmeni, että säätelytekstit ohjaavat melko tarkasti työhakemuksen rakennetta, mutta autenttisissa hakemuksissa säätelytekstien muodostava kuva tekstilajista monipuolistui. Työhakemus osoittautui myös interdiskursiiviseksi tekstilajiksi, jossa näkyvät suhteet muihin teksteihin ja tekstilajeihin. (Koskela 2014: 30–31.)

Ansioluetteloiden kohdalla on myös kansainvälisesti iso tutkimusaukko. Kansainvälisesti lähimpänä omaa tutkimustani on Idikó Furkan (2008) pienimuotoinen tutkimus ansioluetteloista ja työhakemuksista kulttuurin ja rakenteen näkökulmasta. Kyseinen tutkimus ei ole

kuitenkaan luotettavimmasta päästä, sillä WoPaLP eli Working Papers in Language Pedagogy on luokiteltu julkaisuforumissa tasolle 0. Tutkimuksessa ilmeni, että ansioluettelon ja työhakemuksen välinen suhde ei ollut kovin selkeä. Vain kaksi yhdeksästä osallistujasta kirjoitti ansioluettelonsa jokseenkin annettujen ohjeiden mukaisesti, kun taas loput osallistujista sekoittivat ansioluettelon ja työhakemuksen tekstilajit toisiinsa ja näin ollen kirjoittivat ansioluettelonsa narratiivisempaan muotoon. (Furka 2008: 27–28.) Huomionarvoista on myös se, että tutkimus toteutettiin 17-vuotiaille nuorille, joiden piti tutkimuksen yhteydessä kirjoittaa oma ansioluettelonsa. Näin ollen tämä tutkimus ei ole vertailukelpoinen omaan tutkimukseeni, sillä jo aineiston kerääminen on tapahtunut täysin eri menetelmin. Lisäksi osallistujilla oli käytössään ohjeet ansioluettelon kirjoittamiseen. Omassa tutkimuksessani tarkoitukseni oli kerätä mahdollisimman autenttisia ansioluetteloita, joita en ole ohjaillut itse tutkijana mihinkään suuntaan.

Työnhaun diskurssiin liittyvää tekstilajitutkimusta on tehty opinnäytetöiden tasolla Suomessa jonkin verran. Edellä esitellyn Koskelan (2013) työhakemuksia käsittelevän pro gradun lisäksi maisterintutkielmissa on tutkittu työpaikkailmoituksia, työnhakuoppaita sekä hylkäyskirjeitä. Työpaikkailmoituksia ovat pro graduissaan tutkineet Riikka Komulainen (2006), Reija Jousjärvi (2016) ja Jan Hokkanen (2018).

Komulaisen (2006) näkökulma työpaikkailmoituksiin on vertaileva: tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten työpaikkailmoitukset ovat muuttuneet 50 vuoden aikana. Hänen tutkimuksessaan käy ilmi, että työpaikkailmoitukset ovat ajan saatossa monipuolistuneet, pidentyneet ja muuttuneet markkinoivimmiksi. Hän kuvaakin vuoden 2005 työpaikkailmoitusten olevan ikään kuin mainoksia työpaikkaa tarjoavasta tahosta. (Mp.) Tämä työnhaun diskurssin tekstilajeille tyypillinen mainosmaisuus näkyy myös ansioluetteloissa, joita kuvataankin verkkooppaissa mainoksiksi, joissa myytävä kohde on hakija itse (Hela 2017; CV-pohja 2018).

Jousjärvi (2016) puolestaan on lähestynyt työpaikkailmoituksia IT-alan näkökulmasta käsin ja käsittelee tekstilajin lisäksi myös osallistujia. Tyypillisesti työpaikkailmoituksessa on kaksi osallistujaa: rekrytoiva yritys sekä hakija. Rekrytoivaan yritykseen viitataan monikon ensimmäisessä persoonassa, koska tämän avulla esitetään hakijalle kutsu liittyä ”meihin”. Hakijaa puolestaan sinutellaan yksikön toisen persoonan avulla, sillä se luo yrityksen ja hakijan välille läheistä suhdetta. (Mp.) Ansioluettelon – sekä työhakemuksen – voidaankin nähdä olevan hakijan pyyntö päästä liittymään työpaikan ”meihin”.

Tuorein työpaikkailmoituksiin liittyvä pro gradu -tutkimus on Hokkasen (2018), ja tutkimuksen painopisteessä on siivous- ja telemarkkinointialan työpaikkailmoitukset. Hokkanen erottautuu aiemmista saman tekstilajin tutkimuksista sillä, että hän määrittelyn lisäksi on kiinnittänyt huomiota myös vaikuttamisen kielellisiin keinoihin sekä määritellyt sen, millaisia

työpaikkailmoitusten työnantajat, työnkuvaukset ja ihannehakijat ovat. Hänen tutkimuksestaan käy ilmi, että työpaikkailmoitusten perusteella työnantaja toimii ehdottajana, vaatijana, lupaa-jana ja ohjeistajana. Työnantajaan viitataan monikon ensimmäisessä persoonassa ja hakijaan puolestaan yksikön toisessa persoonassa, kuten Jousjärvenkin (2016) tutkimuksesta ilmenee.

Muita työnhaun tekstilajeihin liittyviä pro graduja ovat tehneet Merja Saarenmäki (2007), joka on tutkinut suomenkielisten työnhakuoppaiden opastamista ja tekstuaalisia piirteitä, sekä Elina Keckman (2017), joka puolestaan on määritellyt hylkäyskirjeen tekstilajina. Saarenmäen (2007) pro gradu -tutkielman lähtökohtana oli selvittää tekstuaalisen merkityksen näkökulmasta sitä, miten verkossa julkaistut työnhakuoppaat opastavat työnhakijaa työnhaussa sekä siihen liittyvissä asiakirjoissa. Tulosten perusteella opastamista tehdään muun muassa kuvailemalla työhakemuksen ja ansioluetteloiden eri osia, esittämällä asiakirjamalleja, rajaavia ja ehtoa ilmaisevien merkitysten avulla sekä huomioimalla hakijan eri tilanteita (mp). Tämä näkyy myös tänä päivänä: verkossa on saatavilla valtavasti erilaisia asiakirjamalleja ja neuvoja työnhaun diskurssin tekstilajien rakentamiseen.

Keckmanin (2017) pro gradu -tutkielma määritteli hylkäyskirjeen tekstilajina sekä rakenteen että kohteliaisuuden näkökulmasta. Tekstilajin keskiössä on kiitosjakso, jonka avulla työnhakijalle kerrotaan, että vuorovaikutus hakijan ja työnantajan välillä on päättynyt. Kohteliaisuutta ilmennetään varausten, pahoitteluiden, persoonan häivyttämisen sekä yhteistyöhalukkuuden ilmaisemisen avulla. (Mp.)

1.3 Tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on määrittellä ansioluettelo tekstilajina. Tähän ydintavoitteeseen pääsen vastaamalla seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millainen on prototyypinen ansioluettelon rakenne?
  - a. Mistä vaiheista ansioluettelo muodostuu?
  - b. Mitkä vaiheet ovat tekstilajille välttämättömiä ja mitkä valinnaisia?
  - c. Millaista säännönmukaisuutta vaiheiden järjestäytymisestä löytyy?
2. Miten ansioluettelo rakentuu kielellisesti ja visuaalisesti?
  - a. Mitkä kielelliset piirteet ovat ansioluettelolle tai sen tietyille rakenneosille tyypillisiä?
  - b. Mitä toistuvia visuaalisia elementtejä ansioluettelossa esiintyy?

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni ohjaa tutkimaan ansioluetteloiden rakennetta. Tämä kysymys perustuu näkemykselle siitä, että tekstilajin yksi merkittävimmistä määrittäjistä on tekstin kokonaisrakenne (ks. Mäntynen 2006: 42). Rakenne-näkökulman tunnetuin puolestapuhuja on Ruqaiya Hasan (1989 [1985]), jonka mukaan rakenne on todella keskeinen osa tekstilajin

määrittelyä. Muita rakennenäkökulman kannattajia ovat muun muassa Bahtin (1986 [1953]), Labov (1972), Swales (1990) ja Bhatia (1993). (Mäntynen 2006: 43–44.) Pyrin tunnistamaan aineistostani toistuvia rakenneosia, joita kutsun tässä tutkimuksessa nimellä *vaihe*. Tunnistamisen lisäksi kiinnitän huomiota niiden sijaintiin ja esiintymistiheyteen.

Toinen tutkimuskysymykseni puolestaan ohjaa tarkastelemaan ansioluetteloiden kieltä ja visuaalisuutta. Aion analysoida kategorisoimieni rakenneosien kieltä Hallidayn (1973) meta-funktioiden mukaan saadakseni mahdollisimman laajan käsityksen tekstilajista. Metafunktioiden lisäksi esittelen kielellisiä piirteitä myös deskriptiivisesti hyödyntäen muun muassa Ison suomen kieliopin käsitteitä. Analysoin tekstilajin sommittelua ja muita visuaalisia piirteitä Kressin ja van Leeuwenin (1996) visuaalisen kieliopin termein. Visuaalinen analyysi ei ole tutkimukseni pääosassa, vaan sen tarkoituksena on antaa yleisluontoinen kuvaus siitä, miltä ansioluettelot tyypillisesti näyttävät ja mikä tarkoitus erilaisilla visuaalisilla elementeillä on.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Tekstilaji ja sen tutkimus

Tekstit ja tekstilajit ovat osa arkeamme. Tunnistamme, niputamme ja luokittelemme eri tekstejä yhteen löytäessämme niistä tiettyjä samankaltaisuuksia. Samankaltaisuudet voivat liittyä esimerkiksi tekstien ulkoasuun, rakenteeseen tai sisältöön. (ks. Heikkinen & Voutilainen 2012: 18.) Arkipäiväisestä ilmiöstä huolimatta tekstilajin käsite on silti monisyinen ja sitä voidaan määritellä ja luonnehtia eri tavoin. Tekstilajista käytetään myös käsitettä *genre*, mutta käytän selkeyden vuoksi suomenkielistä käsitettä tässä tutkimuksessa.

Tekstilajin käsitteen taustalla vallitsee ihmisten luontainen taipumus siihen, että samankaltaiset esiintymät luokitellaan samaksi lajiksi (Shore & Mäntynen 2006: 11; Heikkinen & Voutilainen 2012: 31). Näin ollen myös riittävän samanlaisten tekstien nähdään kuuluvan samaan tekstilajiin. Tekstien luokittelu tekstilajeihin ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lajin esiintymät ovat identtisiä kopioita toisistaan. Lajien sisällä esiintyy vaihtelua, ja lajit saattavat sekoitua toisiinsa. (Shore & Mäntynen 2006: 11.)

On tärkeää muistaa, että tekstilajin edustajat – tässä tapauksessa ansioluettelot – ovat aina omanlaisiaan versioita tekstilajista, eivätkä ne ole ikinä tismalleen samanlaisia. Tämän takia tekstilajin käsitteen yhteydessä puhutaan usein sen **prototyypisyydestä** (ks. Bhatia 2004: 25; Swales 1990: 49–52). Joidenkin tekstien nähdään siis olevan prototyypisempiä tekstilajinsa edustajia kuin toisten. Prototyypisyyteen liitetään odotuksia tekstilajin rakenteesta, tyylistä ja sisällöstä kommunikatiivisen päämäärän lisäksi. Näin ollen tekstiesiintymän vastatessa näihin odotuksiin sen voidaan nähdä edustavan tekstilajin prototyypisiä piirteitä. Toisin sanoen toisistaan eroavat tekstit voidaan eroavaisuuksistaan huolimatta luokitella saman tekstilajin teksteiksi, jos niillä on kuitenkin tekstilajin prototyypisen edustajan kanssa yhteneviä piirteitä. (Swales 1990: 49–52.) Ajatus prototyypisyydestä sopii myös tutkimukseeni. Tavoitteenani on luoda ansioluettelolle prototyyppi, jonka avulla voidaan tulevaisuudessa muun muassa tunnistaa samaan tekstilajiin kuuluvia tekstejä tai havaita ansioluetteloiden mahdollista muuttumista.

Kuten muissakin tieteellisissä luokitteluissa, myös tekstilajeista puhuttaessa käytetään usein arkisia luokitteluja (Heikkinen & Voutilainen 2012: 31). Nieminen (2010: 90) väittääkin, että tieteellisen tekstilajipohdinnan lähtökohtana toimiikin “arjen naiivit tekstilajikäsitteet”. Niemisen lähtökohta osuu oikeaan: arjessa kiinnitetään huomiota erilaisiin asioihin ja kiinnostumisen kautta havaintoja pyritään tieteellistämään. Vaikka tekstilajikeskustelun taustalla voi olla arkiluokitteluja, voidaan tekstilajeja luokitella muun muassa tekstin rakenteen, muodon,

kielen, sisällön tai kontekstin mukaan (ks. Mikkonen 2010: 44). Tekstilajitutkimuksen kentällä määritellään siis monin eri tavoin tekstilajin käsitettä (ks. Nieminen 2010: 91–92). Yhteisenä määritelmänä tekstilajeille pidetään kuitenkin näkemystä siitä, että genre on skemaattinen diskurssi- ja vuorovaikutustason ilmiö, joka joustavasti ja muuttuen vaikuttaa yksittäisten tekstien taustalla ja ohjaa niiden tuottamista ja vastaanottoa (Heikkinen & Voutilainen 2012: 23).

Eri tekstilajitutkimuksen lähestymistavat voidaan tiivistää kahteen eri näkökulmaan eli siihen, ajatellaanko lähtökohdaksi konkreettisia lajin toteutumia ja rakennetta vai niiden tuottamisen ja kuluttamisen käytäntöjä. Tämän lähestymistavan valossa kielitieteessä voidaan ajatella olevan kolme eri tutkimusperinnettä tekstilajien parissa. Ensimmäinen on systeemis-funktionaalinen kielitiede (jatkossa myös SF-teoria), joka painottaa etenkin rakennenäkökulmaa. Toisena on uusi retoriikka, joka määrittelee tekstilajin toiminnaksi. Viimeinen koulukunta on ESP (*English for Specific Purposes*) -suuntaus, joka puolestaan sijoittuu kahden edellä mainitun välimaastoon. (Heikkinen & Voutilainen 2012: 24–29.) Seuraavissa alaluvuissa esittelen ensimmäistä ja viimeistä tutkimusperinnettä tutkimukseeni soveltuvien osien. Uuden retoriikan tutkimusperinne ei tähän tutkimukseen sovellu, sillä tutkimuskohteenani on konkreettiset tekstit eikä niinkään tekstejä hyödyntävä yhteisö (ks. Heikkinen & Voutilainen 2012: 27–28).

Tutkimusperinteet voidaan asettaa lineaariselle janalle, jonka toisessa päässä on SF-teoria ja toisessa uusi retoriikka. Janan puoliväliin sen sijaan asettuu ESP-suuntaus. SF-teoriassa ja uudessa retoriikassa on paljon eroavaisuuksia, vaikka molempien avulla voidaankin lähestyä tekstilajitutkimusta. Jo lähtökohta tekstilajitutkimukseen on erilainen: SF-teoriassa genre nähdään rakenteen näkökulmasta ja uudessa retoriikassa toiminnan näkökulmasta. Siinä missä SF-teoriassa tekstinsisäiset, kielelliset kriteerit ovat tekstilähtöisen genrentutkimuksen keskiössä, uudessa retoriikassa keskitytään konkreettisten tekstien sijasta genrejä hyödyntävään yhteisöön sekä tekstin tuottamiseen ja kuluttamiseen liittyviin käytäntöihin. Myös analyysi- ja menetelmät ovat erilaisia: uudessa retoriikassa tukeudutaan etnografisiin menetelmiin kuten kenttätyöhön ja haastatteluihin sen lisäksi, että tekstilaji kontekstualisoidaan huolellisesti, kun taas SF-teoriassa analysoidaan konkreettisia tekstejä laadullisesti tai määrällisesti etenkin sananvalintojen ja kieliopillisten valintojen näkökulmasta. (Shore 2012: 24–29.)

Edellä esiteltyjen tutkimusperinteiden välimaastoon sijoittuva ESP-suuntaus on sekoitus SF-teoriaa ja uutta retoriikkaa. Vaikka ESP-suuntauksessa genre määritellään kommunikatiivisten päämäärien perusteella ja genrejen kontekstualisoinnilla on erityinen merkitys tutkimuksessa, kuten uudessa retoriikassa, ESP:n työkaluilla voi kuitenkin analysoida myös tekstin rakennetta. Tällöin analyysin keskiössä ei kuitenkaan ole sanastolliset ja kieliopilliset rakenteet,

kuten SF-teoriassa, vaan huomio kohdistuu enemmänkin tekstilajin viestinnälliseen päämäärään sekä asemaan diskurssiyhteisössä. (Shore 2012: 26–29.)

Tässä tutkimuksessa lähden ensisijaisesti liikkeelle ansioluetteloiden rakenteesta, sillä ansioluettelo nähdään tekstilajina, jonka rakennenäkökulma on vahva. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että kirjastoissa ja internetissä on olemassa paljon oppaita, jotka ohjaavat ansioluettelon tekemiseen esimerkiksi rakenteen näkökulmasta. Lisäksi joillain tieteenaloilla on hyvinkin tarkasti määritelty, millainen ansioluettelon tulee olla (ks. esimerkiksi Aka 2019). Koska pelkäämään rakenteen tutkiminen tuo vain yhden näkökulman tekstilajitutkimukseen, otan sen rinnalle myös tekstilajin tarkastelun viestinnällisestä näkökulmasta. Yhdessä nämä näkökulmat tuovat syvemmän katsauksen siihen, miten ansioluettelo rakentuu tekstuaalisesti ja kielellisesti ja mitä sillä pyritään saavuttamaan.

2.1.1 Tekstilaji rakenteen näkökulmasta

Yksi keskeisimpiä tekstilajin määrittelyn kriteerejä on tekstin kokonaisrakenne (ks. Mäntynen 2006: 42; Heikkinen & Voutilainen 2012: 24–27). Toisten tutkijoiden mielestä rakenne on tärkeä kriteeri tekstilajin määrittelyssä muiden kriteerien, kuten kontekstin tai kommunikatiivisen päämäärän rinnalla (esim. Swales 1990; Bhatia 1993), kun taas esimerkiksi Hasan (1985) pitää rakennetta ylivoimaisesti keskeisimpänä kriteerinä määrittelylle.

Bahtin (1986) ja Labov (1972) ovat edellä mainittujen tutkijoiden lisäksi vaikuttaneet tekstilajin rakenteen tutkimusperinteeseen ensimmäisten joukossa. Bahtinin (1986) mukaan pystymme tunnistamaan tekstilajeja niille ominaisen rakenteen perusteella. Vaikka Bahtin (1986) näkeekin tekstilajin rakenteen olevan keskeisessä osassa, hän ei kuitenkaan esitä mallia rakenteen analysointiin. Labov (1972) puolestaan tarjosi mallin suullisen kertomuksen rakenteen analyysiin. Jo hänen mallissaan otettiin huomioon se, että tekstit koostuvat rakenneosista, joilla on omat funktionsa ja näin ollen kielellinen ilmaisunsakin. (Mts. 362–370.) Vaikka Labovin malli onkin kehitelty suullisen kertomuksen rakenneosien tunnistamiseen, voidaan sitä soveltaa myös kirjallisiin teksteihin (ks. esim. Toolan 2001).

Voimakkaimmin rakennenäkökulman puolesta on puhunut Hasan (1989 [1985]), jonka mukaan tekstilajin rakennetta voidaan kuvata abstraktin potentiaalimallin avulla. Tämän rakennepotentiaalimallin mukaan tekstilaji koostuu rakenneosista, joita voidaan luokitella muodollisten tai funktionaalisten kriteerien perusteella. Muodollisilla kriteereillä tarkoitetaan tekstin rakenteen piirteitä, kuten kappaleita tai otsikoita. Funktionaaliset kriteerit puolestaan keskittyvät tekstin eri osien tehtäviin. Rakenneosat voidaan jakaa myös pakollisiin ja valinnaisiin

rakenneosiin, ja niiden keskinäistä järjestystä ja esiintymistiheyttä on myös mielekästä tarkastella. (Mts. 55–65.)

Myös Swales (1990) ja Bhatia (1993) ovat analyyseissaan huomanneet, että tekstilajit rakentuvat välttämättömien ja valinnaisten rakenneosien järjestäytymisen avulla. Lisäksi Eggins ja Martin (1997) sekä Paltridge (1997) ovat hyödyntäneet joissain määrin rakenteen näkökulmaa tekstilajitutkimuksissaan. Egginsin ja Martinin mukaan tekstilajille olennaista on sen päämäärä, joka säätelee tekstin rakentumista. Paltridge sen sijaan Swalesin ja Bhatian tavoin korostaa diskurssiyhteisön merkitystä tekstin rakenteen rinnalla. (Mäntynen 2006: 44.) Voidaan siis todeta, että tekstilajitutkimuksessa rakennenäkökulma on melko olennainen, vaikka se ei olisikaan analyysin pääosassa.

Tässä tutkimuksessa tekstilajin tarkastelu rakenteen näkökulmasta on olennaisessa osassa, sillä pyrin kuvaamaan ansioluetteloa tekstilajina muun muassa siinä esiintyvien vaiheiden mukaan. Nojaan rakenteen analyysissä Swalesin (1990) vaiheanalyysimalliin sekä Hasanin (1985) ajatuksiin välttämättömistä ja valinnaisista rakenneosista. Esittelen näitä malleja ja ajatuksia syvemmin luvussa 3.2. Swalesille ja Hasanille yhteistä tekstilajitutkimuksessa on se, että molemmat ajattelevat tekstilajin koostuvan rakenneosista, joilla on tiettyjä kielellisiä merkkejä.

2.1.2 Tekstilaji viestinnällisen päämäärän ja prototyyppien näkökulmasta

Tekstilajia voidaan määritellä myös sen viestinnällisen päämäärän ja prototyyppien näkökulmasta. Swalesin (1990: 45–46) mukaan tekstit kuuluvat samaan tekstilajiin, kun ne jakavat saman viestinnällisen päämäärän (*communicative purpose*). Näin ollen ollen Swales näkee tekstilajin vuorovaikutustapahtumien (*communicative event*) luokkana (mp.). Tässä tutkimuksessa tekstilajin määrittäminen viestinnällisen päämäärän mukaan on myös relevanttia, sillä ansioluettelo on luonteeltaan melko funktionaalinen. Ansioluettelon viestinnällinen päämäärä on melko samanlainen kuin työhakemusten (ks. Koskela 2014). Ansioluetteloiden viestinnällisenä päämääränä voidaan pitää itsensä markkinointia, jonka avulla pyritään toiminnalliseen tavoitteeseen eli herättämään kiinnostus työhakemuksen lukemiseen, pääsemään työhaastatteluun ja lopulta saamaan työpaikka.

Swales kuuluukin kannattaessaan viestinnällistä päämäärää ESP-suuntauksen edustajiin. ESP-suuntaus asettuu soveltavan kielitieteen kentälle, ja sen tekstilajimääritelmissä painottuu tekstin kokonaisrakenteen lisäksi tekstin kommunikatiivinen päämäärä ja asema **diskurssiyhteisössä**. (Heikkinen & Voutilainen 2012: 26.) Diskurssiyhteisöllä tarkoitetaan jonkin tekstilajin tekstejä käyttävää, tuottavaa ja vastaanottavaa joukkoa (Swales 1990: 24–27).

Diskurssiyhteisön jäsenten nähdään tuntevan käyttämänsä tekstilajin konventiot paremmin kuin kukaan muu, sillä he ovat tekstilajin kanssa tiiviisti tekemisissä. Joissain tapauksissa diskurssiyhteisö voi jopa nimetä uusia tekstilajeja. (Mts. 54–55.) Diskurssiyhteisön vankalla tekstilajituntemuksella viitataan siis esimerkiksi siihen, että rekrytoijat tuntevat ansioluetteloiden ja työhakemusten konventioita paremmin kuin esimerkiksi matemaatikot. Olennaista on siis se, millaisten tekstien ja tekstilajien parissa työskennellään ja toimitaan.

Vaikka ESP-suuntauksessa painotetaan viestinnällistä päämäärää, on Swales (1990) kehittänyt suuntauksen vaikutusvaltaisimman rakenneanalyysin tieteellisen artikkelin johdannon rakenteesta (ks. vaiheanalyysistä lisää luku 3.2). ESP-suuntaus on keskittynyt vakiintuneiden tekstilajien tutkimukseen rakenteen ja viestinnällisen päämäärän näkökulmasta sekä oppimistyökalujen luomiseen (ks. Swales 2004: 3). ESP:n voidaan ajatella siis edustavan käytännölläheistä otetta tekstintutkimukseen, minkä takia se sopii myös omaan tutkimukseeni, sillä tavoitteenani on kuvata lähes jokaiselle tuttua tekstilajia sekä löytää siitä variaatioita.

Myös Swalesin näkemyksiin pohjaava Bhatia (2004) näkee tekstin kommunikatiivisen päämäärän määrittävän tekstilajia. Lisäksi Bhatia luonnehtii tekstilajia myös vuorovaikutustilanteissa tapahtuvaksi konventionaaliseksi kielenkäytöksi. Vaikka leksikaaliset, kieliopilliset ja diskursiiviset resurssit rajoittavat tekstin käytön konventioita, tekstilajien ei nähdä kuitenkaan olevan muuttumattomia ja määriteltävissä yksittäisten piirteiden, kuten rakenteen, näkökulmasta. (Mts. 23–25.)

2.2 Systemis-funktionaalinen kieliteoria

Tutkimukseni pohjautuu systemis-funktionaaliseen kieliteoriaan, jonka mukaan ihminen on sosiaalinen yhteisön toimija ja kieli täten yksi tämän sosiaalisen toiminnan muodoista (Halliday 1989 [1985]). Hallidayn kehittelemän teorian mukaan kielen ajatellaan olevan ensisijaisesti toimintaa ja tekemistä sekä yhteisöllinen resurssi (Luukka 2002: 89). Teorian näkemys ihmisestä sosiaalisen yhteisön toimijana on relevantti tutkimukseni kannalta, sillä ansioluettelo on teksti, joka on tarkoitettu tietyn sosiaalisen yhteisön luettavaksi. Yleensä tämä yhteisö on työnhakua hoitava yritys, mutta joissain tapauksissa sosiaalinen yleisö voi olla laajempi, jos esimerkiksi ansioluettelo on LinkedIn-verkkosivustolla kaikkien palveluun kirjautuneiden nähtävillä.

SF-teoria kuvaa sitä, miten kieli voi mahdollistaa erilaisten toimintojen tekemisen ja merkitysten ilmaisemisen. Teorian tausta-ajatuksena onkin, että merkitysten rakentaminen on kielen tärkein tehtävä. (Luukka 2002: 104.) Kieli nähdään siis Hallidayn (1994) mukaan funktionaalisenä resurssina, jonka avulla merkityksiä rakennetaan. Kielenkäyttäjät muodostaa

merkityksiä tekemillään kielellisillä valinnoilla, joiden rakentumisen taustalla vaikuttaa tilanteen sosiaalinen ja kulttuurinen konteksti. (Ks. myös Eggins 2004: 3).

Kieli nähdään teoriassa myös sosiosemioottisena järjestelmänä. Halliday (1989 [1985]: 3–5) määrittelee käsitteen kahdessa osassa. Hänen mukaansa käsitteellä *sosio* viitataan sekä kulttuuriin – eli sosiaaliseen systeemiin – että kielen ja sosiaalisten rakenteiden yhteyteen. Lisäksi kielen ja sosiaalisen systeemin välillä on tiivis yhteys: kieli nähdään sosiaalisena ja yhteisöllisenä resurssina eikä niinkään yksilöllisesti opeteltavana, mentaalisenä taitona. (Mp.) Myös kielen ja kulttuurin välillä on yhteys: kieli on osa ihmisten toimintaa sekä muita sosiaalisia semioottisia järjestelmiä. Esimerkiksi yhteisöissä rakennetaan kulttuuria käyttämällä konventionaalisia merkityksenantojärjestelmiä ja toimintatapoja, jotka ovat tyypillisiä kyseiselle yhteisölle. (Luukka 2002: 104.) Käsite *semiotikka* viittaa yleisesti merkkien ja merkkijärjestelmien tutkimiseen (KS s.v. *semiotikka*). Halliday (1989 [1985]: 3) puolestaan määrittelee omassa teoriassaan semiotiikan semioottisten systeemien, eli merkkijärjestelmien, tutkimuksena, jolloin tutkimuksen kohteena on erityisesti merkitykset. Toisin sanoen merkkien ei nähdä sellaisenaan kantavan merkityksiä, vaan merkityksiä voidaan ymmärtää ja kuvata vasta, kun niiden taustalla toimivasta systeemistä on tietoa (Luukka 2002: 104).

Teorian nähdään koostuvan **tekstin**, **kontekstin** ja **kielen systeemin** peruselementeistä. Halliday (1989 [1985]: 10) näkee tekstin yksinkertaisimmillaan olevan kieltä, joka rakentaa merkityksiä tietyssä kontekstissa. Hänen mukaansa teksti itsessään on kuitenkin semanttinen yksikkö, vaikka sen merkitysten tuleekin reaalistua esimerkiksi äänteinä tai typografisina symboleina (mp.). Teksti voi siis reaalistua muunakin kuin kirjoitettuna tekstinä (ks. Halliday & Matthiessen 2004: 3). Kontekstin käsitteen Halliday (1989 [1985]: 5–7) määrittelee Bronislaw Malinowskin (1923) mukaan. Kontekstin käsitteen yhteydessä puhutaan myös tekstistä, sillä molemmat käsitteet liittyvät samaan prosessiin. Kontekstilla viitataankin Malinowskin (1923) käsitteeseen tilannekonteksti, joka tarkoittaa yksinkertaisimmillaan tekstin konkreettista ympäristöä. Laajemmin ymmärrettynä kontekstilla viitataan myös kulttuuriseen taustaan, joka vaikuttaa tekstin tuottamiseen. (Mp.) Firthin (1957) luomalla käsitteellä systeemi viitataan niihin paradigmaattisiin vaihtoehtoihin, joita voidaan valita tietyssä paikassa osana tiettyä rakennetta (Shore 2012: 133).

SF-teoriassa lajeja tutkitaan myös **rekisterin** tasolla kielen ja genren lisäksi (Ventola 2006: 96). Rekisterillä tarkoitetaan tekstilajiin sidottua valikoimaa kielen sanastosta ja kielioipista eli toisin sanoen kielen osapotentiaalia (Shore 2012: 160). Rekisterillä siis viitataan käyttämämme kielen tilanteeseen variointiin (Halliday 1978: 32). Näin ollen ansioluetteloissa esiintyvä kielenkäyttö eroaa esimerkiksi mainosten tai sähköpostin kielestä. Rekisteriin liittyy

olennaisesti aiemmin esitelty käsite tilannekonteksti. Kielen hyödyntäminen on erilaista eri tilannekonteksteissa, ja tällöin käytössä on myös eri rekisterit. Esimerkiksi ystävälle puhutaan eri tavalla kuin työnantajalle. Tilannekontekstia Halliday (1978: 125) kuvaa kolmen muuttujan avulla: **alan** (*field*), **osallistujaroolien**, (*tenor*) ja **ilmenemismuodon** (*mode*).

Alalla viitataan tietynlaiseksi sosiaalisesti toimintamuodoksi tunnistettavaan toimintaan, jonka osana teksti on. Osallistujaroleilla puolestaan tarkoitetaan niitä sosiaalisia rooleja tai suhteita sekä niihin liittyviä olennaisia muuttujia, jotka ovat merkittäviä tilanteen kannalta. Ilmenemismuodolla viitataan siihen, millä tavoin kieli toimii tietyssä tilanteessa. (Halliday 1978: 143–145.)

Kuten rekisterin ja tilannekontekstin käsitteillä on tiivis suhde toisiinsa, myös tilannekontekstin muuttujat ja kielen metafunktiot liittyvät toisiinsa olennaisesti. Alaa ilmaistaan ideationaalisen metafunktion kautta, osallistujaroleja intersubjektin metafunktion kautta ja ilmenemismuotoa tekstuaalisen metafunktion kautta (ks. metafunktioista lisää luku 2.2.1) (Halliday 1989 [1985]: 25). Vaikka tässä tutkimuksessa en analysoi ansioluetteloiden rekisteriä, hyödynnän tilannekontekstin muuttujien käsitteitä analyysini tukena.

Teoriaa edustavat tutkijat huomasivat kielen tilanteisen vaihtelun eli sen, että erilaisissa teksteissä esiintyy erilaista kieltä. Etenkin tämä havainto johti rakennelähtöiseen lajitutkimukseen, minkä takia SF-teoria edustaakin tekstilajitutkimuksen kentällä nimenomaan rakennäkökulmaa. Eri tilanteiden ominaisia kielenkäytön muotoja kutsutaan teorian sisällä esimerkiksi *rekistereiksi* ja *tyyliksi*. (Heikkinen & Voutilainen 2012: 25.) Näin ollen SF-teoria on oivallinen teoreettinen tausta tekstilajitutkimukseen, jossa tekstilajin määrittäminen rakenteen kautta on merkittävässä osassa. Seuraavaksi esittelen teoriasuuntauksesta niitä osia, joita hyödynnän analyysini tukena.

2.2.1 Metafunktiot

Kuten jo SF-teorian nimestä voidaan päätellä, teoriassa on myös funktionaalinen lähestymistapa kieleen. Yleisesti ottaen funktionaalisessa lähestymistavassa tarkastellaan kieltä toimintoina, jotka rakentavat tekoja ja merkityksiä. Toisin sanoen kielestä ja sen eri variaatioista ollaan kiinnostuneita sen elävässä käyttöyhteydessä. (Luukka 2002: 101.) Halliday (1978: 46) kuitenkin näkee funktionaalisuuden laajempaan kuin vain kielen käyttötapojen kuvaamisena: kyseessä on hänen mukaansa kielen systeemin ominaisuus.

Jotta konkreettisia puhetekoja voitaisiin kuvata kielen systeemin tasolla, tarvitaan abstraktimpi yläkäsite, koska kaikkia kielen käyttötapauksia ja kielellisiä tekoja olisi mahdotonta

kuvata systemaattisesti (Luukka 2002: 102). Tämän myötä SF-teoriassa onkin otettu käyttöön abstrakti käsite **metafunktio**. Metafunktiot muodostavat koko kielisysteemin perustan, ja niiden avulla voidaan hahmotella kielen kolmea perustehtävää eli maailman hahmottamista, maailmaan osallistumista ja tekstien rakentamista. (Halliday 1978.) Halliday (1978) jakaa metafunktiot kolmeen kategoriaan: ideationaaliseen, interpersoonaiseen ja tekstuaaliseen. Esittelen seuraavaksi kunkin metafunktion pääpiirteittäin.

Maailman hahmottamiseen ja jäsentämiseen liittyy **ideationaalinen metafunktio**, joka jakaantuu kahteen alaryhmään eli eksperientiaaliseen ja loogiseen metafunktiioon (Halliday 1989 [1985]: 44). Ideationaalisen metafunktion avulla jäsennetään ihmisten kokemusta maailmasta ja hahmotetaan todellisuutta. Toisin sanoen kielessä on käytössä ideationaalisia resursseja, jotka mahdollistavat puhujalle keinoja maailman jäsentämiseen, kuvaamiseen, nimeämiseen ja luokitteluun. (Luukka 2002: 102.) Ideationaalisen metafunktion keskiössä ovatkin siis prosessit. Eksperientiaalisessa alametafunktiossa keskitytäänkin ymmärtämään itse prosessia sekä keitä prosessiin osallistuu ja missä olosuhteissa. (Halliday 1989 [1985]: 45.) Toisin sanoen metafunktion avulla konstruoidaan ulkomaailman tapahtumia, toimintoja ja tiloja olosuhteineen ja olioineen. Tällöin kielellisen tarkastelun kohteena ovat leksikaaliset eli sisältösanat sekä niiden väliset suhteet mutta myös maailmaa konstruoivat eli eksperientiaaliset lausetyypit. (Shore 2012: 147.) Looginen alametafunktio puolestaan keskittyy prosessien välisiin suhteisiin (Halliday 1989 [1985]: 45). Se siis viittaa kielenkäyttöön, jossa konstruoidaan olioiden ja tapahtumien laajempia yhdistelmiä eli lause- ja lausekeyhdistelmiä. (Shore 2012: 147.)

Interpersoonaisen metafunktion avulla osallistutaan maailmaan esimerkiksi ilmaisemalla mielipiteitä, tunteita, asenteita ja arviointeja sekä ylläpidetään vuorovaikutussuhteita (Halliday 1978: 112). Kieli siis mahdollistaa erilaisten vuorovaikutusroolien ilmaisemisen puhujalle. (Luukka 2002: 102.) Interpersoonaiseen metafunktiioon liittyy myös vahvasti modaalisuus, ja kielellisen tarkastelun kohteena onkin usein esimerkiksi modaaliset lausetyypit ja muut modaaliset valinnat (Shore 2012: 147).

Kolmas metafunktio eli **tekstuaalinen metafunktio** liittyy tekstien koherenttiuteen, rakentamiseen ja ilmenemismuotoon. Edellä esitellyt kaksi muuta metafunktiota ilmenevätkin tämän metafunktion kautta. (Halliday 1978: 113, 123.) Kielellisen tarkastelun kohteena tekstuaalisessa metafunktiossa on tekstin koheesiokieinot sekä teeman- ja informaationkulku. (Shore 2012: 150.) Käytän näitä kolmea metafunktiota myös analyysityökalunani, ja esittelen tarkemmin niiden merkitystä tutkimukseni analyysin kannalta luvussa 3.2.

2.2.2 Visuaalinen kielioppi

Koska aineistoni sisältää myös kuvia ja muita visuaalisia elementtejä, tarvitsen avukseni myös käsitteitä niiden analysoimiseen. Tähän tarkoitukseen sopii parhaiten Kressin ja van Leeuwenin (1996) kehittämä visuaalinen kielioppi, jonka pohjana toimii sf-teoria ja etenkin Hallidayn käsitykset kielen metafunktioista (mts. 13). Ansioluettelo voidaan pitää multimodaalisena tekstinä, jonka merkityksiä tuotetaan usean semioottisen kanavan avulla (ks. mts. 183). Aineistossani multimodaalisuus näkyy sekä kuvien käyttönä että myös typografian ja tilan hyödyntämisenä (ks. Mikkonen 2012: 296).

Kielen kieliopissa ja visuaalisessa kieliopissa on paljon yhtäläisyyksiä. Kielen kieliopissa kuvauksen kohteena on se, miten sanat yhdistyvät lausekkeiksi, lauseiksi ja lopulta myös tekstiksi. Vastaavasti visuaalinen kielioppi kuvaa kuvassa esiintyvien henkilöiden, paikkojen ja esineiden muodostumista visuaaliseksi kokonaisuudeksi. (Kress & van Leeuwen 1996: 1.) Visuaalisessa kieliopissa siis ajatellaan, että ei-kiellellisissä merkkijärjestelmissä vaikuttaa myös samat merkityksen perusulottuvuudet kuin SF-teoriassa (Mikkonen 2012: 297). Hallidayn metafunktioita vastaavat termit *representaatio*, *vuorovaikutus* ja *sommittelu* (Kress & van Leeuwen 1996: 13–14). Suomessa visuaalista kielioppia on hyödynnetty muun muassa kuvaa ja tekstiä yhdistävissä tutkimuksissa (ks. Heikkilä 2006, Immonen 2013).

Kun visuaalisessa kieliopissa viitataan ideationaaliseen metafunktioon, puhutaan representatiivisista rakenteista, jotka jaotellaan edelleen narratiiviseen ja käsitteelliseen representaatioon. Narratiivisten prosessien avulla kuvataan muuttuvia tapahtumia, toimintoja ja tilallisia asetelmia sekä muutosprosesseja. Lisäksi narratiivisille prosesseille tyypillisin tunnusmerkki on **vektori**. Vektorilla viitataan siihen, että erilaisten elementtien välillä on viistoja linjoja. Vektorina voi toimia esimerkiksi ihmiskeho, ruumiinosa tai työkalu. (Kress & van Leeuwen 1996: 56–57.) Vektori vastaa kielellisessä aineksessa predikaattiverbejä (kst. mts. 44).

Narratiivisen representaation lisäksi ideationaalista metafunktiota ilmennetään visuaalisessa kieliopissa myös käsitteellisen representaation avulla. Käsitteellisellä representaatiolla viitataan kuvan osallistujiin ja heidän pysyvään olemukseensa ja ominaisuuksiinsa (van Leeuwen & Jewitt 2001: 143). Käsitteelliset representaatiot jaetaan kolmeen ryhmään: luokitteleviin, analyttisiin ja symbolisiin, joista analyttinen ja luokitteleva prosessi ovat tutkielmani kannalta relevanteimpia. Analyttisellä prosessilla viitataan valokuvaan, jossa osallistuja poseeraa tietoisesti. Tyypillisimmin tällaisia valokuvia ovat muotokuva, mainoskuvat tai lehdissä esiintyvät kasvokuvat. (Kress & van Leeuwen 1996: 90.) Luokittelevan prosessin keskiössä on ryhmittely: kuvan osallistajat yhdistyvät toisiinsa ja muodostavat oman ryhmän (*Subordinate*),

joka on alisteinen jollekin ylempitasoiselle osallistujalle (*Superordinate*). Tyypillisesti prosessi visualisoituu puukaavion tavoin, jolloin erilaiset ryhmittelyt toimivat sekä alisteisina että ylempitasoisina osallistujina. (Mts. 79–80.)

Kress ja van Leeuwen (1996: 46) käyttävät käsitettä *osallistuja* sen sijaan, että he puhuisivat asioista tai elementeistä. Interpersoonainen metafunktio näyttäytyy visuaalisessa kie- liopissa vuorovaikutuksen tarkasteluna. Näin ollen olennaista on, millaisia osallistujia semioot- tisia esiintymissä on. Kuvissa voi olla representoituja ja vuorovaikutuksellisia osallistujia. Rep- resentoiduilla osallistujilla viitataan niihin ihmisiin, asioihin ja paikkoihin, jotka esiintyvät ku- vissa. Vuorovaikutukselliset osallistujat puolestaan kommunikoivat toistensa kanssa kuvien kautta eli toisin sanoen ovat kuvien tuottajia ja katsojia. (Kress & van Leeuwen 1996: 119.) Aineistossani näyttäisikin olevan niin, että ansioluetteloita lukevat rekrytoijat ovat vuorovaiku- tuksellisia osallistujia, kun taas ansioluetteloiden kuvissa esiintyvät hakijat ovat representoituja. Käytän tässä tutkimuksessa representoiduista osallistujista käsitettä *osallistuja* ja vuorovaiku- tuksellisista osallistujista käsitettä *katsoja* selkeyden vuoksi.

Visuaalisissa kokonaisuuksissa on nähtävissä kolmenlaisia suhteita. Ensimmäisenä on representoitujen osallistujien väliset suhteet eli toisin sanoen kuvassa näkyvien henkilöiden suhde toisiinsa. Toisena puolestaan on representoitujen ja vuorovaikutuksellisten osallistujien väliset suhteet eli miten vuorovaikutuksellisen osallistujan asennoituu representoitua osallistujaa kohtaan. Kolmantena suhteena on vuorovaikutuksellisten osallistujien väliset suhteet eli se, mi- ten vuorovaikutukselliset osallistujat kommunikoivat kuvien välityksellä. (Kress & van Leeuwen 1996: 119.)

Kun kuvista analysoidaan vuorovaikutuksellisuutta, on tärkeää tarkastella, mihin repre- sentoidun osallistujan katse keskittyy. Kun representoidun osallistujan katsekontakti on ku- vassa suoraan kameraan kohdistuva, kuvaa kutsutaan **vaativaksi kuvaksi**. Tällöin kuvan rep- resentoitu osallistuja katseensa ja mahdollisten eleidensä avulla ikään kuin vaatii katsojaa suh- teeseen kanssaan. Katseesta ja eleistä voidaan tulkita, millaista suhdetta representoitu osallis- tuja katsojalta vaatii: kunnioitusta, ihailua tai esimerkiksi samaistumista. Suora katsekontakti kuvassa siis muodostaa yhteyden vuorovaikutuksellisen ja representoidun osallistujan välille. (Kress & van Leeuwen 1996: 122–123.) Kun kuvan representoitu osallistuja ei ota katsekon- taktia keneenkään tai ottaa sen katsojan sijasta toiseen kuvassa näkyvään osallistujaan, kuvaa nimitetään **tarjoavaksi kuvaksi**. Tällöin representoidun osallistujan rooli on olla katsojan tark- kailun kohteena. Kuva ei muodosta yhteyttä osallistujien välille vaan pikemmin tarjoaa infor- maatiota tai aihetta ajatteluun. (Mts. 124.)

Interpersoonaisen metafunktion kautta kuvista voidaan analysoida katseen lisäksi myös etäisyyttä, perspektiiviä ja kuvakulmaa. Kuvan koon ja sitä myötä etäisyyksien avulla kuvasta voidaan tulkita kuvitteellisia sosiaalisia suhteita. Jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa sosiaalisten suhteiden normit määrittävät etäisyyden toisiin ihmisiin. (van Leeuwen & Jewitt 2001: 146.) Kuvissa nämä sosiaaliset etäisyydet näkyvät seuraavasti: Intiimissä etäisyydessä näemme kuvassa vain pään. Pää ja olkapäät puolestaan näkyvät sellaisessa kuvassa, jossa on läheinen henkilökohtainen etäisyys. Kaukaisessa henkilökohtaisessa etäisyydessä kuvassa näkyy henkilö lantiosta ylöspäin. Kaukainen sosiaalinen etäisyys tarkoittaa sitä, että näemme kuvan osallistujan kokonaan. Julkisessa etäisyydessä näemme usean ihmisen kokonaan. (Kress & van Leeuwen 1996: 131.)

Perspektiivi sekä horisontaalinen ja vertikaalinen kuvakulma liittyvät myös kuvan osallistujan ja katsojan vuorovaikutukseen. Perspektiivillä tarkoitetaan kuvakulman valintaa, jonka avulla kuvan osallistujista voidaan ilmaista subjektiivisia asenteita (mts. 135). Horisontaalisella kulmalla tarkoitetaan sitä, kuvataanko osallistujaa suoraan vai viistosti suhteessa katsojaan. Suoran kuvakulman avulla katsoja otetaan mukaan kuvan representoimaan maailmaan. Viisto kuvakulma puolestaan osoittaa sen, että katsoja ei ole mukana kuvan maailmassa vaan on siitä irrallinen. (Kress & van Leeuwen 1996: 143.) Vertikaalinen kuvakulma ilmentää kuvan myötä toteutuvia valtasuhteita. Osallistujan ja katsojan väliseen suhteeseen vaikuttaa siis se, kuvataanko osallistujaa ylhäältä, alhaalta tai samalta tasolta suhteessa katsojaan. Ylhäältäpäin otetussa kuvassa katsojalla on valta osallistujaan nähden, kun taas alhaaltapäin otetussa kuvassa valtasuhteet ovat toisinpäin. Sen sijaan samalta tasolta otettu kuva luo tasavertaisen asetelman osallistujan ja katsojan välille. (Kress & van Leeuwen 1996: 146.) On kuitenkin syytä muistaa, että esimerkiksi kuvan valtasuhteiden havaitsemisen taustalla on aina kyse tulkinnasta, joka tehdään esimerkiksi kuvakulman perusteella (ks. van Leeuwen & Jewitt 2001: 135).

Tekstuaalinen metafunktio tarkoittaa visuaalisessa kieliopissa sommittelua. Tällöin tarkastelussa on esimerkiksi informaation sijainnin merkitys (*information value*), silmiinpistävät piirteet (*saliency*), kehystäminen (*framing*) sekä lineaariset ja ei-lineaariset rakenteet (Kress & van Leeuwen 1996: 186–223). Avaan näitä käsitteitä analyysini ohessa enemmän. Sommittelun näkökulma on erittäin relevantti tutkimukseni kannalta, sillä sen avulla pystyn analysoimaan ansioluetteloita visuaalisina kokonaisuuksina. Kress ja van Leeuwen (1996: 183) toteavatkin, että multimodaalisia tekstejä tulisi katsoa yhtenäisinä sen sijaan, että kirjoitettu teksti nähtäisiin erillisenä tai ensisijaisena suhteessa kuviin.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Aineiston esittely

Keräsin aineistoni (n=29) sosiaalisen median avulla Webropol-kyselyn (ks. liite 1) kautta. Jaoin kyselyä omassa Facebook- ja LinkedIn-profiilissani sekä muutamassa Facebook- ja LinkedIn-ryhmässä. Kyselyn alkuun liitin tietosuojailmoituksen (ks. liite 2), jossa kerroin vastaajilleni siitä, miten säilytän aineiston, millä tavoin käytän heidän henkilötietojaan ja kuinka aion pseudonymisoida ne. Aloin keräämään aineistoa 22.5.2019, ja suljin kyselyn 7.10.2019. Kyselyn avulla sain käsiini 30 ansioluetteloa, joista otin analyysiini 29 ansioluetteloa. Yksi ansioluettelo rajautui tutkimuksestani pois, sillä se oli englanninkielinen. Rajasin englanninkielisen ansioluettelon liittäneen henkilön vastaukset pois myös Webropolista, jolloin taustatiedoissa vertailukohteena on 27 henkilön vastaukset. Näin ollen osa vastaajista liitti vastaukseensa useamman kuin yhden ansioluettelon.

Rajattuani tutkimusaineistoni pseudonymisoin aineistostani kaikki henkilötiedot. Tämän tein laittamalla jokaisen henkilötiedon kohdalle sitä vastaavan termin. Toisin sanoen, jos ansioluettelossa luki esimerkiksi Maija Meikäläinen, Huvikummunkatu 1, laitoin näihin kohtiin termit [etunimi], [sukunimi], [osoite]. Määritelläkseni ansioluettelon tekstilajina en tarvitse tarkkoja henkilötietoja, sillä olennaisempaa on tietää, mitä tietoja ansioluettelo on laitettu ja missä kohdassa tekstilajia ne sijaitsevat.

Henkilötiedoiksi lasketaan kaikki sellaiset tiedot, joiden avulla henkilö voidaan tunnistaa ja yksilöidä. Näin ollen pseudonymisoin ansioluetteloista seuraavat asiat:

- etu- ja sukunimi, toiset nimet
- syntymäaika
- osoite
- sähköpostiosoite
- puhelinnumero
- kuva
- työpaikan nimi
- harvinainen ammattinimike
- oppilaitosten nimet
- opinnäytteiden ja muiden tutkimusten nimet.

Lisäksi katsoin tapauskohtaisesti sen, tarvitsiko minun pseudonymisoida joitain epäsuoria tunnisteita, kuten koulutustaustaa tai asuinalueita koskevia muuttujia.

Keräsin ansioluetteloiden lisäksi myös taustatietoa informanteiltani. Webropol-kyselyssä kysyin vastaajien ikää, sukupuolta ja nykyistä työ- tai opiskelutilannetta. Seuraavaksi kuvaan, millaista vaihtelua vastaajissa oli. Huomion vastaajien taustatietoja esitellessäni sen, että yhden

vastaajan jouduin hylkäämään englanninkielisen ansioluettelon takia eli näin ollen relevantteja vastaajia oli 27.

Ikäjakama aineistossani oli 19-53, ja vastaajien keski-ikä oli 27. Vastaajista 21 oli naisia ja 6 miehiä, eli aineistoni on hyvin naispainotteinen. Vastaajista suurin osa oli opiskelijoita (44%) ja työssäkäyviä (41%). Loput olivat työttömiä (4%) tai vastasivat kohtaan *muu* (11%). Nykyinen tai edellinen koulutusaste oli suurimmalla osalla korkeakoulu: yliopistoa olivat käyneet 70% vastaajista ja ammattikorkeakoulua 15%. Lukio (4%) ja ammattikoulu (4%) sen sijaan olivat pienemmässä osassa tässä vastaajakunnassa. Kaksi vastaajaa vastasi kohtaan *muu* käyneensä viimeisimmän tai nykyisen koulutuksensa aikuisoppimiskeskuksen tai opiston kautta.

Nämä kaikki taustatekijät vaikuttavat omalta osaltaan tutkimukseni tuloksiin, mutta koska kyseessä on laadullinen tutkimus, ei tutkimuksen tarkoituksena ole kuvata tekstilajia aukottomasti, jolloin esimerkiksi vastaajien heterogeenisyys ei ole ensisijaisen tärkeää. Tämä tutkimus siis antaa tietoa ansioluetteloista näillä taustamuuttujilla. Erityisen huomionarvoista on se, että vastaajista suurin osa on naisia sekä korkeakoulutettuja. Tämä selittyy sillä, että jaoin kyselyä muun muassa kieltenopiskelijoiden Facebook-ryhmään, jossa suurin osa jäsenistä on naisia, jotka opiskelevat korkeakoulussa. Lisäksi tuloksissa on otettava huomioon se, että en pyytänyt vastaajia nimeämään, oliko ansioluettelo niin sanotusti ”yleinen” ansioluettelo vai kohdennettu tietylle alalle tai tiettyyn työpaikkaan.

3.2 Vaiheanalyysi ja metafunktiot menetelmänä

Koska tutkimukseni sijoittuu tekstintutkimuksen kentälle, on se luonteeltaan laadullista. Käytän tulosten esittämisessä myös visuaalisia taulukoita ja kuvioita tukena. Laadullisella analyysillä on kaksi tavoitetta: aineiston selkeyttäminen ja uuden tiedon tuottaminen (Eskola & Suoranta 2008: 137).

Analyysissani on kaksi tasoa, joista toinen keskittyy tekstilajin rakenteeseen ja toinen kieleen ja visuaalisuuteen. Rakennetta analysoin Swalesin (1990) vaiheanalyysin mukaan, ja pyrinkin esittelemään kyseisen mallin mukaisen prototyyppisen rakenteen ansioluettelolle. Hyödynnän analyysissä myös Hasanin (1985) ajatuksia vaiheiden esiintymisestä. Vaiheille tyyppillistä kieltä puolestaan tarkastelen sf-teorian käsitteiden valossa täydentäen havaintoja deskriptiivisen kieliopin käsitteillä. Ansioluettelon visuaalisuutta tarkastelen Kressin ja van Leeuwenin (1996) visuaalisen kieliopin käsittein.

Rakennelähtöisessä tekstintutkimuksessa tekstilajeista pyritään tunnistamaan toistuvia rakenneosia. Perinteisesti SF-teoriaan liittyvässä kirjallisuudessa tekstin rakenneosia kutsutaan

jaksoiksi (Honkanen & Tiililä 2012: 209). Rakenneosia voidaan kuitenkin kutsua myös **vaiheiksi** (ks. Mäntynen 2006), ja käytänkin tutkimuksessani rakenneosista nimitystä vaihe. Esitän tulokseni ansioluettelon prototyypisistä mallista Swalesin CARS-mallia hyödyntäen. Alun perin CARS-mallin avulla Swales esitteli tieteellisen artikkelin johdannon rakenteen. Mallissa eri rakenneosien järjestäytymistä kuvataan kahden termin – vaiheen ja askeleen – avulla. Vaiheella (*move*) hän tarkoittaa välttämätöntä rakenneosaa, joka on hierarkkisesti askelta (*step*) ylempänä. Askeleet, jotka ovat siis vaiheisiin sisältyviä rakenneosia, voivat puolestaan olla vaihtoehtoisia tai välttämättömiä (vrt. Hasan). (Swales 1990: 141–143.) Päädyin Swalesin malliin sen takia, että sen avulla on visuaalisesti helppo esittää ansioluettelon rakentuminen. Lisäksi Swales edustaa tekstintutkimuksessa ESP-suuntausta, jossa yhdistyy tekstilajin määrittely sekä rakenteen että viestinnällisen päämäärän suhteen, mikä tukee tutkimusasetelmaani. Mukautan Swalesin mallia tutkimukseeni sopivammaksi siinä mielessä, että tässä tutkimuksessa myös vaiheet voivat olla valinnaisia tai välttämättömiä (ks. esim. Hasan 1985). Välttämättömillä rakenneosilla viitataan sellaisiin rakenneosiin, jotka esiintyvät jokaisessa tekstilajin edustajassa. Hasanin (1985) mukaan tekstilaji voi siis vähimmillään koostua vain välttämättömistä rakenneosista, ja tekstiä ei nähdä kuuluvaksi tekstilajiin, jos siitä puuttuu jokin välttämätön rakenneosa. Tämän Swalesin ja Hasanin ajatusten soveltamisen taustalla on aineistoni pohjalta noussut havainto, että ansioluetteloissa esiintyy selkeästi omana funktionaan toimivia osia, jotka eivät kuitenkaan hierarkkisesti sisälly mihinkään tekemäni jaottelun mukaiseen välttämättömään vaiheeseen.

Tavoitteenani on siis tunnistaa ansioluetteloista vaiheita ja niihin sisältyviä valinnaisia ja välttämättömiä askelia. Sen lisäksi, että tunnistan ja nimeän vaiheita ja askelia, on myös kiinnitettävä huomiota niiden sijaintiin tekstissä. Rakenneosien tunnistaminen tapahtuu funktionaalista lähtökohdista, sillä määrittelen tutkimuksessani tekstilajin rakenteen lisäksi myös sen viestinnällisen päämäärän mukaan. Vaikka tekstilajin viestinnällinen päämäärä liittyykin usein koko tekstilajin funktioon, on rakenneosista löydettävissä myös omia funktioita, joiden mukaan niitä jaotellaan. Vaiheiden määrittely ei ole kytköksissä visuaaliseen muotoon, vaan vaiheet rakentuvat kielellisesti niiden funktion mukaan.

SF-teoriassa sanasto ja kielioppi ovat oleellisia elementtejä tekstilajin määrittelyssä rakenteen lisäksi (ks. Halliday 1978: 22), minkä takia päädyin teorian käsitteisiin vaiheiden kielen analysoinnissa. Käytänkin siis luvussa 2.2.1 esittelemiäni metafunktioita työkaluina analyysissäni. Hyödynnän jokaista kolmea metafunktiota niiltä osin kuin se on aineistoni kannalta relevanttia. Otan kuitenkin jokaisen metafunktion työkalukseni, sillä metafunktiot vaikuttavat

tekstiin yhtäaikaaisesti: sanavalinnat, morfologia ja sijainti saattavat kukin kantaa eri merkitystä (Halliday 1973: 42).

Taulukossa 1 havainnollistan, mitä kielen piirteitä analysoin aineistostani kunkin metafunktion avulla. Olen tehnyt jaottelun Shoren (2012: 163–184) esimerkkianalyysin ja Hallidayn (1978: 118–120, 132) pohjalta.

Taulukko 1. Metafunktiot analyysityökaluna.

Ideationaalinen metafunktio	Interpersoonainen metafunktio	Tekstuaalinen metafunktio
<ul style="list-style-type: none"> - Leksikaaliset valinnat - Sanojen väliset merkityssuhteet - Prosessityypit - Referointi ja sitaatit - Aikamuodot 	<ul style="list-style-type: none"> - Suhtautumiseen liittyvät sanavalinnat - Persoona - Modaalisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - Koheesiokeinot - Teeman- ja informaationkulku - Multisemioottisuus

Jaottelen metafunktiot selkeyden vuoksi kolmeen pääryhmään, enkä jaottele ideationaalista enää alametafunktioihin (ks. esim. Halliday 1989 [1985]: 44). Jokaisella metafunktiolla saadaan oma näkökulma aineiston analyysiin. Ideationaalisen metafunktion avulla huomioni kiinnittyy erityisesti leksikaalisiin valintoihin ja prosessityyppihin. Kielellisessä tarkastelussa kohteena ovatkin muun muassa referointi, sanavalinnat ja sanojen väliset merkityssuhteet sekä lausetyypit ja lauseiden väliset suhteet. Interpersoonaisen metafunktion avulla tekstistä tarkastellaan muun muassa persoonamuotoja, modaalisia lausetyyppisiä ja muuta modaalisuutta sekä suhtautumista osoittavia sanavalintoja. Tekstuaalisen metafunktion tarkastelun keskiössä on tekstin järjestäytyminen ja sen myötä merkitysten siirtäminen. Näin ollen analyysissä huomio keskittyykin teeman- ja informaationkulkuun, koheesiokeinoihin sekä multimodaalisiin piirteisiin. (Shore 2012: 161–184.)

Lisäksi analysoin ansioluetteloissa esiintyviä kuvia sekä ansioluetteloita multimodaalisena kokonaisuutena visuaalisen kieliopin käsittein. Kiinnitän erityisesti huomiota ansioluetteloissa esiintyvien kuvien välittämään vuorovaikutukseen sekä siihen, millaisena ansioluetteloiden sommittelu näyttäytyy.

Käytän analyysissäni käsitteitä *hakija* tai *kirjoittaja* viittamaan ansioluettelon kirjoittaneeseen henkilöön. Ansioluettelon lukijaan viitataan käsitteillä *rekrytoija* tai *lukija*. Käytän myös työnhaun diskurssin käsitteitä sen takia, että ansioluetteloiden tyypillinen lukija on rekrytoija ja niiden kirjoittaja puolestaan työnhakija.

4 ANALYYSI

4.1 Erilaiset ansioluettelotyypit aineistossa

Aineistoni perusteella ansioluettelot voidaan jakaa kolmeen pääryhmään: perinteisiin, visuaalisiin ja hybrideihin. Tein jaon sekä visuaalisen ilmeen että osittain myös sisällön pohjalta. Perinteiset ansioluettelot on tyypillisesti kirjoitettu Wordilla, ja ne etenevät vertikaalisesti ylhäältä alaspäin. Perinteisissä ansioluetteloissa saattaa olla kuva, mutta muuta visuaalisuutta niissä ei ole. Tällaiset ansioluettelot siis koostuvat pääosin tekstistä, jota on saatettu ryhmitellä aihealu-eittain. Usein teksti on myös niukkaa ja se on jäsennelty ranskalaisin viivoin. Perinteisiä ansio-luetteloita on aineistossani 8 kappaletta eli 27%.

Sen sijaan visuaaliset ansioluettelot on tehty usein jollakin visuaalisella muokkausohjel-malla tai niiden tekemisessä on hyödynnetty Wordista muitakin ominaisuuksia kuin vain teks-tieditoria. Visuaalisissa ansioluetteloissa tietoa on ryhmitelty erilaisiin laatikoihin, ja ansiolu-eteloa voidaan lukea useasta suunnasta käsin. Kaikki tieto ei ole välttämättä tekstiä, vaan esi-merkiksi kielitaitoa on saatettu kuvata erilaisten symbolien avulla. Visuaalisissa ansioluette-loissa on usein hyödynnetty myös värejä esimerkiksi taustassa tai erilaisissa laatikoissa. Visu-aalisten ansioluetteloiden osuus on aineistostani 52% eli 15 kappaletta.

Hybridiansioluettelot ovat niitä, jotka eivät osu määritelmältään täysin kumpaankaan kah-desta ensimmäisestä pääryhmästä. Niissä esimerkiksi tietoa on saatettu ryhmitellä visuaalisesti laatikoittain, mutta ansioluettelon tausta on valkoinen eikä esimerkiksi kuvakkeita käytetä tai fontit vaihtele. Hybridiansioluetteloita on aineistossani vähiten (17% eli 5 kappaletta).

Lisäksi aineistossani on myös ansioluettelo, joka on muodoltaan täysin perinteinen mutta sisällöltään jokseenkin akateeminen. Tämä siis poikkeaa muusta aineistostani eikä osu mihin-kään edellä esittelemistäni kategorioista. Akateemiselle ansioluettelolle on tyypillistä, että sen rakentumista ohjaa vahvasti viralliset ohjeistukset (ks. esim. Aka 2019). Huomionarvoista on kuitenkin se, että aineistoni akateeminen ansioluettelo ei vastaa täysin ohjeistuksia, vaan se sisältää myös sellaisia asioita, joita ei yleensä akateemisessa ansioluettelossa mainita. Tällaisia ovat esimerkiksi kieli- ja ITC-taitojen kuvaaminen sekä harrastusten kertominen. Lisäksi an-sioluettelo sisältää julkaisuluettelon, mikä yleensä esiintyy omana liitteenään eikä niinkään osana ansioluetteloita. Vaikka akateeminen ansioluettelo ei sovi mihinkään luokittelemistani ka-tegorioista, huomioin sen kuitenkin analyysissäni, sillä siinä esiintyy samoja rakenneosia ja kielellisiä piirteitä kuin muissa aineistoni ansioluetteloissa.

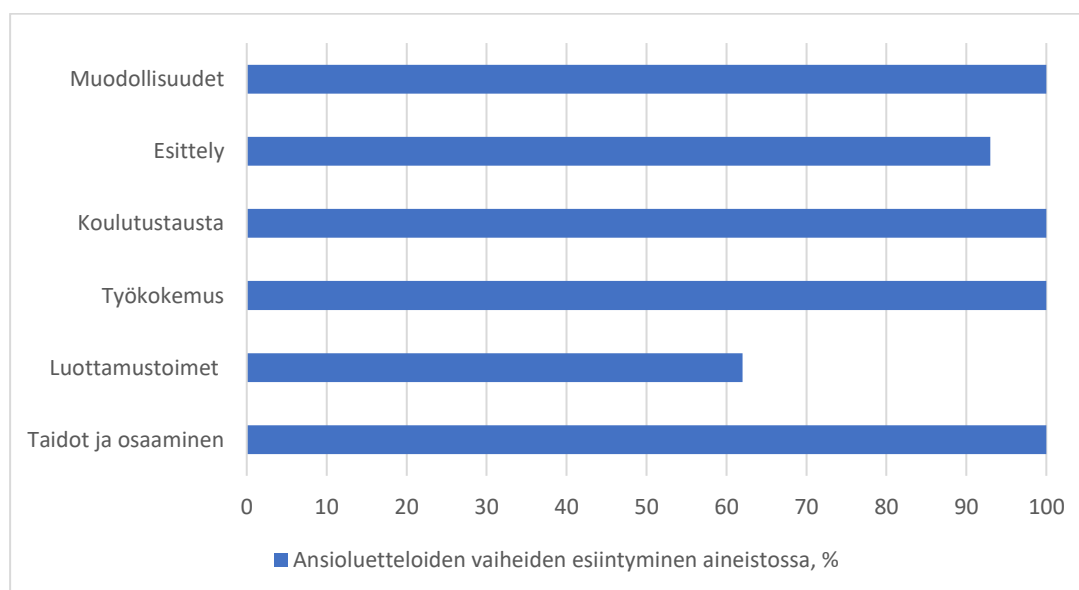
Huomionarvoista on se, että aineistossani ei esiinny lainkaan videoansioluetteloita, vaikka niiden suosio kasvaa jatkuvasti (ks. Hoppe & Laine 2014: 26–45 & 197–204). Aineistossani ei myöskään esiintynyt yhtään tekstilajihybridää, jossa esimerkiksi ansioluettelon tekstuaalinen puoli olisi lainattu toiselta tekstilajilta (ks. esim. Koskela 2013: 75).

Siinä missä englannin kielessä ansioluettelolle on kaksi termiä – *resume* ja *curriculum vitae* –, suomen kielessä puhumme joko *ansioluettelosta* tai arkikielisesti *CV:stä*. Englanninkielisillä termeillä on kuitenkin iso merkitysero: *resume* viittaa tiiviiseen ansioluetteloon, jossa esitellään haettavan työpaikan kannalta olennainen tieto, kun taas *curriculum vitae* on laajempi ja yksityiskohtaisempi (Sutton, Zeiber & Frimpong 2006: 1–2). Aineistoni perusteella suomalaiset ansioluettelot muistuttavat *resume*-tyylisiä ansioluetteloita, mutta aineistossani esiintyvä akateeminen ansioluettelo puolestaan *curriculum vitaeta*. Lähes kaikki aineistoni ansioluettelot ovat pituudeltaan 1-2 sivua. Vain yksi perinteinen ansioluettelo menee kolmannelle sivulle, ja akateeminen ansioluettelo on seitsemän sivua pitkä.

4.2 Ansioluettelon rakentuminen

Tunnistin ja nimesin ansioluetteloista kuusi erilaista vaihetta niiden funktion mukaan. Aineistoni pohjalta tunnistetut ja nimetyt vaiheet ovat MUODOLLISUUDET, ESITTELY, KOULUTUSTAUSTA, TYÖKOKEMUS, LUOTTAMUSTOIMET sekä TAIDOT JA OSAAMINEN. Kaaviosta 1 käy ilmi vaiheiden esiintymistiheys.

Kaavio 1. Ansioluetteloiden vaiheiden prosentuaalinen esiintyminen aineistossa.

Nimeämistäni vaiheista neljä on välttämättömiä, eli ne esiintyvät aineistoni jokaisessa ansioluettelossa. Jäljelle jäävät kaksi vaihetta ovat puolestaan valinnaisia, eli ne esiintyvät vain osassa ansioluetteloista. Määrittelen tässä tutkimuksessa välttämättömiksi vaiheiksi Hasanin (1985) mukaisesti ne vaiheet, jotka esiintyvät jokaisessa aineistoni ansioluettelossa. Tällainen rajausta antaa tietynlaisen näkökulman vaiheiden esittelyyn.

Se, että nimenomaiset välttämättömät vaiheet esiintyvät tässä aineistossa jokaisessa ansioluettelossa, ei kuitenkaan tarkoita, että näin olisi todellisuudessa aina. Hasanin (1985) mukaan tekstilajin välttämättömät rakenneosat ovat minimivaatimus tekstilajille. Toisin sanoen hänen ajatuksiaan mukaillen voitaisiin sanoa, että kyseessä ei ole enää ansioluettelo, jos tekstilajista puuttuu jokin välttämätön vaihe. Kuitenkaan todellisuudessa mikään ei ole näin normaatiivista ja ehdotonta, sillä normeja voidaan myös rikkoa – jopa tietoisesti. Onkin tärkeämpää kiinnittää huomiota siihen, milloin tekstilajia ei voida enää tunnistaa ansioluetteloksi. Minkä vaiheiden tai askelten puuttuminen johtaa siihen, että tekstilajia ei enää pystytä tunnistamaan? Palaan tähän ajatukseen päätännössä (ks. luku 5).

Olellainen huomio aineistostani on se, että yksikään ansioluetteloista ei koostu vain välttämättömistä vaiheista. Jokaiseen ansioluetteloon on otettu myös valinnaisia vaiheita välttämättömien rinnalle. Taulukosta 2 käy ilmi, mistä askeleista kukin vaihe koostuu. Lihavoitu vaihe tarkoittaa, että kyseinen vaihe on välttämätön, eli se esiintyy jokaisessa aineistoni ansioluettelossa. Sen sijaan lihavoitu askel tarkoittaa, että se esiintyy jokaisessa sitä vastaavassa vaiheessa. Esimerkiksi TEHTÄVÄNÄNIMIKE-askel ei esiinny jokaisessa ansioluettelossa, sillä sen LUOTTAMUSTOIMET-vaihe on valinnainen. Sen sijaan askel esiintyy jokaisessa ansioluettelossa, jossa toteutetaan LUOTTAMUSTOIMET-vaihetta. Lisäksi huomionarvoista on se, että vaikka TAI-DOT JA OSAAMINEN -vaiheessa ei ole yhtään välttämätöntä askelta, on vaihe itsessään kuitenkin välttämätön. Tämä kertoo siis siitä, että kaikissa aineistoni ansioluetteloissa esiintyy jokin TAI-DOT JA OSAAMINEN -vaiheen askelista, mutta yksikään näistä askelista ei esiinny kaikissa ansioluetteloissa.

Taulukko 2. Ansioluettelon suuntaa antava rakenne.

Vaiheen nimi	Vaihetta toteuttavat askeleet
1) MUODOLLISUUDET	a) Otsikko b) Hakijan nimi c) Yhteystiedot d) Kuva e) Syntymäaika f) Syntymäpaikka

	g) Linkki LinkedIn-profiiliin h) Sosiaalisen median käyttäjätunnus
2) ESITTELY	a) Otsikko b) Itsensä luonnehtiminen c) Harrastukset ja mielenkiinnonkohteet d) Tavoitteet e) Työskentelytavat f) Suosittelijoiden kommentit
3) KOULUTUSTAUSTA	a) Otsikko b) Koulun nimi c) Tutkintonimike d) Paikkakunta e) Valmistumisvuosi tai aikaväli f) Pääaine ja sivuaineet g) Vaihto-opiskelukokemus h) Viittaus opinnäytteeseen i) Opintojen tai opinnäytteen arvosana j) Palkinnot ja diplomit
4) TYÖKOKEMUS	a) Otsikko b) Työpaikan nimi c) Paikkakunta d) Työtehtävän nimi e) Aikaväli f) Työtehtävän kuvaus g) Projektit h) Suosittelijat
5) LUOTTAMUSTOIMET	a) Otsikko b) Luottamustoimielimen nimi c) Tehtävänimike d) Aikaväli e) Tehtävän kuvaus
6) TAIDOT JA OSAAMINEN	a) Kielitaito b) IT-aidot c) Muu osaaminen d) Kurssit e) Asepalvelus

Koska useassa ansioluettelossa tietoa oli ryhmitelty laatikoihin eri puolille tiedostoa, en pysty esittämään tyhjentävää prototyyppiä ansioluettelon rakenteesta eli siitä, missä järjestyksessä vaiheet ja askeleet aineistossani sijaitsevat. Tämä havainto kertoo siis siitä, että SF-teoria ja tekstilajin rakenteeseen liittyvät menetelmät ovat jossain määrin vanhentuneet. Esimerkiksi Hasanin (1985) ajatus genren rakennepotentiaalista sopii lähinnä lineaarisesti eteneviin tekstilajeihin. Lisäksi Hasanin ajatukset välttämättömistä ja valinnaisista rakenneosista eivät ota

huomioon sitä, että normeja voidaan rikkoa. Swalesin (1990) vaiheanalyysi ei puolestaan tunnusta sitä, että vaiheet voivat olla myös valinnaisia. Näin ollen pääsen aineistoni rakenteeseen visuaalisen kieliopin ja osittain tekstuaalisen metafunktion kautta, kun tarkastelun kohteena onkin kokonaisvaltaisesti asettelu ja sommittelu. Taulukko 2 onkin siis suuntaa antava prototyyppi vaiheiden järjestymisestä. Seuraavaksi esittelen kunkin vaiheen sen sisältämien askelten kielellisten piirteiden näkökulmasta.

4.2.1 Muodollisuudet

Ensimmäinen ansioluettelon välttämättömistä vaiheista on nimeltään MUODOLLISUUDET. Kyseinen vaihe sisältää kahdeksan askelta, joista kaksi on välttämättömiä eli esiintyy jokaisessa aineistoni ansioluettelossa. MUODOLLISUUDET-vaiheen funktiona on antaa rekrytoijalle ensimmäinen viittaus hakijaan ja tekstilajiin sekä esitellä hakijan yhteystiedot.

Ideationaalisen metafunktion näkökulmasta vaiheelle olennaisia kielellisiä keinoja ovat työnhaun diskurssiin viittaavat leksikaaliset valinnat sekä relationaalinen prosessityyppi. Leksikaalisten valintojen avulla lukija pystyy jo otsikosta päättämään, mihin rekisterin alaan teksti kuuluu. Muun muassa otsikoissa käytetyt sanavalinnat *ansioluettelo* ja *cv* viittaavat suoraan työnhaun diskurssissa toimivaan tekstilajiin. Myös otsikot, joissa ei viitata tekstilajiin mutta määritetään hakijaa kuvailevien adjektiivien avulla, antavat lukijalle vihjeitä siitä, että kyseessä on teksti, jolla on promotionaalisia piirteitä (ks. Bhatia 2004: 60). Vaikka vaiheessa ei esiinny yhtään kokonaista virkettä, voidaan siitä kuitenkin tunnistaa relationaalinen prosessi, jonka avulla hakija luonnehtii itseään.

Interpersoonainen metafunktio puolestaan ilmenee hieman epäsuorasti. MUODOLLISUUDET-vaiheessa ei esiinny modaalisuutta tai suhtautumiseen liittyviä sananvalintoja. Vaiheessa ei myöskään ole yhtään täydellistä virkettä predikaattiverbeineen, joten persoonaa ei tuoda tällä tavoin esiin. Kuitenkin vaiheesta voidaan tunnistaa, kuka tekstissä puhuu. Usein jo otsikossa tai viimeistään yhteystiedoissa kirjoittaja tuo esiin sen, kuka hän on nimeltään. Vaikka MUODOLLISUUDET-vaiheessa hakijasta kerrotaankin kolmannessa persoonassa, lukija tietää työnhaun diskurssin kontekstista, että kirjoittaja puhuu itsestään. Metafunktio korreloikin rekisterin osallistujaroolien kanssa, ja MUODOLLISUUDET-vaiheessa osallistujarooli - eli hakija ja kirjoittaja - sanallistetaan nimeämällä hänet HAKIJAN NIMI- ja/tai OTSIKKO-askeleessa. Vaihetta voisikin rinnastaa itsensä esittelyyn: siinä missä haastattelussa hakija kättelee rekrytoijaa ja esittelee itsensä, ansioluetteloissa tämä ensiesittäytyminen tehdään MUODOLLISUUDET-vaiheessa.

Tekstuaalinen metafunktio ilmenee siinä, että vaihe nähdään multisemioottisena, koska vaiheessa yhdistyy usein sekä teksti että kuva. Ne muodostavatkin yhdessä merkityksen eli tulkinnan hakijasta. Pääosin MUODOLLISUUDET-vaihe on kirjoitettua kieltä, joka myös voidaan nähdä visuaalisena (ks. Shore 2012: 186). Esimerkiksi visuaalisissa ansioluetteloissa OTSIKKO-askel on kirjoitettu isommalla ja jopa erilaisella fontilla kuin vaiheen muut askeleet, ja se sijaitsee kaikissa ansioluetteloissa yläreunassa. Koska ansioluettelossa on promotionaalisia piirteitä, sitä voidaan verrata mainosten vertikaaliseen informaation sijaintiin: ylhäällä esiintyy lupaus tuotteesta ja sen alapuolella tuotetta visualisoidaan (ks. Kress & van Leeuwen 1996: 193). Toisin sanoen ansioluetteloiden yläosassa lupauksena toimii OTSIKKO-askel, jota täydennetään muilla vaiheilla ja askeleilla. Tästä havainnosta lisää luvussa 4.3, jossa keskityn ansioluettelon multimodaalisiin piirteisiin.

Vaiheen välttämättömiä askelia ovat OTSIKKO ja HAKIJAN NIMI. Nämä askeleet toimivat joissain ansioluetteloissa myös limittäin, eli hakijan nimi toimii samalla myös otsikkona. Vaiheen valinnaisia askelia ovat puolestaan YHTEYSTIEDOT, KUVA, LINKKI LINKEDIN-PROFILIIN, SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTTÄJÄTUNNUS, SYNTYMÄAIKA sekä SYNTYMÄPAIKKA. seuraavaksi kullekin askeleelle tyypillisiä kielellisiä piirteitä soveltuvien osin. Aloitan välttämättömistä askeleista, ja siirryn sen jälkeen valinnaisiin askeliin.

Jokaisesta aineistoni ansioluettelosta on nähtävissä jonkinlainen otsikoksi viittaava ilmaus. OTSIKKON funktiona on antaa viitteitä tekstilajista ja/tai kertoa hakijan nimi lukijalle, joka useimmiten on rekrytoija. OTSIKKO-askelta toteutetaan aineistossani viidellä eri tavalla. Näistä päätellen otsikko muodostuu minimissään aina joko hakijan nimestä tai tekstilajin nimestä.

Yleisimmin (38%) OTSIKKO-askeleessa kirjoitetaan selkeästi erottuvalla fontilla hakijan nimi ja sitä määrittäviä termejä nimen alapuolelle, kuten esimerkeistä (1–3) käy ilmi. Näissä otsikoissa askeleen funktiona on myös esitellä hakijaa, kuten ESITTELY-vaiheessa (ks. luku 4.2.2). Vaikka määrittelenkin tässä tutkimuksessa vaiheet ja askeleet ensisijaisesti niiden funktion mukaan, tässä tapauksessa myös sillä on merkitystä, että kyseiset otsikot erottuvat visuaalisesti hyvin voimakkaasti muusta tekstistä.

- 1) [Etunimi] [Sukunimi]
Koulutus- ja nuorisoalan **moniosaaaja**, joka saa asiat tapahtumaan. (CV15)
- 2) [Etunimi] [Sukunimi]
Uteliias ja innostuva **kieliasiantuntijaopiskelija** (CV22)
- 3) [Etunimi] [Sukunimi]
Toimittaja ja vapaa kirjoittaja (CV16)

Tällainen otsikko on luonteeltaan hyvin kuvaava: siinä hakija itse määrittelee itseään tiiviisti, ja rekrytoija voi jo otsikon perusteella saada ensimmäinen kuvan hakijasta. Tyypillisesti

määrittävissä termeissä hakija tuo esille omaa osaamistaan (1), tämänhetkistä opiskelijastatus-
taan ja/tai luonteenpiirteitään (2) tai omaa ammattinimikettään (3). Toisin sanoen tässä aske-
leessa keskiössä on se, että hakija kuvailee itseään löyhän appositiorakenteen kautta (ks. VISK
§ 1063). Tällaiset ilmaukset ovat syntaktisesti vajaita, sillä niistä puuttuu predikaatti, joka yh-
distäisi määrittävät nimikkeet nimeen. Voidaan siis ajatella, että kyseessä on relationaalinen
prosessi, josta puuttuu predikaattiverbi *olla*. Predikaatin kanssa virkkeellä olisi sama merkitys
kuin nyt elliptisenä. Esimerkissä 2 näkyy hyvin myös se, miten hakija luonnehtii itseään eri-
laisten adjektiivien avulla. Tällaiset ei-ulkoapäin havaittavissa olevat adjektiivit kytkeytyvät
kielen interpersoonaiseen metafunktion. Lisäksi interpersoonaisesta näkökulmasta huomion-
arvoista on se, että OTSIKKO-askel on ainoa, jossa kirjoittaja itse viittaa itseensä kolmannessa
persoonassa. Muissa askeleissa persoonamuoto on aina yksikön ensimmäinen silloin, kun kir-
joittaja viittaa itseensä.

Edellä mainitun tavan lisäksi muita otsikkotyyppejä ovat hakijan nimi (4), tekstilajin ni-
meäminen ja päiväys (5), hakijan nimi yhdistettynä tekstilajin nimeämiseen (6) sekä tekstilajin
nimeäminen yksinään (7).

- 4) [Etunimi] [Sukunimi] (CV25)
- 5) Ansioluettelo - 1.9.2019 (CV06)
- 6) CV – [Etunimi] [Sukunimi] (CV09)
- 7) Ansioluettelo (CV04)

Otsikkotyypin valinnan taustalla voisi ajatella olevan esimerkiksi mallin katsominen. Joissain
ansioluettelopohjissa tai -ohjeissa ohjeistetaan esimerkiksi kirjoittamaan tekstilajin nimi tiedos-
toon (ks. esim. Ansioluettelo 2019). Päiväyksen lisäämisen voi puolestaan nähdä edustavan
ansioluettelon ajantasaisuutta.

Toinen välttämätön askel on HAKIJAN NIMI. Tyypillisin tapa on esittää nimi muodossa
[Etunimi] [Sukunimi] (83%), mutta 17% hakijoista on lisännyt nimeensä myös toiset nimensä.
Lisäksi 79% hakijoista käyttää nimeään samanaikaisesti myös ansioluettelon otsikkona, kuten
jo aiemmin kuvasin. Hakijan nimen kertomisella on yksinkertainen funktio: osoittaa rekrytoi-
jalle, kenestä hakijasta on kyse.

Valinnaisista askeleista selkeästi käytetyin on YHTEYSTIETOJEN kertominen. Askel esiin-
tyy 28 ansioluettelossa. Toisin sanoen vain yhdessä ansioluettelossa ei ole hakijan yhteystietoja.
Yhteystiedoiksi laskin sekä puhelinnumeron ja sähköpostin että osoitteen, sillä näiden perus-
teella rekrytoija pystyy ottamaan yhteyttä hakijaan. Selkeästi suosituin tapa on kirjoittaa ansio-
luetteloon puhelinnumero ja sähköpostiosoite (93%), kun taas postiosoitetta jaetaan hieman
harvemmin (62%). Tähän vaikuttanee se, että rekrytointi on enenevässä määrin siirtynyt

verkkoon (Lakari 2018). Huomionarvoista on se, että yksi aineistoni ansioluetteloista ei sisällä minkäänlaisia yhteystietoja. Koska en kysynyt kyselyssäni sitä, ovatko ansioluettelot kohden-nettuja tiettyyn työpaikkaan vai pikemminkin pohjia, en voi olla varma siitä, että yhteystietoja ei esimerkiksi ansioluettelossa ole sen takia, että ne löytyvät työhakemuksesta tai mahdollisesta saateviestistä. Lisäksi yhdessä ansioluettelossa ainoana yhteystietona on postiosoite, mikä poikkeaa valtaosasta aineistoani.

Toinen usein käytetty valinnainen askel on KUVA. 22 ansioluettelossa esiintyy hakijan kuva itsestään. Tyypillisin kuva on edestäpäin otettu kasvokuva, jossa näkyy hakijan kasvot ja hieman hartiaa. Hakija katsoo useimmiten suoraan kameraan ja hymyilee.

Ideationaalisen metafunktion näkökulmasta kiinnostavaa on se, miten ansioluetteloissa käytetyissä kuvissa on eroavaisuutta sen suhteen, esiintyykö kuvissa narratiivisia vai käsitteellisiä representaatioita (ks. Kress & van Leeuwen 1996: 56). Suurimmassa osassa ansioluetteloita prosessina toimii käsitteellinen representaatio, sillä kuvan osallistujien olemus on pysyvää. Niissä ansioluetteloissa, joissa esiintyy narratiivinen representaatio, vektorin muodostaa useimmiten jokin ruumiinosa, kuten käsi tai jalka, joka on aseteltu eri suuntaan kuin muu vartalo.

Ansioluetteloissa esiintyvät kuvat hakijoista itsestään edustavat tyypillisesti käsitteellisen representaation analyyttistä prosessia. Valokuvat, joissa osallistuja poseeraa, edustavat tätä prosessia. Tällaisia valokuvia voivat esimerkiksi olla muotikuvat, mainoksissa käytetyt valokuvat tai lehdissä julkaistut kasvokuvat poliitikoista tai muista tärkeistä henkilöistä. (Kress & van Leeuwen 1996: 90.) Ansioluetteloissa esiintyvissä kuvissa hakija yleensä poseeraa kameralle, jolloin kuva muistuttaa pitkälti lehdissä julkaistuja kasvokuvia. Toisaalta, jos ansioluettelo ajatellaan promotionaalisenä tekstilajina, kuvia voidaan verrata myös mainoskuviin, sillä kuva hakijasta on ikään kuin mainoksissa esiintyvä kuva mainostettavasta tuotteesta.

Interpersoonainen metafunktio siirtää tarkastelun kuvassa ilmenevään vuorovaikutukseen. Kuten jo teorialuvussa kerroin, aineistossani esiintyy sekä representoituja että vuorovaikutuksellisia osallistujia. Kuvassa esiintyvä hakija on representoitu osallistuja, jota vuorovaikutuksellinen osallistuja, eli rekrytoija, katsoo. Koska jokaisessa aineistoni kuvassa esiintyy vain hakija itse yksin, on vuorovaikutussuhteista relevanteinta tarkastella hänen ja lukijan vuorovaikutussuhdetta. Millaista vuorovaikutusta ansioluetteloiden kuvien avulla luodaan rekrytoijaan?

19 ansioluettelossa hakijan kuva edustaa vaativaa kuvaa, jonka avulla kuvassa oleva hakija vaatii päästä suhteeseen katsojan kanssa (ks. Kress & van Leeuwen 1996: 122–123). Tällaiset kuvat ovat siis hyvin vuorovaikutuksellisia. Lähes jokaisessa vaativassa kuvassa hakija hymyilee, mikä kertonee siitä, että hakija pyrkii luomaan niin sanottua hengenheimolaisuutta

(*social affinity*) rekrytoijan kanssa (ks. Kress & van Leeuwen 1996: 123). Huomionarvoista on se, että ilmeet ovat aina ystävällisiä, vaikka hakija ei hymyilisikään kuvassa. Kuvissa ei näy houkuttelevaa nutristamista tai kylmää halveksintaa, vaan kutsu vuorovaikutukseen on positiivinen. Vain kolmessa ansioluettelossa on tarjoava kuva, jossa ei oteta katsekontaktia katsojaan. Tällöin osallistujan ja katsojan välille ei muodostu vuorovaikutusta, vaan kuvan tarkoituksena on tarjota informaatiota tai kuvata osallistuja persoonattomana tarkastelun kohteena (Kress & van Leeuwen 1996: 124). Näissä tarjoavissa kuvissa hakija katsoo sivulle, eli katsoja siis näkee osallistujan sivuperspektiivistä.

17 ansioluettelossa osallistujan ja katsojan välinen etäisyys on läheinen henkilökohtainen etäisyys, jolloin osallistujasta näkyy hartiat sekä pää. Tällainen etäisyys viittaa reaali maailmassa läheisyyteen, jossa toisesta henkilöstä voidaan ottaa kiinni. On kuitenkin muistettava, että kuvan avulla välittyvä etäisyys on kuvitteellista. (Kress & van Leeuwen 1996: 130, 132.) Viidessä ansioluettelossa kuvan etäisyys on kaukaista henkilökohtaista etäisyyttä, jossa osallistuja näkyy lantiosta ylöspäin. Tällainen etäisyys reaali maailmassa tarkoittaa kosketusetäisyydellä toimimista (Kress & van Leeuwen 1996: 130). Näissä kuvissa otetaan siis hieman etäisyyttä katsojaan, eikä vuorovaikutussuhde ole yhtä intiimi kuin läheisessä henkilökohtaisessa etäisyydessä.

Horisontaalisen kuvakulman valinta jakaantuu ansioluettelossa seuraavalla tavalla: suoraan edestäpäin kuvattuja kuvia on kymmenen, täysin viistosti kuvattuja kaksi sekä näiden yhdistelmiä kymmenen. Suoran kuvakulman avulla katsojan nähdään kuuluvan kuvassa representoituun maailmaan, jolloin vuorovaikutussuhde katsojan ja osallistujan välillä on syvempi. Täysin viistoja kuvakulmia esiintyy vain kahdessa ansioluettelossa. Niiden merkityksenä on se, että katsoja ei kuulu millään tavalla kuvassa representoituun maailmaan. Viistojen kuvakulmien vähyys selittynee sillä, että lähtökohtaisesti hakija haluaa luoda vuorovaikutussuhteen rekrytoijaan. Lisäksi ansioluetteloiden kuvissa näkyy sitä, että näitä kahta kuvakulmaa yhdistetään. Tällöin esimerkiksi kuvan osallistujan vartalo saattaa olla suora mutta hänen kasvonsa ovat viistossa tai toisin päin. Tällaisissa kuvissa onkin kaksoisviesti katsojalle: vaikka katsojan ja osallistujan ei nähdä kuuluvan samaan maailmaan, halutaan katsojaan kuitenkin ottaa kontaktia (ks. Kress & van Leeuwen 1996: 144). Kuvakulmia yhdistävien kuvien iso osuus saattaa selittyä sillä, että hakija on kenties itse ottanut valokuvan itsestään, jolloin täysin suora kuvakulma on haastava kuvattava.

Vertikaalisesta kuvakulmasta katsottuna yleisin on kuva, jossa osallistuja on katsojan silmien tasolla. Tällainen kuvakulma luo tasavertaisen asetelman katsojan ja osallistujan välille eikä kummallakaan ole valtaa enemmän suhteessa toiseen. Viidessä ansioluettelossa kuva on

otettu ylhäältä päin, minkä myötä katsojalla on enemmän valtaa kuin osallistujalla. Vain kolmessa ansioluettelossa kuva on otettu alaviistossa, jolloin valta on osallistujalla. (Ks. Kress & van Leeuwen 1996: 146.) Voidaan siis ajatella, että hakija haluaa ajatella itseään ja rekrytoijaa mahdollisimman tasavertaisina. Toisaalta rekrytoijaa pidetään hieman enemmän vallankäyttäjänä kuin hakijaa, mikä johtunee kontekstin asettamasta asetelmasta, jossa rekrytoijalla on valta päättää, palkkaako hän hakijan haettavaan työhön.

Tekstuaaliseen metafunktiioon eli sommitteluun palaan tarkemmin luvussa 4.3. Kerron siinä esimerkiksi kuvan sijainnin merkityksestä suhteessa tekstilajin muihin rakenteisiin. Kuvat itsessään eivät sisällä sommitteluun liittyviä elementtejä, sillä kuvissa on vain hakija yksin osallistujana.

LINKKI LINKEDIN-PROFIILIIN sekä SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTTÄJÄTUNNUS ovat myös MUODOLLISUUS-vaiheen valinnaisia askelia. Nämä ovatkin hypertekstejä (KS s.v. *hyperteksti*) eli arkikielisemmin linkkejä, joiden avulla lukija pystyy siirtymään toisiin teksteihin. Näiden avulla rekrytoija ohjataan siis katsomaan lisätietoa hakijasta sosiaalisesta mediasta. Käyttäjätunnuksen tai LinkedIn-profiilin lisääminen ansioluetteloon ilmentää kielen intersubjektuaalista metafunktiota: hakija ohjaa epäsuorasti rekrytoijaa tutustumaan häneen enemmän.

Pienin edustus valinnaisissa askeleissa on SYNTYMÄAJAN ja -PAIKAN ilmaisuissa. Syntymäajan ilmaisee vain noin kolmasosa hakijoista ja syntymäpaikan mainitsee kolme hakijaa ansioluetteloissaan. Näiden tietojen kertominen ei tuo ansioluetteloissa sellaista lisäfunktiota, joka auttaisi hakijaa työnhaussa. Voikin olla, että kyseiset askeleet on laitettu ansioluetteloissa esimerkiksi sen takia, että ansioluettelo on tehty ohjeiden pohjalta (ks. esim. Duunitori 2019). Lisäksi näiden kertominen voi olla myös vanha perinne, jota hakija noudattaa.

4.2.2 Esittely

Usein MUODOLLISUUDET-vaiheen lähellä esiintyy ESITTELY-vaihe tai ainakin siihen sisältyviä askelia. ESITTELY-vaihe esiintyy 27 ansioluettelossa eli kyseessä on valinnainen vaihe. Toisin sanoen vaihetta ei esiinny aineistoni kahdessa ansioluettelossa. Toinen näistä ansioluetteloista on selvästi työpaikalla tehty, sillä ansioluettelossa näkyy työpaikan logot ja osaaminen on esitetty kyseisen työpaikan näkökulmasta. Tämä selittänee sen, miksi tässä ansioluettelossa ei kuvata hakijaa sen tarkemmin. Sen sijaan toinen ansioluettelo on perinteinen ansioluettelo, jossa hakija kertoo koulutus- ja työhistoriastaan mutta ei esittele itseään lainkaan. Tämä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että hakija on sisällyttänyt itsensä esittelyn työhakemukseen, eikä koe sen näin ollen olevan relevanttia ansioluettelossa. Sen sijaan jopa aineistoni ainoassa akateemisessa

ansioluettelossa esiintyy ESITTELY-vaiheen HARRASTUKSET-askel, jolla kuvataan hakijan vapaa-ajan tekemisiä, vaikka tämä ei ole akateemiselle ansioluettelolle tyypillistä (ks. Aka 2019).

ESITTELY-vaihe on tietyllä tavalla ristiriitainen: Hasanin (1985) ajatuksia mukaillen kyseessä olisi selvästi valinnainen vaihe, sillä se ei esiinny aineiston jokaisessa ansioluettelossa. Toisaalta jos vaihe puuttuu vain kahdesta ansioluettelosta, voidaanko se selittää normien rikkomisella tai tietäntyyppisten ansioluetteloiden merkkinä? Jotta asiaan saisi mahdollisimman selkeän vastauksen, tulisi tutustua laajemmin ansioluettelo-oppaisiin ja -malleihin, haastatella rekrytoijia tai muita työnhaun tekstilajeja tuntevia ihmisiä sekä koota isompi aineisto. Koska maisterintutkielman puitteissa tällainen ei ole mahdollista, määrittelen välttämättömät ja valinnaiset rakenneosat Hasanin (1985) mukaisesti, kuten jo aiemmin kerroin.

ESITTELY-vaiheen funktiona on nimensä mukaisesti esitellä tiiviisti, millainen henkilö hakija on. Vaihe koostuu kuudesta valinnaisesta askeleesta. Kyseisen vaiheen luonnehtimiseen vaikuttaa olennaisesti se, määritelläänkö vaihe sen rakenteen vai funktion mukaan. Rakenteen kannalta tarkastelu tuottaisi suppeamman luonnehdinnan, sillä kyseisen vaiheen askeleet saattavat sijaita lähes missä kohtaa ansioluetteloa tahansa. Toisaalta ainakin osa askelista esiintyy säännöllisesti ansioluettelon yläosassa tekstilaatikossa, jota luonnehditaan muun muassa otsikoin *profiili* tai *kuka olen*. Tässä tutkimuksessa määrittelen vaiheen sen funktion, eli itsensä esittelyn, mukaan. Tällöin pystyn sisällyttämään vaiheeseen myös ne askeleet, jotka esiintyvät ansioluettelossa muuallakin. Koko ansioluetteloa voidaan pitää hakijaa esittelevänä asiakirjana, mutta ESITTELY-vaiheen keskiössä on tuoda esiin hakijasta enemmänkin hänen luonnettaan, mielenkiinnonkohteitaan ja tavoitteitaan kuvaavia asioita. Vaihe muistuttaakin työhakemuksissa esiintyvää ITSEARVIO-vaihetta, jonka funktiona on esitellä hakijan luonnetta, tavoitteita ja harrastuksia (Koskela 2014: 20–22).

Kielen ideationaalisella tasolla leksikaaliset valinnat luonnehtivat hakijan persoonallisuutta. Aikamuotojen vaihtelulla kerrotaan jo aiemmin opitusta, nykyisistä vahvuuksista sekä tulevaisuuden tavoitteista. Sitaatit ja referoinnit antavat puolestaan ulkopuolisen henkilön luonnehdinnan hakijasta. Tyypillisin prosessi on relationaalinen prosessi, jonka avulla hakija kuvaa luonteenpiirteitään ja ominaisuuksiaan. Mentaalista ja materiaalistakin prosessia käytetään joissain askeleissa.

ESITTELY-vaiheen persoona on yleensä yksikön ensimmäinen. Poikkeuksena on esimerkiksi suosittelijoiden kommentit, jolloin hakijaa luonnehditaan kolmannessa persoonassa. Persoonamuodon valinta siis myös omalta osaltaan erottelee hakijan itsensä ääntä muiden äänistä. Vaihe koostuu lähinnä deklaratiivi- eli väitelauseista. Suhtautumiseen liittyvät sanavalinnat,

kuten adjektiivit, osoittavat, millaisena hakija näkee itsensä. Nämä edellä mainitut ilmiöt kytkeytyvät kielen intersubjektiseen metafunktion.

Tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta vaiheelle tyypillistä on erilaiset koheesiokeinot kuten anafora. Tyypillisimmin käytetään relatiivipronomineja, joilla hakija täydentää luonnehdintaa itsestään. Lisäksi erilaisten konjunktioiden ja konnektoreiden avulla ketjutetaan lauseita sekä kerrotaan uutta tietoa.

Vaiheessa esiintyvät askeleet ovat OTSIKKO, ITSENSÄ LUONNEHTIMINEN, HARRASTUKSET JA MIELENKIINNONKOHTEET, TAVOITTEET, TYÖSKENTELYTAVAT sekä SUOSITTELIJOIDEN KOMMENTIT. Seuraavaksi esittelen nämä valinnaiset vaiheet ja niiden keskeisimmät kielelliset piirteet edellä esitetyssä järjestyksessä.

OTSIKKO-askel esiintyy isossa osassa aineistoani. Se rajaa vaihetta myös visuaalisesti, sillä iso osa vaiheen askelista esiintyy otsikon alla olevassa tekstikentässä, joka on tyypillisesti visuaalisesti erottuva laatikko. Tekstikentässä, johon otsikko viittaa, voi esiintyä myös muiden vaiheiden askelia. Tyypillisimmin otsikkona toimii leksikaaliset valinnat, jotka kertovat lukijalle, että tässä kohdassa ansioluetteloa kuvataan hakijaa. Tällaisia sanavalintoja ovat muun muassa *profiili*, *esittely*, *kuka / kuka olen* ja *minusta*. Yksittäisiä, joukosta erottuvia otsikkoja ovat *Kahdella virkkeellä* sekä *Journalisti & viestijä*.

ITSSENSÄ LUONNEHTIMINEN on käytetyin askel (82%) niissä ansioluetteloissa, joissa ESITTELY-vaihe esiintyy. Askeleen funktiona on hakijan itsensä esittämä kuvaus itsestään. Hän siis kertoo luonteestaan ja vahvuuksistaan. Kirjoittaja luonnehtii itseään usein relationaalisen prosessityypin kautta (8–11). Vain yhdessä ansioluettelossa omista vahvuuksista kerrotaan listamaisesti ranskalaisin viivoin kokonaisten virkkeiden sijaan.

- 8) **Olen** idearikas ja utelias kulttuurihumanisti – – (CV18)
- 9) **Olen** luova ja innovatiivinen kirjoittamisen, sosiaalisen median, journalismin, viestinnän ja valokuvaamisen erityisosaaja. (CV16)
- 10) **Olen** energinen ja aikaansaava työntekijä, **joka** haluaa haastaa itseään uusissa tehtävissä. (CV05)
- 11) **Olen** reipas ja nokkela tehopakkaus, **joka** saa aikaan ja oppii nopeasti. (CV23)

Näissä esimerkeissä relationaalisen eli suhdeprosessityypin kautta konstruoidaan suhde kahden olion välille *olla*-verbin avulla. Predikatiivina toimii substantiivilauseke, jota määrittää rinnasteiset ja kuvailevat adjektiivit (ks. VISK § 584). Substantiivipredikaatin voidaan ajatella toimivan tässä ikään kuin määritelmän tavoin (ks. VISK § 945). Lisäksi esimerkeistä käy ilmi, että askeleessa käytetään usein lausekompleksia, jossa myös relatiivilauseella määritellään substantiivipredikatiivia (10–11). Relatiivilauseiden prosessina on useimmiten mentaalinen prosessityyppi, jonka avulla konstruoidaan ihmisten tietoisuutta (ks. Shore 2012: 164). ITSENSÄ LUONNEHTIMINEN -askel muistuttaa funktioltaan ja kielellisiltä piirteiltään työhakemuksen

ITSEARVIO-vaihetta, jossa hakija kuvailee omaa luonnettaan kopulalausein, joiden predikaativina toimivat erilaiset adjektiivit (ks. Koskela 2014: 20).

Esimerkeistä 8–11 näkyy, että askeleelle tyypillistä on myös runsaiden, positiivisten ja luonnehtivien adjektiivien käyttö. Tämä viittaakin ansioluettelon promotionaaliseen puoleen: hakija haluaa tuoda itsestään esille positiivisia piirteitään. Yksikään esimerkkien adjektiiveista ei kuvaa hakijaa ulkoapäin, eli kaikki adjektiivit ovat siis hakijan subjektiivinen luonnehdinta itsestään. Näin ollen adjektiivit kytkeytyvät kielen interpersoonaiseen metafunktion.

Interpersoonaisen metafunktion näkökulmasta mielenkiintoista on myös se, että hakija itse luonnehtii itseään yksikön ensimmäisessä persoonassa. Lukijalle tehdään siis selväksi, että kyseessä on hakijan oma käsitys itsestään.

Vaikka ansioluetteloissa käytetty kieli on melko virallista ja neutraalia, joidenkin ansioluetteloiden ITSENSÄ LUONNEHTIMINEN -askeleessa näkyy kirjoittajan suhtautuminen asiaan. Tyypillisesti suhtautumisella tuodaan esiin sitä, miten hakija suhtautuu intohimoisesti johonkin asiaan (12–13). Lisäksi hakija saattaa määrittää itseään neutraalista kielestä poikkeavilla adjektiiveilla ja jopa nimittää itseään ammattilaiseksi (13–14).

- 12) Olen idearikas ja utelias kulttuurihumanisti, jonka **intohimo** kohdistuu niin kulttuuriin ja kirjallisuuteen, kuin markkinointiin, myyntiin ja viestintään. (CV18)
- 13) Olen työhöni **intohimolla** suhtautuva, laadusta **tinkimätön** viestintä**ammattilainen**. (CV26)
- 14) Olen [Etunimi] [Sukunimi], uutismaailmassa sujuvasti navigoiva viestinnän ja suomen kielen **ammattilainen**. (CV11)

Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *intohimo*) mukaan intohimolla viitataan pysyvään, voimakkaaseen haluun, jolloin kyseisen sanan käyttäminen osoittaa voimakasta suhtautumista asiaan. *Ammattilainen*-sanana käyttö puolestaan saattaa liittyä siihen, että hakija pitää itseään ammattitaitoisena, mutta hän ei kuitenkaan koe olevansa alallaan ekspertti eli asiantuntija (KS s.v. *asiantuntija*). *Ammattilainen*-sana onkin siis lievempi ilmaus asiantuntijasta, mutta sen avulla voidaan kuitenkin tehdä lukijalle selväksi hakijan ammattiosaamisen tasoa.

Ammattilainen-sanana lisäksi omaa erityisyyttä tuodaan esille nimittämällä itseään *erityisosaajaksi* tai *asiantuntijaksi* (15–16). Näiden lisäksi joissain ansioluetteloissa hakija on halunnut kenties erottua joukosta luomalla oman itseään kuvaavan sanan (17).

- 15) Olen luova ja innovatiivinen kirjoittamisen, sosiaalisen median, journalismin, viestinnän ja valokuvaamisen **erityisosaaja**. (CV16)
- 16) Olen monitieteinen kielten **asiantuntija** –. (CV02)
- 17) Olen monitieteinen **humanistinörtti** –. (CV01)

Erytyisosaaja-, *asiantuntija*- ja *humanistinörtti*-nimitykset osoittavat selvää suhtautumista omaan ammattimaisuuteen. *Erytyisosaaja* ja *asiantuntija* ovat sanoina virallisempia kuin

humanistinörtti. Sanavalinnat saattavat johtua haettavasta paikasta tai hakijan persoonasta. Joka tapauksessa ne kertovat siitä, millaisena alan osaajana hakija näkee itsensä.

Kielen tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta olennaista on askeleessa käytetyt koheesiokeinot. Konjunktioiden (18) ja pronomien (18–19) avulla saadaan luotua koheesiota askeleeseen.

- 18) Skarppi **mutta** rento työkaveri, **joka** keittää uudet kahvit pannun tyhjennettyä. Uskon siihen, **että** hyvä kiertää ja nauru tarttuu, **joten** en säästele kummassakaan. (CV20)
 19) Olen reipas ja nokkela tehopakkaus, **joka** saa aikaan ja oppii nopeasti. (CV23)

Esimerkissä 18 kullakin konjunktiolla on oma tehtävänsä. Ne tiivistävät erilaisia merkityksiä pieneen tilaan. *Mutta*-rinnastuskonjunktion avulla hakija kuvaa sitä, miten skarppius ei sulje pois rentoutta. *Että*-alistuskonjunktio puolestaan toimii niin sanottuna yleiskonjunktiona: sen avulla osoitetaan, että sillä alkava lause kytkeytyy laajempaan kokonaisuuteen (ks. Kielitoimiston ohjepankki 2019). *Joten*-rinnastuskonjunktio puolestaan kertoo johtopäätöksistä. Toinen toistuva koheesiokeino on relatiivipronominin käyttö, kuten molemmista esimerkeistä käy ilmi. Esimerkistä 18 käy ilmi tyypillisin rakenne: päälauseessa kuvataan relationaalisen prosessin kautta hakijaa erilaisin adjektiivein ja tätä prosessia seuraa usein relatiivisivulause, jossa hakijan kuvausta täydennetään mentaalisten ja materiaalistien prosessien avulla. Nämä prosessit siis kertovat siitä, mitä kaikkea hakija osaa tehdä. Relatiivipronominin avulla paitsi luodaan koheesiota myös vältetään turhia toistoja.

Toinen useasti esiintyvä (69%) askel on HARRASTUKSET JA MIELENKIINNONKOHTEET, jossa hakija avaa omia mielenkiinnonkohteitaan. Kyseinen askel esiintyy usein aineistossa visuaalisesti erillisenä osiona, joka on nimetty otsikolla *harrastukset* tai *kiinnostuksenkohteet*. Tyypillisimmin HARRASTUKSET JA MIELENKIINNONKOHTEET on listattu pilkulla erotettuna ketjuna tai ranskalaisin viivoin (20–21), mutta joissain hakemuksissa harrastuneisuutta ja mielenkiinnonkohteita on avattu virkkein (22–23). Lisäksi yhdessä ansioluettelossa edellä mainittuja keinoja on myös yhdistelty (24).

- 20) Harrastukset: sähly, kuntosali ja luonnossa ihmettely (CV04)
 21) KIINNOSTUKSEN KOHTEET
 - Taitojen kehittäminen
 - Ihmiset ja kulttuuri
 - Taide ja käsityöt
 - Musiikki (CV08)
 22) Harrastukset: Järjestötoiminnan lisäksi harrastan käyrätorvensoittoa kahdessa opiskelijaorkesterissa, joissa osallistun aktiivisesti konserttien järjestämiseen ja nuotistonhoitoon. Pidän myös monenlaisesta liikunnasta, lukemisesta ja podcastien kuuntelemisesta. (CV22)
 23) KÄDENTÄIDOT
 Kasvattavat kärsivällisyyttä ja suunnittelukykyä.
 Satunnaisesti parantavat myös pettymysten sietämisen taitoa. (CV20)

24) Harrastukset:

- Lukeminen - Erityisesti naiskirjailijoiden teokset ja kotimainen nykykirjallisuus kiehtovat mieltäni.
- Matkustelu - Olen jättänyt sydämeistäni palasia niin Istanbuliin, Balkanille kuin Edinburghiin. Matkailussa parasta on ihmisten tarinoiden kuunteleminen.
- Bookstagram - Toimitan kirja-aiheista nettimediaa Instagramissa yli 2000 seuraajan joukolle nimimerkillä @[käyttäjätunnus]. (CV14)

Esimerkeissä 20 ja 21 mielenkiinnonkohteiden esittely jää sanatasolle, kun taas esimerkeissä 22–24 hakija avaa harrastuksiaan kokonaisin virkkein. Se, jääkö harrastusten kertominen vain sanatasolle vai avataanko niitä jotenkin, kertonee hakijan suhtautumisesta harrastusten relevanttiuteen haettavan työpaikan kannalta. Koska ansioluettelo pyritään esittämään tiiviissä muodossa, hakijan tulee miettiä sitä, mitä asioita hänen kannattaa avata rekrytoijalle ja mitä hän voi jättää maininnan tasolle. Huomionarvoista on se, että vain yhdessä ansioluettelossa kerrotaan eksplisiittisesti, mitä hyötyä harrastuksesta on hakijalle (23). Muissa ansioluetteloissa tämä jää rekrytoijan tulkittavaksi.

Kielen ideationaalisella tasolla HARRASTUKSET JA MIELENKIINNONKOHTEET -askeleessa keskiössä on materiaallinen ja mentaalinen prosessityyppi, joiden avulla kerrotaan lukijalle, mitä erilaisia asioita hakija tekee, osaa tehdä tai tykkää tehdä vapaa-ajallaan. Lisäksi askeleessa käytetyt leksikaaliset valinnat sijoittavat kunkin harrastuksen ja mielenkiinnonkohteen omaan rekisterin alaansa. Useimmiten harrastuksia nimetään yksitellen ja peräkkäin listamaisesti (25), mutta joidenkin virkkeiden sisällä samaan alaani liittyvät leksikaaliset valinnat ovat järjestäytyneet jonkinlaisiin merkityssuhteisiin (26).

25) Harrastukset: Sijoittaminen, kestävyysurheilu, tarinointi (CV28)

26) Harrastukset: Järjestötoiminnan lisäksi harrastan **käyrätorvensoittoa** kahdessa **opiskelijaorkesterissa**, joissa osallistun aktiivisesti **konserttien** järjestämiseen ja **nuotistonhoitoon**. (CV22)

Esimerkissä 26 tummennetut sanat liittyvät musiikkiharrastukseen ja merkityssuhteeltaan kyseessä on hyponymia eli yläkäsite-alakäsite-suhde. Tummennettujen sanojen yläkäsitteenä voidaan pitää sanaa *konsertti*, johon olennaisesti liittyy termit *käyrätorvensoitto*, *opiskelijaorkesteri* sekä *nuotistonhoito*. Toisaalta koko askelta voidaan tarkastella merkityssuhteen näkökulmasta niin, että askeleen otsikko onkin yläkäsite ja harrastussanat siihen liittyviä alakäsitteitä.

Askeleessa esiintyvät prosessit ovat tyypillisimmin materiaalisia (27–28). Muutamassa ansioluettelossa on käytetty myös mentaalista prosessia (29). Vain yhdessä ansioluettelossa relationaalinen prosessi ilmaistaan eksplisiittisesti *olla*-verbin avulla (30).

27) **Harrastan** roller derbyä [harrastuspaikan nimi].

28) **Lenkkeilen** myös mielelläni.

29) **Nautin** myös matkustelusta niin Suomen rajojen sisä- kuin ulkopuolellakin.

30) Intohimojani **ovat** kieli, kirjat ja musiikki.

Materiaalisissa prosesseissa verbinä toimii tyypillisesti *harrastaa*-verbi, joka saa transitiivilauseissa objektikseen harrastuksen (27). Mentaalinen prosessi on materiaalista prosessia harvinaisempi. Mentaalisen prosessin avulla harrastuksia ja mielenkiinnonkohteita esitellään tekemisen sijaan tunteiden kautta (29). Eksplisiittisesti esitetyn relationaalisen prosessin harvinaisuus selittyy sillä, että useassa ansioluettelossa harrastukset ja mielenkiinnonkohteet esitetään luettelomaisesti. Tällöin kyseessä on samainen ilmiö kuin aiemmin esittelemässäni MUODOLLISUUDET-vaiheen OTSIKKO-askeleessa: kyseessä on relationaalinen prosessi ilman *olla*-predikaattiverbiä. Näin ollen luettelomaiset HARRASTUKSET JA MIELENKIINNONKOHTEET -askeleet voitaisiin tulkita siten, että rakenteeltaan luettelomaisen askeleen merkitys on relationaalinen prosessi.

Askeleen aikamuoto on useimmissa tapauksissa preesens (31), sillä hakija kertoo yleisesti, mitä hän harrastaa tai mistä hän on kiinnostunut. Vain niissä tapauksissa, joissa hakija viittaa johonkin tiettyyn tapahtumaan, matkaan tai päättyneisiin harrastuksiin, aikamuoto on imperfektissä (32–33).

31) Harrastuksiini **kuuluvat** lukeminen, tanssi ja kuntosali. (CV27)

32) Pysin matkaillemaan vähintään kahdesti vuodessa, ja viimeisimpänä **kävin** ihmettelemässä Tbilisin maisemia. (CV26)

33) **Harrastin** nuorempana kymmenen vuotta sanataidetta [sanataidekoulun nimi]. (CV18)

Kuten ITSENSÄ ESITTELY -askeleessa, myös HARRASTUKSET JA MIELENKIINNONKOHTEET -askeleessa persoona kohdistuu hakijaan itseensä. Hän kuvailee siis yksikön ensimmäisessä persoonassa harrastuksiaan. Tyypillistä on myös se, että persoona häivytetään askeleessa kokonaan pois esimerkiksi silloin, kun harrastukset ja mielenkiinnonkohteet esitetään ranskalaisin viivoin. Tällöin ansioluettelon lukija voi kuitenkin kontekstista päätellä, että näillä harrastuksilla viitataan hakijaan.

Joidenkin ansioluetteloiden HARRASTUKSET JA MIELENKIINNONKOHTEET -askeleessa näkyy kirjoittajan suhtautuminen asiaan (34–35).

34) **Intohimojani** ovat kieli, kirjat ja musiikki. (CV17)

35) Kulttuuri kuuluu monissa muodoissa **lempiharrastuksiini**. **Mieluisin** kulttuurimuoto minulle on luonnollisesti kirjallisuus ja teatteri, mutta nautin myös **hyvästä** musiikista ja kuvataiteesta. (CV18)

Esimerkissä 34 hakija viitaa *intohimojani*-sanalla siihen, mitkä asiat ovat hänelle erityisen tärkeitä. Esimerkissä 35 sanavalinnoilla arvotetaan mielenkiinnonkohteita: hakija kuvaa muun muassa sitä, miten kirjallisuus ja teatteri ovat hänelle *mieluisimpia* kulttuurimuotoja, kun taas

musiikki ja kuvataide ovat vain *hyviä*. Myös *lempiharrastuksiini*-sana osoittaa jälleen sen, että kyseessä on hakijalle tärkeä harrastus.

Kielen tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta merkityksellistä on jälleen kerran koheesiokeinot, vaikka niitäkin esiintyy askeleessa verrattain vähän. Tämä johtunee siitä, että iso osa harrastuksista esitellään listana. Toistuvimpia koheesiokeinoja onkin konnektiivien *lisäksi* ja *myös* käyttö sekä *joka*-relatiivipronomin käyttö.

Tyypillisimmin askeleessa esitellään omat harrastukset ja mielenkiinnonkohteet joko avainsanoina tai muutaman virkkeen avulla. Joissain ansioluetteloissa mielenkiinnonkohteet kuitenkin esitellään valtavirrasta poikkeavasti. Tällaisia ovat muun muassa kuvakkeiden hyödyntäminen listauksen lisänä (36) sekä askeleen kuvaaminen hakijan avainsanoina (37).

36) TÄRKEITÄ ASIOITA MINULLE

Perhe Musiikki Hyvinvointi Luonto Projektit Seikkailut
(CV07)

37) AVAINSANANI

- palumuutto
- rintamamiestalo
- kestävät elämäntavat
- kehopositiivisuus
- koulutus ja työ
- lähiruoka
- klassikkokirjat

(CV23)

Kuvakkeiden käytön funktiona saattaa olla se, että visuaalisuudella halutaan erottautua joukosta. Avainsanat puolestaan kuvaavat mielenkiinnonkohteita syvemmin sitä, mitä hakija arvostaa.

Seitsemässä ansioluettelossa esiintyy TAVOITTEET-askel, jonka funktiona on esitellä työnhakijan omia tavoitteita työhön liittyen. Askel esiintyy useimmiten muiden saman vaiheen askelien ympärillä. Kahdessa ansioluettelossa askeleella on täysin itsenäinen sijainti ja oma ot-sikointi (38–39).

38) TYÖSSÄNI TAHTOISIN...

- Innostaa ja oivalluttaa asiakkaita ja työkavereita
- Ideoida uutta ja kyseenalaistaa vanhaa
- Saada ja antaa palautetta
- Käyttää luovuutta (ja vähän hulluutta)
- Jakaa osaamistani muillekin vaikkapa kouluttamalla, mutta myös oppia muita

(CV26)

39) Uratavoite: Tavoitteena tehdä töitä [alueen nimi] ja [alueen nimi] talousalueilla. (CV03)

Yllä esiteltyt esimerkit ovat hyvin erilaiset. Esimerkissä 38 tavoitteet liittyvät työyhteisön sisällä toimimiseen, kun taas esimerkin 39 tavoite liittyy puolestaan työllistymiseen.

Koska TAVOITTEET-askleen funktiona on katsoa tulevaan ja siihen, mitä hakija työltään odottaa, on odotuksenmukaista, että askeleessa käytetty aikamuoto on yleensä preesens. Askeleelle tyypillisiä leksikaalisia valintoja ovat tulevaisuuteen viittaavat sanat kuten *tavoite*, *toivoa*, *tulevaisuus* ja *tähdätä*. Vain yhdessä ansioluettelossa, jossa kyseinen askel esiintyy, TAVOITE-askel on ilmaistu epäsuorasti ilman tulevaisuuteen viittaavia sanavalintoja (40).

40) Olen monitieteinen kielten asiantuntija, **jota kiinnostavat monipuoliset tehtävät ihmisten, teknologian ja tutkimuksen parissa.** (CV01)

Esimerkissä 40 ei siis ilmaista suoraan sitä, että hakija toivoo tai tavoittelee monipuolisia tehtäviä, mutta *kiinnostaa*-verbi tässä kontekstissa viittaa yhtä lailla hakijan tavoitteisiin työelämässä. TAVOITTEET-askeleelle toistuvien prosessien onkin mentaalinen prosessi, jolle tyypillisimpiä verbejä ovat *kehittää*, *kiinnostaa* ja *toivoa*.

Persoonamuoto on yksikön ensimmäinen, sillä askeleen keskiössä on jälleen hakija itse toiveineen ja tavoitteineen. Suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja ei askeleessa esiinny, mikä selittynee sillä, että omat työtoiveet halutaan esittää mahdollisimman neutraalisti rekrytoijalle. Moduksista konditionaalia käytetään vain yhdessä ansioluettelossa, vaikka konditionaalin avulla tavoitteista ja toiveista voisi kertoa kohteliaaseen sävyyn. Toisaalta indikatiivin käyttö viitanee hakijan varmuuteen siitä, mitä hän tulevalta työltään toivoo.

Tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta askel on mielenkiintoinen. Askel ilmenee lähinnä yksittäisinä virkkeinä, jolloin esimerkiksi koheesiokeinoja ei juurikaan esiinny. Yhdessä ansioluettelossa askel ilmenee vain sivulauseessa, jolloin relatiivipronomini *joka* viittaa päälauseeseen, joka toteuttaa eri askelta. Lisäksi yhdessä ansioluettelossa askeleessa käytetty konnektiivi *lisäksi* viittaa edelliseen virkkeeseen, joka on myös eri askel. Näyttääkin siis siltä, että vähäiset koheesiokeinot liittyvät askelta ympäröivään tekstiin eikä koheesiota esiinny askeleen sisällä.

TYÖSKENTELYTAVAT-askleen funktiona on raottaa rekrytoijalle sitä, millainen hakija on nimenomaan työntekijänä. Siinä missä ITSENSÄ LUONNEHTIMINEN -askeleessa hakija kuvaa omia luonteenpiirteitään ja vahvuuksiaan, TYÖSKENTELYTAVAT-askeleessa sanallistetaan tarkemmin esimerkiksi sitä, pitääkö hakija esimerkiksi mieluummin yksilö- vai tiimityöskentelystä (41–43).

41) Olen työssäni oma-aloitteinen ja vastuuntuntoinen. Pidän **tiimityöskentelystä** ja koen, että kansani on **helppo työskennellä**. Pystyn kuitenkin **työskentelemään itsenäisesti** ja **osaan kantaa vastuun** päätöksistä, joita työssäni teen. (CV05)

- 42) **Nautin** uusien ihmisten kohtaamisesta, uusiin tilanteisiin päätymisestä ja itseni haastamisesta, sekä luovasta ongelmanratkaisusta. **Minulta sujuu työskentely niin tiimissä kuin itsenäisesti.** (CV18)
- 43) **Työskentelen itsenäisesti** ja tavoitteet saavuttaen **yhteistyössä** muiden asiantuntijoiden kanssa. (CV10)

Askeleessa käytetyt leksikaaliset valinnat ovat hyvin samankaltaisia: sanat *yhteistyö*, *itsenäisyys* tai *työskentely* toistuvat jokaisessa viidessä ansioluettelossa, joissa askel esiintyy. Näiden avulla hakija kenties pyrkii vastaamaan työpaikkailmoituksen vaatimukseen tai osoittamaan sen, millaisena työntekijänä hän näkee itsensä. Myös tässä askeleessa esiintyy hyvin paljon samoja piirteitä kuin vaiheen aiemmissa askeleissa: prosessina on useimmiten mentaalinen prosessi, persoona on yksikön ensimmäinen ja aikamuotona toimii preesens. Koheesiota luodaan etenkin konjunktioiden avulla.

SUOSITTELIJOIDEN KOMMENTIT -askel esiintyy vain kahdessa ansioluettelossa. Kyseisen askeleen keskiössä on siteerata entisiä työnantajia ja näin ollen tuoda esiin myös toisen ihmisen arvio hakijasta. Kyseinen askel kytkeytyy vahvasti kielen ideationaaliseen metafunktoon, sillä suosittelijoiden arviot hakijasta osoitetaan joko suoralla sitaatilla (44) tai referoimalla (45).

- 44) “[Etnimi] on erinomainen asiakaspalvelija. Hän on aidon kiinnostunut työstään ja haluaa kehittää osaston toimintaa.” - [Työpaikan nimi], 2018 (CV23)
- 45) Eräs toinen pomoni kertoi minun olevan itse rohkeus, olen jatkuva hymy sekä tarttuva nauru. (CV07)

Mielenkiintoista onkin pohtia sitaatin ja referoinnin eroja. Sitaatti on suora esitys, jossa sanatarkka referoitava puheenvuoro erotetaan johtolauseesta välimerkkien, kuten lainausmerkkien, avulla. Referointi on puolestaan epäsuora esitys: siitä ei käy ilmi sanatarkasti se, mitä on sanottu, vaan referoitava asia mukautetaan omaan tekstiin. (VISK § 1460.) Esimerkki 44 edustaa sitaattia, sillä tekstistä on nähtävillä suosittelijan nimi ja suosittelijan sanoma on laitettu lainausmerkkeihin. Tästä voidaan päätellä, että hakija on kenties kirjoittanut suosittelijan kommentit ylös tai suosittelija on antanut palautteen kirjallisesti. Sen sijaan esimerkki 45 viittaa esimerkiksi suulliseen palautteeseen, josta ei ole olemassa dokumenttia, sillä suosittelijan sanoma kerrotaan omin sanoin. Suoraa sitaattia voidaan kenties pitää luotettavampana, sillä siinä on kerrottu myös suosittelijan nimi. Referointia puolestaan voidaan pitää hieman epäluotettavampana, sillä kyseessä on *eräs toinen pomo*, joka on kuvannut hakijaa. Rekrytoija ei voi suoraan olla yhteydessä esimerkin 45 pomoon, jos hän haluaisi varmistua siitä, että pomo seisoo sanojensa takana.

Yhdessäkään ansioluettelossa ESITTELY-vaihe ei koostu vain yhdestä askeleesta. Vaihetta toteutetaan aina vähintään kahden askelen turvin. Tyypillisintä on, että ITSENSÄ LUONNEHTIMINEN sekä HARRASTUKSET JA MIELENKIINNONKOHTEET -askeleet esiintyvät yhdessä.

Kutakin askelta kohden ei ole kokonaista virkettä, vaan saman virkkeen sisällä saattaa esiintyä useampia askelia. Esimerkissä 46 virkkeen päälause edustaa ITSENSÄ LUONNEHTIMINEN -askelta, kun taas sivulauseen funktiona on tuoda esiin työelämän tavoitteita TAVOITE-askeleen avulla.

- 46) Olen sosiaalinen ja työteliäs nuori nainen, joka tähtää kansainvälisen liiketoiminnan ja toimitusketjujen tulevaisuuden osaajaksi. (CV27)

Vaihe on kaiken kaikkiaan todella monipuolinen ja vaihteleva. Se voi koostua ranskalaisista viivoista, pitkistäkin kuvailuista tai näiden yhdistelmistä. Vaiheen askelien sijainti vaihtelee, vaikka tyypillisesti ainakin osa askelista sijaitsee ansioluettelon yläosassa omassa laatikossaan.

4.2.3 Koulutustausta

KOULUTUSTAUSTA-vaihe on välttämätön, ja se koostuu kymmenestä askeleesta. Vaiheen funktiona on esitellä hakijan koulutushistoriaa. Jokaisessa ansioluettelossa KOULUTUSTAUSTA-vaiheessa ensimmäisenä esitellään uusin koulutus ja tämän jälkeen sitä edeltäneet opinnot. Jonkin verran aineistossani on vaihtelua sen suhteen, mitkä kouluasteet rekrytoijalle kerrotaan. Osa hakijoista kertoo vain nykyisen tai viimeisimmän kouluasteensa, kun toiset taas aloittavat peruskoulun jälkeisestä opinasteesta. Yhdessäkään ansioluettelossa ei mainita peruskoulua. Tämä johtunee siitä, että Suomessa on oppivelvollisuus, jolloin jokaisen hakijan oletetaan käyneen peruskoulun.

Vaiheen askelista välttämättömiä ovat KOULUN NIMI ja TUTKINTONIMIKE. Valinnaisia askelia puolestaan ovat OTSIKKO, PAIKKAKUNTA, VALMISTUMISVUOSI TAI AIKAVÄLI, PÄÄ- JA SIVUAINEET, VAIHTO-OPISKELUKOKEMUS, VIITTAUS OPINNÄYTTEESEEN, OPINTOJEN TAI OPINNÄYTTEEN ARVOSANA sekä PALKINNOT JA DIPLOMIT.

Vaikka vaiheen sijainti vaihtelee aineistossani, se on kuitenkin aina lähellä TYÖKOKEMUS-vaihetta. 12 ansioluettelossa vaihe sijaitsee lineaarisesti TYÖKOKEMUS-vaiheen yläpuolella. Kymmenessä ansioluettelossa puolestaan vaihe esiintyy vasta TYÖKOKEMUS-vaiheen jälkeen. Seitsemässä ansioluettelossa taas vaihe esiintyy joko oikeassa tai vasemmassa reunassa ikään kuin ”marginaalissa” (ks. tarkemmin luku 4.3). KOULUTUSTAUSTA- ja TYÖKOKEMUS-vaihe sijaitsevat tällöin rinnakkain. Vaiheen sijaintia saattaa määrittää useat eri tekijät. Valmiit ansioluettelopohjat tai ohjeet saattavat ohjata tekijää sijoittamaan vaiheen tietylle paikalle. Joissain tapauksissa hakija voi kenties ajatella olevan hyödyllisempää kertoa jompikumpi vaihe ensin haettavaa työpaikkaa ajatellen.

Vaiheen leksikaaliset valinnat viittaavat koulu- ja opiskelumaailmaan. Prosessina on useimmiten relationaalinen tai mentaalinen prosessi, ja aikamuoto on yleensä preesens. Nämä kielen piirteet heijastavat kielen ideationaalista metafunktiota. Vaikka vaihe sisältää paljon vail-linaisia lauseita ja luetteloita, joissa persoonamuotoa ei näy, voidaan jälleen tekstilajikontek-stista päätellä persoonan olevan yksikön ensimmäinen. Lauseet ovat poikkeuksetta väitelauseita eikä modaalisuutta juuri ilmene. Myös suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja esiintyy verrattain vähän. Nämä kielen piirteet kytkeytyvät kielen interpersoonaiseen metafunktioon. Tekstuaali-sen metafunktion näkökulmasta vaihe on melko suppea: koheesiokeinoja ei esiinny vaiheessa lainkaan, sillä askeleet ovat usein vain sanatason mainintoja.

22 ansioluettelossa KOULUTUSTAUSTA-vaihe on esitelty listamaisesti ilman täydellisiä virkkeitä (47–48).

47) KOULUTUS

[Yliopiston nimi]

FILOSOFIAN MAISTERI, ARVIOITU VALMISTUMISAIKA 31.7.2020

- Äidinkielen ja kirjallisuuden opettajien koulutus, pääaineena suomen kieli.
- Pedagogiset aineopinnot suoritettu 26.4.2019 mennessä.

(CV12)

48) KOULUTUS

2015 – 2017 [Ammattikorkeakoulun nimi]

Yhteisöpedagogi

(CV24)

Tällöin vaiheen välttämättömät ja valinnaiset askeleet etenevät sekä vasemmalta oikealle hori-sontaalisesti että ylhäältä alaspäin vertikaalisesti. Askeleet saattavat siis olla sekä vierekkäin että allekkain. Selkeää kaavaa sille, missä järjestyksessä askeleet esiintyvät, ei voi määrittellä aineistoni perusteella. Näyttääkin olevan hakijakohtaista, miten hän ryhmittelee askelista ko-konaisuuden, jonka avulla rekrytoija saa selville hänen koulutushistoriansa.

Viidessä ansioluettelossa on käytetty myös kokonaisia väitelauseita (49–50).

49) Tähtään äidinkielen lukiotason opettajaksi. Valmistun vuonna 2021. (CV17)

50) Saan työskennellä elokuvatuotannoissa assistenttin tehtävissä. (CV07)

Väitelauseiden tehtävänä lienee selventää lukijalle, mihin opintojen avulla pyritään (49) ja mi-hin ne antavat pätevyyden (50). Kahdessa ansioluettelossa koulutustaustasta kerrotaan sekä lis-tamaisesti koulutukseen viittaavan otsikon alla että kokonaisin virkkein ESITTELY-vaiheen as-kelten rinnalla. Tällöin sama asia kerrotaan lukijalle ikään kuin kahteen kertaan. Kokonaisten virkkeiden prosessina on tyypillisesti mentaalinen prosessi.

KOULUTUSTAUSTA-vaiheen välttämättömiä askelia ovat KOULUN NIMI ja TUTKINTONI-MIKE. Todellisuudessa nämäkään askeleet eivät esiinny yhdessäkään ansioluettelossa vain

kahdestaan, vaan niiden rinnalle on otettu erilaisia valinnaisia askelia. Nämä välttämättömät askeleet esiintyvät usein toistensa lähellä ikään kuin parina. 16 ansioluettelossa TUTKINTONIMIKE-askel esiintyy ennen KOULUN NIMI -askelta ja 13 ansioluettelossa puolestaan toisin päin. Esiintymisjärjestyksen erot ovat siis aineistossani verrattain pienet. Uskoisin että esiintymisjärjestystäkin selittänee mahdolliset ohjeistukset ja mallit, joita hakija on saattanut hyödyntää. Toisaalta kyse voi olla myös painotuksesta: haluaako hakija kenties korostaa tutkintonimikettään vai sitä, että hän on opiskellut tietyssä oppilaitoksessa.

Välttämättömät askeleet esiintyvät tyypillisimmin yksittäisinä sanoina (51), mutta muutamassa ansioluettelossa näitä on tuotu esiin myös kokonaisissa virkkeissä (52). Useimmiten tällainen virke sijaitsee ESITTELY-vaiheen askelten läheisyydessä.

51) [Koulun nimi]

Filosofian maisteri (CV12)

52) Opiskelen **monialaisen kieliasantuntijan maisteriohjelmassa [yliopiston nimi]** romaaninen filologia pääaineenani. (CV22)

Toisin sanoen joissain ansioluetteloissa välttämättömät askeleet esiintyvät kahdesti: sekä koulutustaustan listauksessa että kokonaisina virkkeinä itsensä esittelyn ohella.

Vaikka vaiheessa on paljon erilaisia askelia, ne koostuvat pääosin yhdestä tai muutamasta sanasta. Näin ollen vaihe on melko suppea, sillä kokonaisia virkkeitä ei käytetä kovinkaan paljon. Lähes jokaisessa ansioluettelossa KOULUTUSTAUSTA-vaihe on otsikoitu termillä *koulutus*. Vain akateemisessa ansioluettelossa ei ole käytetty *koulutus*-termiä vaan KOULUTUSTAUSTAN otsikkona toimii *tutkinnot*-termi. Lisäksi yhdessä ansioluettelossa vaihe on otsikoitu termillä *opinnot*. Aineistossani on yksi ansioluettelo, jossa koulutustausta esitellään ansioluettelon marginaalissa kuvan alapuolella ilman otsikointia.

OTSIKKO-askleen lisäksi käytetyimpiä valinnaisia askelia ovat PAIKKAKUNTA sekä VALMISTUMISVUOSI TAI AIKAVÄLI. Nämä puuttuvat vain parista ansioluettelosta. PAIKKAKUNTA-askel esiintyy harvoin täysin itsenäisesti, sillä useimmiten se käy ilmi KOULUN NIMI -askeleesta, sillä suurimmassa osassa koulujen nimistä esiintyy paikkakunnan nimi. Vain niissä ansioluettelossa, joissa koulun nimestä ei pysty päättämään opiskelukaupunkia tai -kuntaa, paikkakunta mainitaan erikseen. VALMISTUMISVUOSI TAI AIKAVÄLI -askleen funktiona on kertoa lukijalle, minä vuosina hakija on opiskellut tai milloin hän luultavimmin valmistuu. Tämä kertoo myös siitä, ovatko hakijan opinnot yhä kesken vai onko hän jo valmistunut. Askeleen tarkkuudessa on jonkin verran vaihtelua: osassa ansioluetteloista aikaväli esitetään vuosilukujen tarkkuudella, kun taas toisissa se esitetään jopa päivämäärien tarkkuudella.

Myös PÄÄ- JA SIVUAINEET -askel esiintyy isossa osassa aineistoani. Askeleen funktiona on esitellä hakijalle, mitä aineita hakija on koulussaan opiskellut. Tyypillisesti tämä askel esiintyy yliopistossa opiskelevien ansioluettelossa, mutta myös muutama ammattikorkeakoulun käynyt hakija on listannut ansioluettelonsa opiskelemiaan aineita. Askeleen sisällä on hajontaa siinä, onko hakija eksplisiittisesti eritellyt pää- ja sivuaineitaan lukijalle vaiko ei. Osassa ansioluetteloita on suoraan kerrottu, mikä on hakijan pääaine ja mitkä puolestaan sivuaineet (53). Osa hakijoista on tarkentanut näitä vielä opintopistemäärillä tai kertomalla, onko kyseessä lyhyt vai pitkä sivuaine (54). Toisissa ansioluetteloissa sen sijaan vain luetellaan opiskellut aineet (55).

53) Pääaine: suomen kieli

Sivuaineet: viestintä, kasvatustiede, kauppatiede (CV05)

54) Pääaine suomen kieli (80 op), sivuaine yhteisöviestintä (45 op). (CV06)

55) Suomen kieli ja kotimainen kirjallisuus (CV11)

Tyypillisimmin omat opintokokonaisuudet esitellään esimerkin 53 tavoin. Tällainen esimerkki antaa suppeampaa tietoa kuin esimerkki 54, jossa näkyy sivuaineiden laajuus. On siis täysin tulkinnanvaraista, minkä kokoiset opinnot esimerkissä 53 lasketaan sivuaineiksi. Esimerkki 55 edustaa harvimminkin käytettyä tyyliä. Vaikka PÄÄ- JA SIVUAINEET -askeleessa ei ole kokonaisia virkkeitä, on tästäkin askeleesta tunnistettavissa relationaalinen prosessi. Esimerkki 53 voitaisiin toisin sanoen ilmaista virkkeellä ”Pääaineeni on suomen kieli. Sivuaineitani ovat viestintä, kasvatustiede ja kauppatiede.” ja merkitys pysyisi samana.

Seitsemässä ansioluettelossa on kerrottu myös VAIHTO-OPISKELUKOKEMUKSESTA. Askeleen funktiona lienee kuvata hakijan kansainvälisyyttä. Tyypillisimmin vaihtokokemuksesta kerrotaan sen ajanjakso ja kohdemaata sekä -kaupunki (56). Yhdessä ansioluettelossa näiden lisäksi mainitaan myös, mitä opintoja vaihdon aikana suoritettiin (57).

56) VAIHTO-OPISKELIJA

ERASMUS

2018-2019 syyslukukausi [yliopiston nimi], [kaupunki]

(CV18)

57) VAIHTO-OPINTOJAKSO – [yliopiston nimi] [kaupunki] – 08/2015 – 12/2015

Sosiologian ja kehitysmaatutkimuksen opintoja.

(CV25)

Kuten esimerkeistä 56 ja 57 näkyy, vaihto-opiskelun hyötyjä ei avata lainkaan. Voikin siis olla, että vaihto-opintokokemus halutaan mainita, jotta siihen voidaan viitata esimerkiksi työhakemuksessa tai mahdollisessa työhaastattelussa.

Harvimminkin esiintyvät valinnaiset askeleet ovat VIITTAUS OPINNÄYTTEESEEN, OPINTOJEN TAI OPINNÄYTTEEN ARVOSANA sekä PALKINNOT JA DIPLOMIT. Opinnäytteesen

viittaamisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sitä, että hakija on kertonut opinnäytteensä aiheen tai otsikon. Opinnäytetyön aiheen tai otsikon kertomisen funktiona on kutsua rekrytoija tutustumaan aiheeseen. Luultavasti työn aihe on haetun työpaikan kannalta merkittävä. Vain yhdessä ansioluettelossa on hyperteksti eli linkki opinnäytteeseen, mikä on vielä suurempi kutsu työhön tutustumiseen. Yhdessä ansioluettelossa opinnäytetyön nimen tai aiheen sijaan kerrotaan opinnäytetyön arvosana. Toisessa ansioluettelossa puolestaan kerrotaan opintokokonaisuuksien arvosanat. Arvosanojen kertominen liittyyne siihen, että hakija haluaa osoittaa akateemista taitotasoaan. PALKINNOT JA DIPLOMIT -askeleessa listataan yleensä lukiotasolla tehdyt diplomeita sekä saavutettuja palkintoja. Askeleen funktiona on luultavasti osoittaa omaa ansioituneisuutta.

Yleensä KOULUTUSTAUSTA-vaihetta ei avata, mutta yhdessä ansioluettelossa hakija on kuvannut, mitä hyötyä erikoislukion käymisellä on ollut hänelle (58).

- 58) Erikoislukion oppimäärä musiikissa ja ylioppilastodistus, joka **ei nolota**. **Opettavaisimpia kokemuksia** olivat lukion nettilehden toimittaminen, radio-ohjelman juontaminen ja musikaalin lavasteissa yleisnaisena asioiden hoitaminen. (CV20)

Tämä on ainoa KOULUTUSTAUSTA-vaiheeseen liittyvä teksti, jossa käy ilmi hieman suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja. Muissa ansioluetteloissa vaiheessa käytetty kieli on hyvin objektiivista ja virallista, mutta tässä luonnehdinnassa käytetään muun muassa ilmauksia *ei nolota* sekä *opettavaisimpia kokemuksia*. Nämä kertovat siitä, miten hakija suhtautuu erikoislukion oppimäärän käymiseen. Hän pystyy refleктоimaan, mikä lukiossa on ollut opettavaisinta, ja kertoo olevansa ylpeä erikoislukion oppimäärästä.

4.2.4 Työkokemus

TYÖKOKEMUS-vaihe on edellä esitellyn KOULUTUSTAUSTA-vaiheen tavoin välttämätön. Vaiheessa esiintyviä askelia on kahdeksan: OTSIKKO, TYÖPAIKAN NIMI, PAIKKAKUNTA, TYÖTEHTÄVÄN NIMI, AIKAVÄLI, TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS, PROJEKTIT sekä SUOSITTELIJAT. Näistä välttämättömiä askelia ovat OTSIKKO, TYÖPAIKAN NIMI, TYÖTEHTÄVÄN NIMI sekä AIKAVÄLI. Vaiheen funktiona on esitellä hakijan työtaustaa rekrytoijalle. Vaiheeseen lasketaan myös sellainen vapaaehtoistyökokemus, joka on luonteeltaan enemmän työntekoa kuin luottamustoimia.

Leksikaaliset valinnat sitovat vaiheen työnteon rekisterin alaan: erilaiset ammattinimikkeet ja ammattisanasto ovat vahvasti esillä tässä vaiheessa. Prosessityypit vaihtelevat vaiheessa todella paljon, eli kutakin prosessityyppiä käytetään avaamaan työtehtäviä. Myös aikamuodot

vaihtelevat riippuen siitä, kertooko hakija edellisestä vai nykyisestä työstään. Huomionarvoista on myös se, että tässä vaiheessa prosessit ilmenevät usein myös inkongruenssin kautta (Halliday & Matthiessen 2013). Sf-teorian käsitteellä *inkongruenssi* viitataan suomenkieliseen käsitteeseen *substantiivityyli* (ks. Kotus 2019), joka tarkoittaa tekemisen ilmaisemista substantiivin kautta verbin sijaan. Inkongruenssin käyttö liittyy siihen, että ansioluetteloa saatetaan pitää virallisena tekstinä, jolle verbikantaisten substantiivien käyttö on tyypillistä (ks. Heikkinen, Hiidenmaa, Tiililä 2001: 44). Näiden kielen piirteiden avulla ideationaalinen metafunktio toteutuu vaiheessa.

Interpersoonaisen metafunktion kielelliset piirteet noudattavat myös tässä vaiheessa samaa kuin edellisessä vaiheessa: persoonamuotona on yksikön ensimmäinen persoona ja modaalisuus on yksipuolista. Suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja esiintyy lähinnä TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleessa. Tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta koheesiota luodaan ellipsien, anaforien ja konjunktioiden avulla.

Kuten jo esittelin edellisessä alaluvussa, TYÖKOKEMUS-vaiheen sijainti vaihtelee suhteessa KOULUTUSTAUSTA-vaiheeseen: joissain ansioluetteloissa se on ennen KOULUTUSTAUSTA-vaihetta, joissain sen jälkeen ja joissain rinnakkain. Jokaisessa aineistoni ansioluettelossa TYÖKOKEMUS-vaihe on erotettu myös rakenteellisesti omaksi vaiheekseen OTSIKKO-askeleen avulla. Tämän lisäksi vaiheen askelia esiintyy myös ESITTELY-vaiheen askelten rinnalla. Tyypillisimmin OTSIKKO-askel on nimetty viittaamaan vaiheen funktioon sanalla *työkokemus*. Viidessä ansioluettelossa askel on nimetty poikkeavasti kuten *kokemukseksi* tai *tärkeimmäksi työkokemukseksi*. Näistä kolmessa otsikoinnin avulla erotetaan eri alojen työkokemukset toisistaan.

TYÖPAIKAN NIMI-, TYÖTEHTÄVÄN NIMI- sekä AIKAVÄLI-askeleet esiintyvät jokaisessa ansioluettelossa lähellä toisiaan, useimmiten peräkkäin. Tyypillisesti ensin mainitaan työtehtävä ja työpaikka ja viimeisimmäksi aikaväli (59).

59) Kiireapulainen [Työpaikan nimi] 25.08.2014-30.09.2014 (CV19)

Joissain ansioluetteloissa tähän listaukseen lisätään myös PAIKKAKUNTA-askel johonkin väliin. Näiden askelten esiintymisjärjestys liittyy siihen, mitä tekijöitä hakija haluaa painottaa. Joissain tapauksissa työpaikan maininnalla lienee enemmän painoarvoa kuin työtehtävällä ja toisinpäin.

Edellä mainittujen askelten funktiona on kertoa rekrytoijalle perustiedot hakijan työhistoriasta: missä ja milloin hän on työskennellyt. Sen sijaan TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askel avaa

työtehtäviä enemmän. Kyseinen askel esiintyy lähes kaikissa ansioluetteloissa: se puuttuu vain akateemisesta ansioluettelosta, mikä johtunee sen omista konventioista.

TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleen leksikaaliset valinnat liittyvät vaiheen funktion mukaisesti työelämään. Sanat *työskennellä* ja *tehtävä* toistuvat usein. Lisäksi kuhunkin ammattinimikkeeseen liittyvä sanasto toistuu kuvauksessa (60–61).

60) Sivutoiminen **tuntiopettaja** | [Koulun nimi] | 08/2016-06/2017

- **Opetin** historiaa ja psykologiaa **yläkoulussa** ja **lukiossa** (CV15)

61) **Kesätoimittaja** [Työpaikan nimi] 05/2015-08/2015

- Toimin seitsenpäiväisessä **uutistoimituksessa toimittajana**.
- **Kirjoitin** niin **uutisjuttuja, talousjuttuja, kulttuurijuttuja, pidempiä artikkeleita, kevyitä kesäjuttuja** kuin **tutkivia teemajuttujakin**. (CV16)

Esimerkeistä käy ilmi, miten leksikaaliset valinnat kytkeytyvät eri rekisterin aloihin. Esimerkissä 60 leksikaaliset valinnat kytkeytyvät koulumaailmaan, kun taas esimerkissä 61 liikutaan journalistiikan alan termien parissa. Tällainen samaan merkityskenttään kuuluvien sanojen käyttäminen on myös yksi koheesiokeinoista, mikä puolestaan liittyy kielen tekstuaaliseen metafunktiioon.

Niissä ansioluetteloissa, joissa työtehtäviä kuvataan kokonaisin virkkein, persoonamuotoinen verbi aloittaa useimmiten virkkeen (62). Toinen yleinen tapa kuvaamiseen on se, että essiivimuotoisella predikatiiviadverbiaalin avulla kerrotaan, mikä hakijan rooli on ollut työpaikassa ja mitä tähän rooliin on sisältynyt (63). Tämä tapa näkyy myös työhakemuksissa (Koskela 2014: 20). Kolmannessa tavassa työtehtäviä kuvataan illatiivi + *sisältyä-/kuulua*-verbi -rakenteen avulla (64).

62) **Tuotin** mediakasvatus- ja oppimateriaaleja. (CV15)

63) **Toimistosiivojана** opin erityisesti kiinnittämään huomiota yksityiskohtiin ja hallitsemaan useita mielessä olevia asioita yhtaikaa. (CV20)

64) Myyjän **tehtäviin** [työpaikan nimi] **sisältyi** asiakaspalvelua ja vähittäismyyntityötä kansainvälisessä ranskankielisessä työyhteisössä. (CV22)

Esimerkit 62 ja 63 ovat lähellä toisiaan, sillä essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin jälkeen tulee tyypillisesti persoonamuotoinen verbi. Voidaan siis ajatella, että esimerkin 62 kaltaisissa virkkeissä elliptisen teeman paikalla voisi esiintyä joko essiivimuotoinen predikatiiviadverbiaalia tai inessiivimuotoinen työpaikan nimi. Predikatiiviadverbiaalin maininnan funktiona saattaa olla esimerkiksi tehtävänimikkeen tarkentaminen. Esimerkissä 63 kuvauksen otsikkona toimii TYÖTEHTÄVÄN NIMI -askel, jossa työtehtäväksi mainitaan *siivojа*. Tällöin TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleessa tarkennetaan työtehtävää. Esimerkin 64 rakenne mahdollistaa pitkänkin työtehtävien listauksen.

Askeleessa käytetään kaikkia kolmea prosessityyppiä. Mentaalisen prosessityypin avulla kuvataan abstraktimpia työtehtäviä, jotka vaativat työntekijältä esimerkiksi ajattelua (65–66). Tällaisia prosesseja esiintyy aineistossani eniten. Materiaalisen prosessityypin avulla puolestaan kuvataan, mitä konkreettisia työtehtäviä hakija on edellisissä työpaikoissaan tehnyt (67). Relationaalista prosessia käytetään harvemmin, ja sen avulla lähinnä kuvataan, mistä työtehtävistä jokin työ on koostunut (68).

- 65) Markkinoinnin **suunnittelu** ja **budjetointi** (CV26)
- 66) **Suunnittelin** ja pidin oppitunnit seitsemälle yläkoululuokalle. (CV14)
- 67) **Kirjoitin** uutisjuttuja seitsemänpäiväiseen aluelehteen. (CV14)
- 68) Työtehtäväni **olivat** pitkälti asiakaspalvelutehtäviä. (CV21)

Esimerkissä 65 mentaalinen prosessi näkyy inkongruenssin kautta. Vaikka virke onkin vaillinaisen ilman predikaattiverbiä, voidaan verbikantaisista substantiiveista tulkita eri prosesseja. Mentaalisen prosessin suuri osuus voi johtua myös aineistoni laadusta. Aineistossani on verrattain paljon korkeakoulutettuja, jolloin työtehtävät ovat pitkälti ajatuksia vaativia. Jos aineistossani olisi ollut isompi osuus esimerkiksi ammattikoulun käyneitä, voisi olla, että materiaalista prosessia olisi näkynyt enemmän. Toinen syy mentaalisen prosessin yleisyydelle voi myös olla se, että hakijat haluavat konkreettisten työtehtävien sijaan luetella sitä, mitä he ovat niistä oppineet. Tällöin esimerkiksi siivoojan työstä ei kerrotakaan, että hakija on oppinut pyyhkimään pölyjä tai imuroimaan tehokkaasti, vaan työtehtävää kuvaillaan esimerkiksi siitä näkökulmasta, että siivoojana työskentely on opettanut yksityiskohtien huomioimista sekä useiden asioiden yhtäaikaista hallintaa (ks. esimerkki 63).

Askeleen aikamuodot vaihtelevat yleensä sen mukaan, kertooko hakija menneestä (69) vai nykyisestä (70) työstään. Lisäksi aikamuotojen valinnalla osoitetaan tietynlaisten työtehtävien kiinnostavuus (71) sekä se, että hakija mahdollisesti jatkossakin tekee samankaltaisia työtehtäviä (72).

- 69) **Työskentelin** puhelinmyyntitehtävissä [työpaikan nimi]. (CV21)
- 70) Tärkein tehtäväni **on** tuoda [työpaikan nimi] lähemmäs jäsenistöään. (CV19)
- 71) Kirjoitin uutisjuttuja seitsemänpäiväiseen aluelehteen. Erityisesti laajempien ilmiöpohjaisten juttujen, kulttuurijuttujen, lifestyle-juttujen sekä syväluotaavien henkilöhaastattelujen kirjoittaminen **kiinnostaa** minua. (CV14)
- 72) **Olen ollut** useissa tietokone- ja animetapahtumissa vastuussa infodeskistä tai sen työntekijänä. **Olen tarvinnut** hyviä organisointi-, asiakaspalvelu- ja tiimityötaitoja. (CV02)

Tyypillisimmin hakija kertoo aiemmasta työkokemuksestaan, jolloin aikamuotona toimii imperfekti (69). Silloin, kun hakija kuvailee nykyistä työtehtäväänsä, aikamuotona puolestaan on preesens (70). Preesensia käytetään myös silloin, kun hakija yhdistää työtehtäviensä kuvaukseen myös toiveen tulevista työtehtävistä. Esimerkin 71 jälkimmäinen virke olisi voitu ilmaista

myös mennessä aikamuodossa, mutta presensin käyttäminen viitanee siihen, että hakija haluaisi jatkossakin tehdä samanlaisia työtehtäviä. Toisaalta esimerkissä 71 lukija ei voi olla varma, onko todellisuudessa kyse työtehtävien kuvaamisesta vai kenties hakijan tavoitteista työelämää ajatellen, ellei lue ensimmäistä virkettä. Tämän perusteella esimerkin 71 jälkimmäinen virke viittaa työtehtävän kuvaukseen pikemmin kuin tavoitteisiin ja toiveisiin. Perfektiä käytetään muutamassa ansioluettelossa kuvaamaan sellaisia samankaltaisia työtehtäviä, joissa hakija on toiminut useasti (72). Näin ollen perfektin käyttö saattaa viitata siihen, että hakija tekee jatkossakin samankaltaista työtä.

Isoin eroavaisuus TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleessa liittyy siihen, esitetäänkö prosessit täydellisinä virkkeinä vai inkongruenssin avulla. Noin puolet hakijoista kuvaa työtehtäviään kokonaisin virkkein eri prosessityyppien kautta (73) ja puolet inkongruenssin avulla (74). Inkongruenssilla eli substantiiviytyllillä tarkoitetaan, että predikaatin sijaan käytetään verbikantaista substantiivia (ks. VISK § 560).

73) **Koordinoin** esite-projektin toteuttamista ja vastasin sosiaalisen median markkinoinnin suunnittelusta ja toteutuksesta (CV15)

74) Markkinoinnin **suunnittelu** ja **budjetointi** (CV26)

Inkongruenssin käyttäminen liittyy tiivistämiseen, sillä ansioluettelon suosituspituus on yleensä 1-2 sivua. Verbikantaisten substantiivien listaamisen avulla hakija saa pieneen tilaan mahdutettua useita työtehtäviä. Toisaalta inkongruenssin ja täydellisten virkkeiden käytön välillä voi olla myös merkityseroa. Täydellisissä virkkeissä hakija kuvataan aktiivisempänä toimijana, kun taas inkongruenssi kuvaa staattisempaa toimintaa. Useissa ansioluetteloissa käytetään vain jompaakumpaa tapaa eli joko täydellisiä virkkeitä tai verbikantaisia substantiiveja. Tämäkin lienee tyylikysymys: hakija haluaa olla uskollinen tekemälleen valinnalle. Poikkeuksiakin kuitenkin löytyy, ja muutamassa ansioluettelossa näitä kahta tapaa on yhdistelty esimerkiksi niin, että yhtä työtehtävää kuvataan virkkein ja toista inkongruenssin avulla.

Silloin kun hakija käyttää täydellisiä virkkeitä kuvaamaan työtehtäviään, persoonamuoto on yleensä yksikön ensimmäinen. Passiivia käytetään muutamassa ansioluettelossa (75), ja yhdessä ansioluettelossa käytetään myös yksikön kolmatta persoonaa kuvaamaan hakijan koordinoiman laatutoimikunnan työtehtäviä (76).

75) Osa jutuista **julkaistiin** [lehden nimi] printtilehdissä. (CV16)

76) Vastasin laatutoimikunnan koordinoimisessa. Laatutoimikunta **suunnitteli** mm. laatutyöpakin pk-yritysten käyttöön ja **osallistui** [hankkeen nimi] tuottavuudenkehittämishankkeeseen. (CV10)

Esimerkissä 75 passiivin käytön funktiona lienee sellaisen tekemisen kuvaus, jota hakija ei ole ainakaan itse yksin tehnyt tai jonka tekijöitä ei syystä tai toisesta haluta eritellä. Esimerkissä 76

on kyseessä samankaltainen funktio: virkkeestä ei käy selväksi, oliko hakija mukana laatutoimikunnan suunnittelussa ja osallistumisessa, vai koordinoiko hän vain laatutoimikuntaa. Jos hakija olisi ollut tiiviimmin mukana laatutoimikunnan tekemisessä, verbi olisi voinut olla monikon ensimmäisessä persoonassa.

Modaalisuus on tässäkin askeleessa varsin yksipuolista: työtehtäviä kuvataan vain väitelauseiden avulla. Sen sijaan suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja esiintyy askeleessa jonkin verran. Affektiset sanavalinnat liittyvät lähinnä siihen, millaisena hakija pitää työtehtäviään ja miten hän arvioi omaa onnistumistaan (77–79).

77) Kyseinen työ vaatii vastuunottamista, **erinomaisia** sosiaalisia taitoja ja ongelmanratkaisukykyä. (CV29)

78) Hallitsen **hyvin** [työpaikan nimi] kassapäätteen sekä Veikkaus-päätteen. (CV17)

79) **Tärkein** tehtäväni on tuoda [työpaikan nimi] lähemmäs jäsenistöään. (CV19)

Kuten esimerkeistäkin käy ilmi, askeleessa esiintyvät affektiset ilmaukset eivät ole kovin jyrkkiä. Niiden avulla lähinnä tuodaan esiin sitä, että hakija osaa jonkin asian *hyvin* tai *erinomaisesti* tai että hakija arvottaa jonkin työtehtävistään *tärkeimmäksi*.

Niissä TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleissa, joissa työtehtävää kuvataan kokonaisin virkein, esiintyy jonkin verran kielen tekstuaaliseen metafunktion kytkeytyviä koheesiokeinoja. Tyypillisimpiä keinoja ovat konjunktioiden, ellipsin ja anaforien käyttö. Rinnastuskonjunktiot *ja* ja *sekä* ovat käytetyimpiä konjunktioita askeleessa (80), sillä niiden avulla kytketään toisiinsa niitä elementtejä, jotka ovat syntaktisesti samanfunktioisia ja toisistaan riippumattomia (ks. VISK § 817). Muita askeleessa esiintyviä konjunktioita ovat muun muassa *että*, *sekä–että* ja *kuten*. Konjunktioiden lisäksi on yleistä käyttää konnektiivia *lisäksi* (81).

80) Johdin, ohjasin **ja** suunnittelin toiminnan kehittämisen toimenpiteet. (CV10)

81) **Lisäksi** työskentelin neljä kuukautta tuplaroolissa: puolipäiväisesti ostajana ja puolipäiväisesti tuotannosuunnittelijana. (CV13)

Konjunktioiden ja konnektiivien käyttöön vaikuttaa se, että työtehtäviä kuvataan usein useamman virkkeen avulla, jolloin niiden käyttö lisää tekstiin sidosteisuutta.

Toinen näkyvä koheesiokeino on ellipsin käyttö eli toisteisuuden välttäminen (ks. VISK § 1177). Tyypillisimmin elliptisyys näkyy askeleessa siinä, että rinnasteisilla verbeillä on yhteinen objekti eli nominaalinen täydennys, joka sijaitsee jälkimmäisen verbin jäljessä (ks. VISK § 1183) (82). Alla olevassa esimerkeissä lauseiden yhteinen osa on lihavoitu ja toistamaton vastine merkitty symbolilla $\emptyset$.

82) Tuotin $\emptyset$ ja käänsin **eri viestintä- ja tutkimusmateriaaleja**, organisoin tapahtumia ja pidin yhteyttä sidosryhmiin ja kansainväliseen tutkimuskonsortioon. (CV02)

Askeleessa käytetään myös anaforaan sidoskeinona. Tyypillisimmin substantiivilauseke korvataan joko relatiivipronomineilla (83–84) tai erilaisilla pronomineilla kuten *tämä* ja *se* (85–86).

- 83) Työ on suurimmaksi osaksi melko itsenäistä, **mikä** on opettanut vastuuta. (CV18)
- 84) Vastasin LEAN-projektista, **joka** käsitteli asiakasrajapintaa ja siinä kulkevaa tietoa. (CV10)
- 85) Tärkeimpiä taitoja **tässä** työssä ovat tarkkaavaisuus, vastuullisuus sekä huolellisuus. (CV20)
- 86) Esittelin kirkkoa ja **sen** historiaa suomalaisille ja ulkomaalaisille turisteille. (CV12)

Näitä anaforisia pronomineja käytetään siis korvaamaan substantiivilausekkeen toistoa (ks. VISK § 1405). Näin ollen teksti on tiiviimmässä muodossa ja sitä on helpompi lukea.

PROJEKTIT -askel esiintyy vain kahdessa ansioluettelossa. Askeleen funktiona on esitellä niitä projekteja, joissa hakija on työnsä puolesta ollut mukana. Koska askel esiintyy vain kahdessa ansioluettelossa, ei siitä ole pääteltävissä yleistettäviä piirteitä. Työpaikalla tehdyssä ansioluettelossa on listattu useita työpaikalla tehtyjä projekteja, joista käy ilmi niiden aikaväli, projektin nimi, asiakkaan nimi, hakijan rooli sekä kuvaus projektista. Toisessa ansioluettelossa hakija kuvaa projektin nimen sekä lyhyen kuvauksen tehtävästään. Lisäksi hän listaa *projektit-*otsikon alle myös vapaaehtoistyökokemuksiaan sekä kandidaatintutkielmansa. Vaikka askel on melko harvinainen, on muutama hakija tuonut omaa projektiosaamista esiin kuitenkin TAIDOT JA OSAAMINEN -vaiheessa. Tässä projekteja ei ole niinkään eritelty, vaan hakija tuo esiin sen, että hänellä on projekteissa työskentelyyn tarvittavaa osaamista.

Kuudessa ansioluettelossa esiintyy SUOSITTELIJAT-askel, jonka funktiona on antaa rekrytoijalle edellisten työpaikkojen yhteyshenkilöiden yhteystiedot, jotta rekrytoija voi kysellä hakijasta lisätietoja. Viidessä ansioluetteloissa askel on otsikoitu joko sanoilla *suosittelija* tai *suosittelijat*. Yhdessä ansioluettelossa otsikon paikalla on ihmistä muistuttava kuvake sekä suosittelijoiden nimen ja työpaikan jälkeen selitys siitä, että suosittelijoiden yhteystiedot ovat saatavilla pyydettyä. Tämä on myös ainoa ansioluettelo, jossa suosittelijan yhteystiedot eivät ole näkyvillä. Muissa ansioluetteloissa *suosittelijat*-otsikon alla on listattuna suosittelijan nimi, työpaikan nimi sekä yhteystiedot.

Lisäksi akateemisessa ansioluettelossa on liitteenä julkaisuluettelo, mikä voitaisiin tulkita TYÖKOKEMUS-vaiheen askeleeksi tai jopa omaksi vaiheekseen. Yksittäisen akateemisen ansioluettelon pohjalta ei ole mahdollista tehdä yhteenvetoja ja yleistyksiä, joten jätän julkaisuluettelon vain maininnan tasolle määrittelemättä tarkemmin sen funktiota ja kielellisiä piirteitä.

4.2.5 Luottamustoimet

Valinnainen LUOTTAMUSTOIMET-vaihe on tietyllä tapaa hyvin samankaltainen TYÖKOKEMUS-vaiheen kanssa. Vaihe koostuu viidestä askeleesta: OTSIKKO, LUOTTAMUSTOIMIELIMEN NIMI, TEHTÄVÄNIMIKE, AIKAVÄLI ja TEHTÄVÄN KUVAUS. Näistä välttämätön on ainoastaan TEHTÄVÄNIMIKE-askel, joka esiintyy aina jonkin valinnaisen askeleen rinnalla. Vaihe esiintyy 18 ansioluettelossa aineistossani ja sen funktiona on kuvata sellaista kokemusta, jota hakija on saanut työelämän ja opintojen ulkopuolella.

Vaiheen leksikaaliset valinnat liikkuvat sekä työelämäsanaston että luottamustoimisanaston maastossa. Esimerkiksi sanat *luottamustoimet* tai *-tehtävät* sekä *hallitus* ja *jäsen* toistuvat useimmissa ansioluetteloissa. Täydellisiä virkkeitä esiintyy vaiheessa verrattain vähän, ja niiden prosessina on useimmiten mentaalinen prosessi. Aikamuoto on edellisen vaiheen tavoin useimmiten imperfekti. Nämä kielen piirteet kytkeytyvät kielen ideationaaliseen tasoon.

Interpersoonaisen metafunktion näkökulmasta vaihe on melko yksipuolinen: suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja ei ole, persoonamuoto on aina yksikön ensimmäinen ja modaalisuus ilmenee vain väitelauseiden tasolla. Tämä saattaa kertoa esimerkiksi siitä, että hakija kokee, että luottamustoimista kuuluu kertoa neutraaliin sävyyn. Toisaalta moni jättää luottamustoimien kuvaamisen melko lyhyeksi, jolloin siihen ei mahdu muuta kuin neutraalia kuvaamista.

Niissä ansioluetteloissa, joissa vaihetta kuvataan kokonaisiin virkkein, esiintyy jonkin verran melko yksipuolisia koheesiokkeinoja. Tyypillisin keino on toisto tai konjunktioiden ja konnektiivien käyttö. Myös pronomineja käytetään toiston välttämisen keinona. Nämä kielen piirteet kytkeytyvät tekstuaaliseen metafunktiioon.

OTSIKKO-askel erottaa vaiheen myös rakenteellisesti ansioluettelon muista vaiheista. Tyypillisimmin otsikkona toimii *luottamustoimet* tai *luottamustehtävät*. Muita, yksittäisiä ansioluetteloissa esiintyviä otsikoita ovat muun muassa *vapaaehtoistyö*, *kokemus vapaaehtoistyöstä*, *muuta*, *järjestötoiminta* sekä *hallinto ja johtaminen*. Sisällöllisesti askeleessa esiintyy hyvin samankaltaisia luottamustoimia, mutta otsikointi kuitenkin vaihtelee. Otsikon valinta liittyykin siihen, mistä näkökulmasta samaa asiaa tarkastellaan. Esimerkiksi sana *vapaaehtoistyö* viittaa ilman palkkaa tehtävään työhön, kun taas *luottamustoimista* saadaan yleensä rahallinen korvaus. Vain yhdessä ansioluettelossa, jossa kyseinen vaihe esiintyy, luottamustehtäville ei ollut omaa otsikkoa lainkaan. Tässä ansioluettelossa luottamustehtäviä kuvataan KOULUTUS-vaiheen rinnalla (87).

- 87) Kansainvälinen IB-ylioppilastutkinto, 2015-2018
Lukion ohella olin matemaattis-luonnontieteellisen yhdistyksen [yhdistyksen nimi] pj. (2017), opiskelijajakunnan hallituksen varapj. sekä rahastonhoitaja (2017) ja tutor (2016-2018) (CV29)

Näyttäisikin siis siltä, että esimerkkiä 87 lukuun ottamatta kyseinen vaihe erotetaan omaksi vaiheekseen melko selkeästi myös rakenteellisesti funktion lisäksi.

TEHTÄVÄNIMIKE-askel on todella samankaltainen kuin edellisessä alaluvussa esitelty TYÖTEHTÄVÄN NIMI -askel. Askeleen funktiona on kuvata, missä roolissa hakija on ollut luottamustehtävässään. Useimmiten askel esitetään ikään kuin otsikkona luottamustehtävän kuvaamiselle. LUOTTAMUSTOIMIEMIELIMEN NIMI -askel puolestaan korreloi TYÖPAIKAN NIMI -askeleen kanssa. Myös AIKAVÄLI-askel on samankaltainen kuin KOULUTUSTAUSTA- ja TYÖKOKEMUS -vaiheissa. Tyypillisimmin nämä askeleet esiintyvät siten, että OTSIKON jälkeen tulee LUOTTAMUSTOIMIEMIELIMEN NIMI, TEHTÄVÄNIMIKE, AIKAVÄLI ja TEHTÄVÄN KUVAUS (88).

- 88) [Yliopiston nimi] ylioppilaskunnan edustajiston varajäsen 01/2018 -
Edustajiston kokouksissa oman ryhmän edustaminen. (CV05)

TEHTÄVÄN KUVAUS -askeleen funktiona on avata lukijalle, mitä luottamustehtävä on pitänyt sisällään, ja se esiintyy kymmenessä ansioluettelossa. Askel muistuttaa monilta osin TYÖKOKEMUS-vaiheen TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askelta. Myös luottamustoimia kuvataan usein esiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin kautta, ja tyypillisimpiä prosesseja ovat mentaalinen ja relationaalinen prosessi.

Siinä missä TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleen leksikaaliset valinnat kytkeytyvät työelämään, TEHTÄVÄN KUVAUS -askeleessa toistuvat useimmiten sanat *jäsen*, *kokous*, *hallitus* ja *toiminta*. Yhteistä askelille on prosessien ja aikamuotojen samankaltainen vaihtelu, kun taas eroa on esimerkiksi siitä, kuvataanko luottamustoimia inkongruenssin vai kokonaisten virkkeiden avulla.

Seitsemässä ansioluettelossa luottamustoimia kuvataan kokonaisin virkkein, ja vain kolmessa ansioluettelossa käytetään inkongruenssia. Huomionarvoista on se, että niissä ansioluetteloissa, joissa työtehtäviä kuvataan inkongruenssin kautta, saatetaan luottamustehtäviä avata kokonaisin virkkein. Tämä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että luottamustoimet ovat kerryttäneet haettavan työn kannalta relevantimpaa osaamista kuin työkokemus. Joissain ansioluetteloissa kokonaiset virkkeet sisältävät myös inkongruenssia, eli asiat esitetään käyttämällä esimerkiksi *kuulua*-verbiä yhdessä verbikantaisten substantiivien kanssa (89–90).

- 89) Tehtäviini **kuuluu** puheenjohtajan **avustaminen**, **yhteydenpito** toimineuvoksen jäseniin ja sidosryhmiin, käsikirjoitusten **lukeminen** ja niiden **työstäminen** ja kokousten **organisointi**. (CV18)

- 90) Tehtäviini **kuului** n. 120 jäsenen yhdistyksen hallinnosta **vastaaminen**, toiminnan **kehittäminen**, vapaaehtoistyöntekijöiden **rekrytointi** ja **tukeminen** sekä yhdistyksen suhteiden **ylläpito** muihin paikallisiin ja alueellisiin toimijoihin. (CV25)

Esimerkeissä 89 ja 90 työtehtävien kuvaaminen inkongruenssin kautta antaa staattisen vaikutelman työtehtävistä. Jos työtehtävät ilmaistaisiin omina predikaattiverbeinään, olisi vaikutelma dynaamisempi. Kyseessä saattaakin olla hienoinen merkitysero: inkongruenssin kautta kenties kuvataan laajemmin erilaisia työtehtäviä, kun taas predikaattiverbien avulla kenties niihin työtehtäviin, joita hakija työssään useimmiten tekee. Toisin sanoen inkongruenssin avulla nimeäänkin ilmiötä tekemisen kuvaamisen sijaan (ks. Heikkinen ym. 2001: 55).

Myös luottamustoimia kuvataan kaikkien prosessityyppien kautta. Tyypillisimpiä prosesseja ovat mentaalinen (91) ja relationaalinen prosessi (92–93), kun taas materiaalista prosessia (94) on huomattavasti vähemmän.

- 91) **Huolehdiin** ja **koordinoin** ainejärjestömme viestintää niin järjestön sisällä kuin sen ulkopuolisille tahoillekin. (CV17)
- 92) Kansainvälisen asiamiehen tehtävääni **kuuluu** lisäksi järjestön kansainvälisten suhteiden ylläpito ja kehittäminen, järjestön [liiton nimi] toteuttaman vaikuttamistyön johtaminen sekä kansainvälisten yhteyksien valiokunnan johtaminen yhdessä toisen kansainvälisen asiamiehen kanssa. (CV25)
- 93) Leipälajina $\emptyset$ opetuksen kehittäminen, kokoustaminen ja tapahtumien järjestäminen. Intohimona kokouspullien leipominen. (CV20)
- 94) **Kirjoitan** pöytäkirjat yhdistyksen kokouksissa sekä pidän yllä ympäristöasioita sekä järjestän siihen liittyviä tapahtumia jne. yksin ja yhteistyössä muiden järjestöjen vastaavien kanssa. (CV17)

Mentaalinen prosessi on tässä askeleessa hyvin samankaltainen kuin TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleessa (91). Sen avulla kuvataan sellaisia tehtäviä, jotka vaativat ajattelua. Relationaalinen prosessi puolestaan näyttäytyy tässä askeleessa muunkin kuin *olla*-verbin kautta (92). Lisäksi askeleessa toistuu listat, joista on tulkittavissa relationaalinen prosessi. Myös joissain virkkeissä *olla*-verbi jätetään kirjoittamatta, ja virkkeestä on kuitenkin tulkittavissa relationaalisuus (93). Materiaalista prosessia on tässäkin askeleessa vähiten, mutta sen avulla kuvataan niitä harvoja konkreettisia tehtäviä, joita hakija on luottamustoimen kautta päässyt tekemään (94).

Aikamuotojen vaihtelu askeleessa on myös todella samankaltaista kuin TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleessa: preesensin avulla kerrotaan nykyisestä, yhä jatkuvasta luottamustoimesta ja imperfektillä puolestaan jo päättyneestä luottamustoimesta. Perfektiä käyttämällä viitataan joko siihen, että kyseinen tehtävä jatkuu yhä (95) tai että päättynyt tehtävä vaikuttaa yhä nykyhetkeen (96) (VISK § 1534).

- 95) Aloitin aktiivisen ainejärjestötoiminnan heti fuksivuoteni ja **olen toiminut siitä asti** lähinnä erilaisissa edunvalvontaan liittyvissä tehtävissä. (CV18)
- 96) Eniten **olen tehnyt** isosen tehtäviä rippikouluissa jotka koostuivat ennakkotapaamisista ja -viikonlopusta viikon leirijakson lisäksi. Isosena **suunnittelin** ja **toteutin** iltaohjelmaa leireillä ja ohjasin omaa pienryhmääni. (CV12)

Esimerkissä 95 on jatkuvuutta ilmaiseva aikamäärite *siitä asti*, minkä takia perfektillä ilmaistu tilanne voidaan tulkita jatkuvasti (ks. VISK § 1537). Sen sijaan esimerkissä 96 perfektin avulla ikään kuin luodaan esityksellinen kehys kerronnan taustaksi, jolloin sitä seuraava virke voi olla imperfektimuodossa (ks. VISK § 1536). Lisäksi perfektin käyttö voi tarkoittaa sitä, että perfektin avulla kuvattu tapahtuma vaikuttaa nykyhetkeen esimerkiksi siten, että hakija haluaa myös jatkossa toimia isosena tai sitä vastaavissa tehtävissä.

Myös kielen interpersoonaiseen metafunktiioon liittyvät kielelliset piirteet vastaavat pitkälti TYÖTEHTÄVIEN KUVAUS -askelta: modaalisuus ilmenee vain väitelauseissa ja suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja on jonkin verran. Sen sijaan persoonamuotojen käytössä on enemmän vaihtelua. Useimmiten persoona on yksikön ensimmäinen, mutta sen lisäksi käytetään myös monikon ensimmäistä persoona (97–98).

97) – –halusin lanseerata koko hallituksen ja muiden toimihenkilöiden palauteillan joka kevät, jossa **muistellemme** vuoden onnistumisia ja puhumme hyvää. (CV26)

98) Lisäksi **järjestimme** retkiä ja **osallistuimme** kilpailuihin. (CV12)

Monikon ensimmäisen persoonan käytöllä osoitetaan se, että hakija on yhteistyössä muiden kanssa tehnyt kuvaamiaan tehtäviä. Monikon ensimmäisen persoonan funktiota vastaa myös *mukana* + *inessiivi*-rakenne (99–100).

99) Hallituksen **jäsenenä olen mukana johtamassa** 60 000 jäsenen järjestön toimintaa. (CV25)

100) Olin **mukana uudistamassa ja uudelleen aloittamassa** Maailman mielenterveyspäivänä 10.10.2017 opiskelijavoimin järjestettyä seminaaria. (CV18)

Esimerkeissä 99 ja 100 persoonamuoto on yksikön ensimmäinen mutta *mukana*-sana paljastaa, että hakija ei ole toiminut näissä tehtävissä yksin.

Affektiset sanavalinnat liittyvät lähinnä siihen, mistä asioista hakija on ollut erityisen kiinnostunut luottamustoimessaan (101–103).

101) **Intohimona** kokouspullien leipominen. (CV20)

102) – – mutta puvustaminen on ollut **rakkain** osa-alueeni. (CV18)

103) – – **palkitsevinta** oli nähdä se, että kaikilla oli **kiva** ilta ja **tunnelma katossa**. (CV26)

Jälleen kerran affektisissa ilmauksissa esiintyy sana *intohimo*. Lisäksi superlatiivimuotoiset ilmaukset *rakkain* ja *palkitsevinta* kertovat siitä, että kyseessä on poikkeuksellisen merkittävä asia hakijalle. Esimerkissä 103 korostuukin se, että hakijalle itselleen on ollut *palkitsevinta* se, että muilla on ollut *kivaa* sekä *tunnelma katossa*. Nämä jälkimmäiset ilmaukset eivät siis ole yhtä tunnelatautuneita kuin aiempi.

Kielen tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta askeleelle tyypillistä ovat erilaiset koheesiokeinot. Toistuvimpia keinoja ovat *lisäksi*- ja *myös*-konnektiivien (104–105) lisäksi erilaisten konjunktioiden käyttö (106–107).

- 104) Ryhmänjohtajana suunnittelin ja toteutin yhdessä johtajaparini kanssa ryhmän viikoittaiset tapaamiset. **Lisäksi** järjestimme retki ja osallistuimme kilpailuihin. (CV12)
- 105) Opin **myös** keskustelemaan kirjallisuudesta uusilla tavoilla. (CV18)
- 106) Huolehdin ja koordinoin ainejärjestömme viestintää **niin** järjestön sisällä **kuin** sen ulkopuolisillekin tahoille. (CV17)
- 107) Tapahtumavastaavana huolehdin siitä, **että** ainejärjestöllä oli tarjottavaa mahdollisimman monelle ja tapahtumien viestintä oli selkeää ja ajantasaista. (CV26)

Konnektiivien käyttö kertoo siitä, että hakijalla on ollut luottamustehtävässään useampia työtehtäviä. Konjunktioiden avulla puolestaan kuvataan lauseiden rinnasteisia ja alisteisia suhteita.

Lisäksi koheesiokeinoina käytetään anaforisia pronomineja (108–109) ja ellipsiä (109).

- 108) Toimin valiokunnassa erilaisissa tehtävissä, **joita** olivat esimerkiksi globaalikasvatuksen tukeminen Suomessa, kansainvälisten seminaarien järjestäminen sekä kansainvälisen vaikuttamisen koulutusohjelman johtaminen. (CV25)
- 109) Johdan Ø ja valvon [osakunnan nimi] toimintaa ja **sen** 50:tä vapaaehtoistoimijaa sekä toimin hallituksen puheenjohtajana. (CV15)

Kuten TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleessa myös tässä askeleessa anaforan ja ellipsin käytöllä vältetään toistoa. Esimerkeissä 108 ja 109 pronomineilla vältetään korrelaatin toistamista. Lisäksi esimerkissä 109 on nähtävillä täysin samanlainen elliptinen rakenne kuin TYÖTEHTÄVÄN KUVAUS -askeleessa: rinnasteiset verbit saavat yhteisen objektin.

4.2.6 Taidot ja osaaminen

Vaikka TAIDOT JA OSAAMINEN -vaihe on välttämätön, vaihe on visuaalisesti hajanaisin esitellyistä vaiheista. Tästä syystä vaiheella ei ole omaa otsikkoa, vaan joillakin askeleilla on oma otsikkonsa. Vaihe on sikäli myös ainutlaatuinen, sillä vaikka vaihe on välttämätön, ei sen yksikään askel ole välttämätön. Toisin sanoen jokaisessa aineistoni ansioluettelossa on jokin vaiheen askel, mutta yksikään askelista ei esiinny jokaisessa ansioluettelossa. Vaihe koostuu viidestä askeleesta, joista yksikään ei siis ole välttämätön. Toisin sanoen vaihe on selkeästi dynaamisin, sillä se ei ole vakiintunut tietynlaiseksi. Vaiheen valinnaisia askelia ovat KIELITAITO, IT-TAIDOT, MUU OSAAMINEN, KURSSIT sekä ASEPALVELUS. Näistä askelista käytetyimpiä ovat IT-TAIDOT ja KIELITAITO, jotka esiintyvät isossa osassa ansioluetteloita.

Samankaltaiset leksikaaliset valinnat toistuvat useissa ansioluetteloissa. Vaikka täydellisiä virkkeitä on vaiheessa verrattain vähän, toistuvimpia prosesseja ovat kuitenkin mentaalinen ja relationaalinen prosessi. Aikamuodoista käytetyin on jälleen preesens. Nämä kytkeytyvät kielen ideationaaliseen metafunktoon. Interpersoonaisen metafunktion näkökulmasta vaiheen

keskiössä on se, että hakija kuvaa omaa osaamistaan. Tämä tarkoittaa sitä, että vaiheessa esiintyy verrattain paljon suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja. Näitä esiintyy etenkin KIELITAITO-askeleessa. Tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta vaiheessa silmiinpistävintä on sen sommittelu. Koheesiokeinoja ei askeleessa esiinny.

KIELITAITO-askel esiintyy lähes jokaisessa ansioluettelossa. Se puuttuu vain kolmesta aineistoni ansioluettelosta. Askel kuvataan aineistossani muutamalla eri tavalla. Yleisin tapa kuvata omaa kielitaitoa on se, että hakija listaa osaamansa kielet allekkain ja kirjoittaa niiden viereen, miten hän niitä osaa. Tyypillisesti askel otsikoidaan sanoin *kielitaito*, *kielitaidot* tai *kielet*. Osaaminen kirjoitetaan yleensä yksittäisillä sanoilla (110), mutta muutamassa ansioluettelossa osaamista on avattu myös kokonaisin virkkein (111). Kolmessa ansioluettelossa kielitaito puolestaan esitetään visuaalisesti kuvaamalla se prosentteina (112) tai asteikoilla (113).

110) SUOMI: ÄIDINKIELI
ENGLANTI: HYVÄ
RUOTSI: HYVÄ/TYYDYTTÄVÄ (CV24)

111) Suomi äidinkieli, englanti erinomainen, ruotsi hyvä, saksa tyydyttävä. Olen käynyt englannin kielikurssin Uudessa-Seelannissa ja valmistunut tasolta Advanced (C2) erinomaisin arvosanoin. (CV27)

112)

KIELITAITO

Puhun sujuvasti savoa ja kykenen työskentelemään englanniksi. Osaan myös ruotsia.

(CV23)

113)

KIELITAITO

X suomi	◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆
X englanti	◆◆◆◆◆◆◆◆◆◇
X saksa	◆◆◆◆◆◆◆◆◆◇
X ruotsi	◆◆◆◆◆◆◆◆◆◇

(CV14)

Esimerkki 110 kuvastaa tyypillisintä keinoa ilmaista kielitaitoa. Hakija listaa osaamansa kielet allekkain siinä järjestyksessä kuin hän osaa niitä parhaiten. Lähes jokaisessa ansioluettelossa, jossa tämä askel esiintyy, suomi listataan kielitaidosta ensimmäisenä ja tätä luonnehditaan sanalla *äidinkieli*. Kahdessa ansioluettelossa suomen kielen osaamista kuvataan sanalla *erinomainen*, mikä lienee tässä kontekstissa synonyymi sanalle *äidinkieli*. Vain kolmessa ansioluettelossa suomen kielen osaamista ei ole mainittu. Tämä johtunee kenties siitä, että rekrytoija voi

päätellä suomenkielisestä ansioluettelosta hakijan äidinkielen olevan suomi. Esimerkki 111 on siitä ainutlaatuinen, että hakija avaa askeleessa sitä, mistä hän on kielitaitonsa saanut. Esimerkki 112 on puolestaan siitä mielenkiintoinen, että siinä sekä kokonaisilla virkkeillä sanallistetaan omaa kielitaitoa että esitetään se visuaalisesti prosentteina. Esimerkissä 113 kielitaitoa kuvataan asteikon avulla. Samainen esimerkki poikkeaa muusta aineistostani myös sikäli, että se on ainoa, jossa kielitaitoa ei kuvata täysin osaamisjärjestyksessä, vaan heikompi saksa on kuvattu ennen vahvempaa ruotsin kieltä.

Kielen ideationaalisen metafunktion näkökulmasta kiinnostavinta on se, miten samanlaisia leksikaalisia valintoja askeleessa käytetään. Kielten nimet ja niitä luonnehtivat adjektiivit toistuvat ansioluetteloissa lähes samanlaisina. Aikamuoto on aina presens, sillä ansioluetteloissa kuvataan nykyhetken kielitaitoa. Niissä ansioluetteloissa, joissa kielitaitoa avataan myös kokonaisin virkkein, prosessina on yleensä mentaalinen tai verbaalinen prosessi (114).

114) ENGLANTI

Ymmärrän hyvin, **puhun** kohtalaisesti. (CV07)

Koska kielitaito vaatii ajattelua, sitä kuvataan täydellisissä virkkeissä mentaalisen prosessin kautta. SF-teoriassa hyvin lähellä mentaalista prosessia on myös verbaalinen prosessi, jonka avulla kuvataan puhumiseen liittyvää prosessia (ks. Halliday & Matthiessen 2004: 252; Shore 2012: 164). Näin ollen esimerkissä 114 verbi *ymmärrän* edustaa mentaalista prosessia ja verbi *puhun* verbaalista prosessia.

Listauksena esitetyn kielitaidon voidaan nähdä edustavan joko relationaalista prosessia tai mentaalista prosessia. Esimerkiksi sanapari *englanti – hyvä* voitaisiin ilmaista joko relationaalisena prosessina ”Englannin kielen taitoni on hyvä” tai mentaalisena prosessina ”Osaan englannin kieltä hyvin”.

Kielen intersubjektin metafunktion näkökulmasta askel on todella mielenkiintoinen, sillä se pitää sisällään paljon suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja. Hakija itse siis arvioi ja kuvaa omaa kielitaitoaan erilaisin adjektiivein ja substantiivein (115–116).

115) Suomi (**erinomainen**), ruotsi (**erinomainen**), englanti (**erinomainen**), espanja (**hyvä**), saksa (**passiivinen**), kiina (**alkeet**) (CV28)

116) suomi (**äidinkieli**), englanti (**hyvä**), ruotsi (**perusteet**) (CV09)

Lähes jokaisessa ansioluettelossa toistuu kaava, jossa hyvää kielitaitoa kuvataan erilaisin adjektiivein, kun taas heikompaan osaamiseen kuvataan substantiivein. Tyypillisesti hyvää kielitaitoa kuvataan adjektiiveilla *sujuva*, *erinomainen* ja *hyvä*, kun taas heikomman kielitaidon kuvaamiseen käytetään substantiiveja *perusteet* tai *alkeet*. Myös suomen kielen osaamista kuvataan yleisimmin substantiivilla *äidinkieli*. Tämä valinta saattaa johtua siitä, että hakija ei halua

kuvata itseään negatiivisilla adjektiiveilla kuten *heikko* tai *huono*, sillä ansioluettelon on tarkoitus näyttää hakijan parhaat puolet. Kun heikompaa kielitaitoa kuvataan substantiivein, kielitaito ei näytä niin huonolta. Substantiivi myös kuvaa kattavammin osaamista: sana *perusteet* kertoo, että hakija osaa hieman kieltä, kun taas adjektiivi *huono* viittaa siihen, että hakija ei osaa kieltä juurikaan. Ainoa negatiivissävytteinen adjektiivi, jota ansioluetteloissa käytetään, on *kohtalainen*. Tätäkin käytetään yleensä vain silloin, kun kielitaidossa listataan myös tätä kieltä heikomman kielen osaamista.

Yhdessä ansioluettelossa kielitaitoa ei kuvata lainkaan adjektiivein tai substantiivein, vaan hakija kuvaa osaamista eurooppalaisen kielitaidon viitekehyksen taitotasojen avulla (117).

117) Englanti: C1
Ranska: C1
Ruotsi: B1
Italia: Kirjallinen B2, suullinen A2
(CV22)

Koska askeleessa hakija itse kuvaa kielitaitoaan, herää väistämättä mieleen kysymys siitä, voiko hän itse olla objektiivinen kielitaitonsa määrittäjä. Esimerkissä 117 käytetyt eurooppalaisen kielitaidon viitekehyksen taitotasot luovat lukijalle kuvan siitä, että hakija on käynyt arvioituttamassa kielitaitonsa. Voi kuitenkin olla, että hakija on itse asettanut oman osaamisensa viralliseen taitotasoasteikkoon.

Koko askeleessa onkin kysymys siitä, missä määrin hakijan kuvaama kielitaito vastaa todellisuutta. Minkä perusteella hakija voi sanoa olevansa erinomainen englannin kielessä tai osaavansa alkeet saksasta? Pystyykö hakija objektiivisesti arvioimaan kielitaitoaan vai vertaako hän esimerkiksi osaamiaan kieliä toisiinsa? Hoppe ja Laine (2014: 32–33) opastavat työhönkuun liittyvässä oppaassaan välttämään kielitaidon jaottelua skaalalle *erinomainen, hyvä tai tyydyttävä*, koska heidän mukaansa nämä kuvastavat subjektiivista kokemusta kielitaidosta. He painottavatkin sitä, että kielten osaamista tulisi avata esimerkiksi kertomalla, missä tilanteissa kyseisillä kielillä pärjää (mp.).

Tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta askel vaikuttaa melko suppealta. Koheesiokeinoja ei löydy ja teemankulkua on haastava hahmottaa ilman kokonaisia virkkeitä. Näiden sijaan askeleen keskiössä onkin multimodaalisuus. Kielitaidon kuvaamisessa hyödynnetään visuaalisia elementtejä, kuten asteikkoja, tai toisaalta yksinkertaisemmin asettelua, jossa hakijan osaamat kielet ja niiden osaaminen esitetään rinnakkain. Tällaisessa rinnakkaisessa asettelussa oletetaan, että vasemmalla puolella oleva tieto on lukijalle tutumpaa ja puolestaan oikeassa laidassa oleva tieto antaa jotain uutta tietoa (ks. Kress & van Leeuwen 1996: 186). Tämä toteutuu myös KIELITAITO-askeleessa, sillä vasemmalla puolella on aina kuvattu hakijan osaamat kielet

ja oikealla niiden osaamistaso. Voidaankin ajatella, että erilaiset kielet ovat rekrytoijalle tuttua ja sen sijaan se uusi tieto, jota hän ansioluettelosta etsii, löytyykin kielilistauksen oikealta puolelta.

IT-TAIDOT-askeleen funktiona on kuvata hakijan tietoteknisiä taitoja. Vaikka askel muistuttaa tietyllä tapaa KIELITAITO-askelta ja esiintyy usein sen läheisyydessä, on niiden välillä kuitenkin yksi näkyvä ero erilaisen sanaston lisäksi: IT-TAIDOISSA listataan usein vain ne järjestelmät, joita hakija osaa käyttää, eikä niihin aina liitetä samanlaisia suhtautumiseen liittyviä adjektiiveja tai substantiiveja kuin edellisessä askeleessa. Tämän eroavaisuuden taustalla lienee se, että tietoteknisten järjestelmien osaamisen arviointia on haastavampi tehdä. Omaa kielitaitoa voi peilata esimerkiksi koulu- tai kurssiarvosanoihin, mutta tietoteknisistä järjestelmistä harvemmin saa arvosanoja. Tietoteknisten taitojen arviointia esiintyy kuitenkin yhdeksässä ansioluettelossa.

Askel erotetaan myös visuaalisesti omaksi askeleekseen otsikoimalla se sanalla *IT-taidot*, *ATK-taidot*, *tekniset taidot*, *ohjelmistot* tai *osaaminen*. IT on lyhenne sanasta informaatiotekniikka, jolla viitataan tietotekniikkaan (KS s.v. *IT*). Otsikon alle hakija listaa ne järjestelmät, joita hän osaa käyttää sekä lisäksi mahdollisen arvioinnin omista taidoistaan. Kahdessa ansioluettelossa tietoteknisten taitojen osaaminen on esitetty visuaalisten elementtien avulla kuten KIELITAITO-askeleessa. Riippuu täysin ansioluettelosta, kuinka tarkasti tietoteknistä osaamista kuvataan. Alalla työskentelevä kuvaa tarkemmin osaamiaan ohjelmia (118) kuin esimerkiksi humanistista alaa opiskeleva henkilö (119).

118) Ohjelmistojen suunnittelu ja määrittely

Python

Java (palvelupohjainen sovelluskehitys: OSGi ja ServiceMix; Android-kehitys; Spring ja Spring-boot)

-- (CV09)

119) Toimisto-ohjelmat, esitysgrafiikka

Verkkosivut, blogit ja some

Verkko- ja projektityökalut

-- (CV02)

Esimerkissä 118 hakija listaa todella tarkasti, mitä erilaisia ohjelmia hän osaa käyttää, kun taas esimerkissä 119 kuvaaminen on suurpiirteisempää. Tällaiset erot johtunevat hakijan taustoista ja siitä, millaiseen työpaikkaan he haluavat kenties työllistyä. Jos hakijan tausta on tietotekniseltä alalta ja hän haluaa myös työllistyä sellaiselle, on hänen osattava luetella mahdollisimman tarkasti osaamansa järjestelmät, jotta hän antaa kattavan kuvan osaamisestaan ja erottuu hakijoiden joukosta. Jos hakija puolestaan haluaa työllistyä ei-tietotekniselle alalle, on relevantimpaa kuvata suurpiirteisemmin omia tietoteknisiä taitojaan.

Vain yhdessä ansioluettelossa omia tietoteknisiä taitoja kuvataan kokonaisin virkkein (120). Muissa ansioluetteloissa osaaminen on listattu joko peräkkäin tai allekkain.

120) **Opin** nopeasti käyttämään uusia sovelluksia ja ohjelmia. Käytän Microsoft Office -ohjelmia sujuvasti. Sosiaalisen median (Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter) luova hyödyntäminen **onnistuu** minulta. **Osaan** alkeet kuvankäsittelystä esimerkiksi Gimpillä. (CV18)

Esimerkin 120 prosessina toimii useimmiten mentaalinen prosessi, joka on tyypillinen myös KIELITAITO-askeleessa. Listatuissa tietoteknisissä taidoissa voidaan ajatella edellisen askeleen tavoin, että listaus edustaa joko mentaalista tai relationaalista prosessia. Prosessien lisäksi kielien ideationaalisesta näkökulmasta olennaista on leksikaaliset valinnat, jotka kytkevät askeleen tietotekniikan maailmaan.

Yhdeksässä ansioluettelossa omia tietoteknisiä taitoja myös arvioidaan samalla tavalla kuin KIELITAITO-askeleessa. Omaa tietoteknistä osaamista kuvataan samanlaisilla adjektiiveilla ja substantiiveilla kuin kielitaitoa. Adjektiivit *erinomainen, kiitettävä, hyvä* ja *tyyydyttävä* toistuvat samoin kuin substantiivit *alkeet* ja *perusteet*. Sanavalintatason poikkeuksena on se, että kahdessa ansioluettelossa adjektiivin perään on lisätty vielä substantiivi, jolloin osaamista on kuvattu sanaparilla *hyvät taidot*. Isoin eroavaisuus verrattuna KIELITAITO-askeleeseen liittyy siihen, että tietoteknistä osaamista ei jäsenellä parhaimmasta heikompaan kuten kielitaitojen esittelyssä tehdään. Osaamisen esittämisen järjestys näyttäytykin lukijalle sattumanvaraisena.

Tekstuaalinen näkökulma askeleeseen on pitkälti samanlainen kuin KIELITAITO-askeleessa. Koheesiota ja teemankulkua ei ole nähtävissä, mutta multisemioottisuudella sen sijaan on isompi merkitys, sillä sommittelun avulla kiinnitetään huomio tuttuun ja uuteen informaatioon. Lisäksi kahdessa ansioluettelossa tietoteknisten taitojen osaamista kuvataan visuaalisten asteikkojen avulla. Näiden kautta kenties halutaan erottautua hakijajoukosta.

Neljässä ansioluettelossa esiintyy MUU OSAAMINEN -askel, joka kattaa sellaisen osaamisen kuvaamisen, mikä ei liity kielitaitoon tai tietoteknisiin taitoihin. Jokaisessa neljässä ansioluettelossa askel on myös visuaalisesti erotettu omaksi askeleekseen funktion lisäksi. Askeleessa käytettyjä otsikoita ovat *taidot, osaaminen, kovin osaaminen* ja *erityisosaaminen*. Kolmessa ansioluettelossa osaaminen esitellään inkongruenssin avulla (121) ja vain yhdessä kokonaisten virkkeiden avulla (122).

121) Asiantuntijahaastattelut
Sisällöntuotanto
Tiivistäminen ja selkokielisyys
Tiimistyöskentely
Projektinhallinta
(CV26)

122) MONITIETEISYYS

Kasvatustieteilijänä monitieteinen työote on minulle luonteva tapa toimia. Tiedon laaja yhdistely ja tutkiva asenne ovat ajan kanssa kehittyneitä taitoja, joita hyödynnän häpeilemättä arjessani.

-- (CV20)

Esimerkit 121 ja 122 ovat siis pitkälti samankaltaisia kuin TYÖKOKEMUS- tai LUOTTAMUSTOIMET-vaiheiden (TYÖ)TEHTÄVÄN KUVAUS -askeleet. Verbikantaisten substantiivien avulla ilmaistaan omaa osaamista tiiviissä muodossa, ja täydellisten virkkeiden avulla asiaa avataan enemmän.

KURSSIT askeleen funktiona on kertoa rekrytoijalle, mitä virallisia kursseja hakija on suorittanut. Askel esiintyy neljässä ansioluettelossa. Kurssit mainitaan lähinnä sanatasolla sekä niiden ohessa saattaa olla suorituksen päivämäärä tai vuosiluku. Kaikissa ansioluetteloissa kurssit esitetään listauksina. Mainittuja kursseja ovat muun muassa lukiodiplomitason suoritukset, hygieniapassi, ajokortti tai työhön liittyvät, omaa ammattitaitoa kehittävät kurssit. Askel on siis leksikaalisilta valinnoiltaan hyvin heterogeeninen.

ASEPALVELUS-askel kuvaa nimensä mukaisesti sitä, missä hakija on käynyt asepalveluksensa. Askel esiintyy vain kahdessa ansioluettelossa. Toisessa niistä huomionarvoista on se, että askeleessa korostetaan kyseessä olevan naisten vapaaehtoinen asepalvelus. Yhteistä askelille on se, että niissä käy ilmi aloituserä sekä sotilasarvo. Toisessa hakija kuvaa tarkemmin omia tittleitään armeija-aikana sekä niihin liittyviä työtehtäviä.

4.3 Ansioluettelo multimodaalisena tekstilajina

Edellisessä alaluvussa esittelin ansioluettelon eri vaiheita kielellisten piirteiden näkökulmasta. Sivusin siinä myös hieman ansioluettelon visuaalista puolta, mutta tässä alaluvussa keskityn siihen syvemmin, sillä ansioluettelo on multimodaalinen tekstilaji. Käyn läpi, mitä erilaiset visuaaliset elementit merkitsevät tässä tekstilajissa.

Multimodaalisuudella viitataan tekstiin, jonka merkitykset muodostuvat useamman kuin yhden semioottisen kanavan kautta. Visuaalisen kieliopin tekstuaalisen metafunktion käsitteet soveltuvat ansioluetteloiden analysointiin, sillä niiden avulla voi tarkastella paitsi kuvia myös kuvallisen materiaalin ja tekstin yhdistämistä. (Kress & van Leeuwen 1996: 183.) Aineistossani multimodaalisuus näkyy etenkin erilaisten visuaalisten ryhmittelyiden, kuvakkeiden ja informaation sijainnin kautta.

Huomionarvoista on se, että lähes jokaisessa ansioluettelossa toistuvat kirjoittajalle tyyppilliset visuaaliset keinot: eri vaiheiden tai askelten otsikot on kirjoitettu samanlaisilla fonteilla, tietyt askeleet on esimerkiksi vahvennettu, kursivoitu tai kirjoitettu isoin kirjaimin sekä tietoa on ryhmitelty esimerkiksi erilaisiin laatikoihin. Tämä visuaalinen samankaltaisuus voi liittyä

esimerkiksi siihen, että kirjoittaja on käyttänyt valmista ansioluettelopohjaa, josta hän on vain muokannut tekstiosuudet.

Kuten jo analyysini ensimmäisessä luvussa kerroin, aineistossani on kolmenlaisia ansioluetteloita: perinteisiä, visuaalisia ja hybridejä. Käyn näiden ansioluettelotyyppeiden multimodaalisuutta nyt edellä mainitussa järjestyksessä läpi. Multimodaalisuuden analysointi liittyy erityisesti visuaalisen kieliopin tekstuaaliseen metafunktion eli sommitteluun. Analyysini keskiössä on informaation sijainnin merkitys, kehystäminen sekä lineaariset ja ei-lineaariset rakenteet (Kress & van Leeuwen 1996: 186–223). Sommitteluun kuuluva silmiinpistävien piirteiden analyysi ei ole aineistoni perusteella relevanttia, sillä tässä alaluvussa keskityn ansioluetteloon visuaalisena kokonaisuutena. Silmiinpistävien piirteiden kautta analysoidaan esimerkiksi valokuvien tarkentamista ja kontrastia. (ks. Kress & van Leeuwen 1996: 212.) Lisäksi sivuan myös hieman grafiikan ja värien käyttöä aineistossani.

Aineistoni perinteiset ansioluettelot ovat visuaaliselta ilmeeltään hyvin samanlaisia. Kuvio 1 havainnollistaa sitä, miltä perinteinen ansioluettelo tyypillisesti näyttää.

Kuvio 1. Esimerkki perinteisestä ansioluettelosta.

Etunimi Sukunimi	Tekstilajin nimi	Etunimi Sukunimi	Tekstilajin nimi
Yhteystiedot	Päivämäärä	Yhteystiedot	Päivämäärä
TYÖKOKEMUS	Työpaikan nimi	LUOTTAMUSTOIMET	Luottamustoimielimen nimi, aikaväli
	Työtehtävän nimi Aikaväli		Tehtävänimike
	Työtehtävän kuvaus		Tehtävän kuvaus
	Työtehtävän nimi Aikaväli	KIELITAITO	kieli osaamistaso
	Työtehtävän kuvaus		kieli osaamistaso
	Työpaikan nimi, aikaväli		kieli osaamistaso
	Työtehtävän nimi	IT-TAIDOT	järjestelmä
	Työtehtävän kuvaus		järjestelmä
KOULUTUS	Yliopiston nimi, vuosiluku		järjestelmä
	Tutkintonimike	SUOSITTELIJAT	suosittelijoiden yhteystiedot
	Pää- ja sivuaineet		dot
	Viittaus opinnäytetyöhön		

Perinteiset ansioluettelot noudattavat lineaarista rakennetta: tekstikentät on rakennettu luettavaksi ylhäältä alaspäin ja vasemmalta oikealle. Toki lukija pystyy halutessaan otsikoiden avulla

hyppimään vaiheista toisiin, mutta jo ansioluetteloiden yksipuolinen visuaalinen ilme viittaa painettuun tekstiin, jota yleensä luetaan lineaarisesti (ks. Kress & van Leeuwen 1996: 218).

Tyypillisintä perinteiselle ansioluettelolle on siis tiedon eteneminen vertikaalisesti ylhäältä alaspäin. Tietoa on saatettu ryhmitellä myös ikään kuin kahteen palstaan, jossa tyypillisimmin vasemmalla puolella esiintyvät otsikot ja oikealla niihin liittyvä informaatio, kuten kuvioista 1 käy ilmi. Olennaista kuitenkin on se, että tietoa ei ole ryhmitelty kehystettyihin laatikoihin, kuten visuaalisissa ansioluetteloissa. Lisäksi perinteisen ansioluettelon tausta on yksivärinen ja teksteissä käytetään vain yhdenlaista fonttia. Ainoa visuaalinen keino tekstikentissä on mahdollisesti otsikoiden vahventaminen ja/tai niiden kirjoittaminen isoilla kirjaimilla.

Yleensä ansioluettelon yläosassa esiintyy MUODOLLISUUDET-vaihe sekä ESITTELY-vaiheen joitain askelia. Tämän jälkeen eri vaiheet etenevät ylhäältä alaspäin. Kressin ja van Leeuwenin (1996: 193) mukaan yläosassa esiintyvä tieto esitetään ideaalina (*Ideal*) ja alaosassa oleva tieto totena (*Real*). Ideaali esitetään ideaalina tai yleisluontoisena tiedon perusolemuksena – näin ollen siis näennäisesti keskeisimpänä osana. Todellisella viitataan puolestaan tarkempaan ja yksityiskohtaisempaan tietoon, joka on maanläheisempää tai käytännöllisempää tietoa. (Mts. 193–194.) Tähän peilaten ansioluettelon yläosassa esiintyvät vaiheet ovat siis tekstilajin keskeisimpiä osia, kun taas niiden alapuolella esiintyvien vaiheiden funktiona on antaa käytännöllistä tietoa. Tietyllä tapaa tämä näkyy perinteisissä ansioluetteloissa, sillä tekstilajin yläosassa esiintyvä MUODOLLISUUDET-vaihe on siinä mielessä keskeisin osa tekstilajia, että sen perusteella rekrytoija pystyy identifioimaan hakijan ja ottamaan häneen yhteyttä. Muut vaiheet puolestaan antavat rekrytoijalle käytännöllistä tietoa hakijasta: mitä hakija on opiskellut ja tehnyt työkseen tai mitä hakija osaa.

Informaation sijainnin merkityksessä olennaisessa osassa on myös se, miten tieto jakaantuu horisontaalisesti eli vasemmalta oikealle. Sivun oikeassa laidassa esiintyvän tiedon nähdään olevan avainasemassa: tähän osioon sisältyy ikään kuin tekstin sanoma. Vasemmassa laidassa esiintyvä tieto sen sijaan on usein lukijalle tuttua jo ennestään. (Kress & van Leeuwen 1996: 186.) Tämä pätee myös niihin perinteisiin ansioluetteloihin, joissa otsikot ovat tekstilajin vasemmalla palstalla ja niihin liittyvät tiedot oikealla. Voidaan siis ajatella, että vasemmalla palstalla esiintyvät vaiheiden otsikot ovat ikään kuin lukijalle tuttua tietoa. Sen sijaan oikealla puolella esitetty informaatio esimerkiksi hakijan työhistoriasta ja koulutustaustasta on rekrytoijalle uutta ja merkityksellistä tietoa. Muutamassa ansioluettelossa vaiheiden otsikoihin liittyvä tieto esitetään suoraan otsikoiden alapuolella, joten näihin perinteisiin ansioluetteloihin tämä havainto ei päde.

Kehystäminen on yksi sommittelun elementeistä. Sillä viitataan tiedon ryhmittelyyn. Elementit – tässä tapauksessa vaiheet tai askeleet – voivat joko olla toisistaan irrallisia tai kytkeytyä toisiinsa tiiviisti. Tekstikentän reunat (*frame lines*), värin tai muodon selvä muutos (*discontinuities of color or shape*) tai elementtien väliin jäävä tyhjä väli ovat kehystämisen muotoja. (Ks. Kress & van Leeuwen 1996: 214–215.) Perinteisissä ansioluetteloissa kehystäminen on lähinnä tyhjän tilan hyödyntämistä. Kuten kuvioista 1 näkyy, otsikoitujen vaiheiden välille jää hieman isompi tyhjä väli kuin askelten välille. Huomionarvoista on se, että perinteisissä ansioluetteloissa vaiheita ja askelia ei eroteta toisistaan tekstikenttien reunojen käytöllä tai värin muuttamisella. Tämä liittyy siihen, että perinteisissä ansioluetteloissa visuaalisuus on pelkistetympää kuin muissa ansioluettelotyypeissä. Sen sijaan muodon muutoksia käytetään perinteisissäkin ansioluetteloissa hieman: otsikot saattavat olla tummennettuja ja kirjoitettu isoin kirjaimin, mikä ryhmittelee niiden sisällön omiksi elementeikseen.

Toinen ansioluettelotyyppi aineistossani on visuaaliset ansioluettelot, joita havainnollistan kuviossa 2. Visuaalisille ansioluetteloissa tyypillistä on tekstin ryhmittely erilaisiin laatikoihin sekä värien, graafisten kuvakkeiden ja fonttien erotteleva käyttö.

Kuvio 2. Esimerkki visuaalisesta ansioluettelosta

 <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-top: 10px;"> <p>Yhteystiedot</p> <p>Yhteystiedot</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-top: 10px;"> <p>Koulutus</p> <p>Tutkintonimike Pää- ja sivuaineet Aikaväli Yliopiston nimi</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-top: 10px;"> <p>IT-taidot</p> <p>IT-taitojen kuvaaminen</p> </div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>Otsikko</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>ESITTELY</p> <p>Itsensä luonnehtiminen Tavoitteet</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>TYÖKOKEMUS</p> <p>Tehtävänimike Työpaikan nimi, aikaväli Työtehtävien kuvaus</p> <p>Tehtävänimike Työpaikan nimi, aikaväli Työtehtävien kuvaus</p> </div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>Kielitaito</p> <p>Kielitaidon kuvaaminen</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>Kurssit</p> <p>Käydty kurssit</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Suosittelijat</p> <p>Suosittelijoiden yhteystiedot</p> </div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>LUOTTAMUSTOIMET</p> <p>Luottamustoimielimen nimi Tehtävänimike, aikaväli Tehtävän kuvaus</p> <p>Luottamustoimielimen nimi Tehtävänimike, aikaväli Tehtävän kuvaus</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>HARRASTUKSET</p> <p>Harrastusten ja mielenkiinnonkohteiden kuvaaminen</p> </div>
--	---	--	--

Siinä missä perinteiset ansioluettelot noudattavat lineaarista rakennetta, visuaalisia ansioluetteloita voi lukea lähes mistä suunnasta tahansa, sillä vaiheita ja askelia on ryhmitelty erilaisiin visuaalisiin laatikoihin. Toisin sanoen lukija voi halutessaan lukea ansioluettelosta vain tietyt laatikot, sillä tekstilaji ei ohjaa etenemään ylhäältä alaspäin ja vasemmalta oikealle. Tällaista ei-lineaarisesti rakentuvaa tekstiä voikin verrata esimerkiksi taidenäyttelyyn, jossa ihmiset voivat itse valita, mitä elementtejä he haluavat tarkemmin tarkastella (Kress & van Leeuwen 1996: 222). Vaikka teksti rakentuu ei-lineaarisesti, on siinä tyypillisesti jokin silmiinpistävä, keskeinen elementti, johon lukija ensimmäiseksi kiinnittää huomionsa (mts. 218). Visuaalisissa ansioluetteloissa tämä yleensä on OTSIKKO-askel, jossa käytetään selkeästi erottuvaa, isompaa fonttia kuin muussa tekstissä. Usein tämä askel sijaitsee myös laatikossa, joka on joko kehystetty jonkinlaisin reunoin tai jonka taustaväri erottaa sen muista elementeistä.

Visuaalisissa ansioluetteloissa tieto siis etenee sekä vertikaalisesti että horisontaalisesti. Vertikaalisuus näkyy siinä, että usein ansioluettelon yläreunassa on selkeästi erottuva OTSIKKO-askel, jonka alapuolelle muut vaiheet ja askeleet rakentuvat. Sen sijaan, että vaiheet ja askeleet olisivat pelkästään allekkain, ne ovat myös rinnakkain. Tyypillisesti visuaalinen ansioluettelo onkin jaettu horisontaalisesti niin, että sivun oikeassa tai vasemmassa laidassa on marginaali, jossa on vaiheita ja askelia allekkain. Tämän marginaalin vieressä on isompi tila, jossa myös esiintyy vaiheita ja askelia kenties omissa laatikoissaan allekkain. Informaation sijainnin merkityksen kannalta mielenkiintoista onkin se, että visuaaliset ansioluettelot muistuttavat tietyllä tapaa mainosta. Mainoksissa nähdään sivun yläreunassa olevan informaation edustavan lupausa tuotteesta, jota taustoitetaan ja perustellaan sivun alaosassa (Kress & van Leeuwen 1996: 193). Visuaalisissa ansioluetteloissa voitaisiinkin siis ajatella, että sivun yläosassa esiintyvä OTSIKKO-askel on tietynlainen lupaus tuotteesta eli tässä tapauksessa hakijasta. Otsikko yleensä nimeää hakijan, ja ansioluettelon alaosassa kerrotaan tämän hakijan ominaisuuksista.

Mielenkiintoista visuaalisissa ansioluetteloissa on informaation jakaantuminen myös horisontaalisesti. Kressin ja van Leeuwenin mukaan (1996: 186) sivun oikeaan laitaan sisältyy tekstin tai kuvan tärkein informaatio, kun taas vasemmassa reunassa olevan tiedon ajatellaan olevan jo lukijalle tuttua. Useimmissa visuaalisissa ansioluetteloissa tekstilajin vasemmassa reunassa on marginaali, joka näkyy myös kuviossa 2. Muutamassa ansioluettelossa marginaali sijoittuu tekstilajin oikeaan reunaan. Lisäksi on myös muutamia visuaalisia ansioluetteloita, joissa tällaista marginaalia ei ole lainkaan. Huomionarvoista kuitenkin on se, että niissä ansioluetteloissa, joissa on marginaali, yleensä esiintyy MUODOLLISUUDET-, ESITTELY- sekä TAI-DOT JA OSAAMINEN -vaiheiden askelia. Joissain ansioluetteloissa marginaalissa esiintyy lisäksi myös KOULUTUSTAUSTA-vaiheen askelia. Tämän havainnon pohjalta voidaankin päätellä, että

visuaalisissa ansioluetteloissa horisontaalisella informaation jakaantumisella ei välttämättä ole samanlaista merkitystä kuin perinteisissä ansioluetteloissa. Sen sijaan, että sivun oikeassa laidassa ilmaistaisiin merkittävin tieto, on erilaisten vaiheiden ja askelten kehystämällä suurempi merkitys. Marginaali yleensä erotetaan muusta ansioluettelosta sillä, että sen taustaväri on eri kuin muualla tiedostossa. Tällä saadaan lukijan katse kiinnittymään siihen, eikä marginaalin horisontaalisella sijainnilla välttämättä ole niin suurta merkitystä.

Visuaalisissa ansioluetteloissa kehystämällä onkin suuri merkitys. Tietoa ryhmitellään sekä erilaisten tekstikenttien reunojen että värien avulla. Värejä hyödynnetään etenkin edellä mainituissa marginaaleissa. Joissain ansioluetteloissa hyödynnetään myös elementtien väliin jäävää tyhjää väliä, jonka avulla erotetaan merkityskokonaisuuksia toisistaan. Useissa visuaalisissa ansioluetteloista tekstikenttien reunat eivät ole koko tekstikenttää ympäröiviä, vaan reunat ovat usein pelkästään tekstikenttien ylä- ja alapuolella. Tekstikenttien oikealle ja vasemmalle puolelle jää usein vain tyhjää tilaa, jolla erotetaan vaihe tai askel omakseen. Kehystämisen johtaa siihen, että lukija voi lukea ansioluetteloa lähestulkoon mistä suunnasta tahansa.

Erilaisten värien ja kuvakkeiden käyttö on myös visuaaliselle ansioluettelolle tyypillistä. Värejä hyödynnetään etenkin marginaalien sekä myös otsikoiden taustoissa. Värimaailmat vaihtelevat aineistossani, eikä sen pohjalta voi yleistää, että jokin tietty värimaailma olisi yleisin. Teksti on useimmiten musta, mutta jos ansioluettelon tausta on tumma, voi se olla myös valkoinen.

Kuvakkeita käytetään usein yhteystietojen ja otsikoiden rinnalla (123–124).

123) [sähköpostiosoite]
 [puhelinnumero]
 [osoite]
 (CV18)

124) Työkokemus (CV01)

Kuvakkeiden käytön taustalla lienee ajatus siitä, että ne luovat ansioluetteloon visuaalista ilmettä. Ne toimivat siis eräänlaisina tehostekeinoina, joihin rekrytoijan katse voi kohdistua. Tällaisen grafiikan käytön taustalla voi olla myös ajatus hakijajoukosta erottautumisesta. Esimerkissä 123 kuvakkeen voidaan nähdä myös toimivan otsikkona sen oikealla puolella esitellylle tiedolle.

Kolmas ansioluettelotyyppi on hybridi, jossa yhdistyy sekä perinteisen että visuaalisen ansioluettelon piirteitä. Kuvio 3 havainnollistaa sitä, miltä hybridiansioluettelo tyypillisesti näyttää.

Kuvio 3. Esimerkki hybridiansioluettelosta.

	Yhteystiedot	Tekstilajin nimi
		<u>KUKA OLEN?</u> Itsensä luonnehtiminen
	<u>KOULUTUS</u> Koulun nimi, tutkin- tonimike Pää- ja sivuaineet	<u>TYÖKOKEMUS</u> Työpaikan nimi, aika- väli Tehtävänimike Työtehtävien kuvaus
	<u>IT-TAIDOT</u> IT-taitojen kuvaami- nen	Työpaikan nimi, aika- väli Tehtävänimike Työtehtävien kuvaus
	<u>KIELITAITO</u> Kielitaidon kuvaami- nen	Työpaikan nimi, aika- väli Tehtävänimike Työtehtävien kuvaus
	<u>LUOTTAMUS- TEHTÄVÄT</u> Luottamuselimen nimi, aikaväli Tehtävänimike Tehtävän kuvaus	

Hybridiansioluetteloissa tietoa on ryhmitelty laatikoittain, kuten visuaalisissa ansioluetteloissa, mutta elementit erotellaan vain tyhjillä väleillä, eikä ansioluettelossa hyödynnetä esimerkiksi värejä tai tekstikentän reunoja. Perinteisestä ansioluettelosta hybridi eroaa sillä, että tieto ei rakennu lineaarisesti ylhäältä alaspäin, vaan hybridiansioluetteloakin voi lukea useasta suunnasta käsin. Joissakin hybridiansioluetteloissa on nähtävillä marginaali, kuten visuaalisissa ansioluetteloissa, mutta tätä ei ole eroteltu visuaalisesti esimerkiksi reunoilla tai väreillä. Marginaali käy lähinnä ilmi siitä, että tekstilajin vasemmassa tai oikeassa reunassa on tekstikenttä, joka on kapeampi kuin muualla tiedostossa. Niissä hybridiansioluetteloissa, joissa ei ole marginaalia, tietoa on jaoteltu kahteen samankokoiseen palstaan, kuten kuvioista 3 käy ilmi. Kaikissa hybridiansioluetteloissa ei ole näkyvillä samanlaista erottuvaa OTSIKKO-askelta, johon lukijan katse ensimmäisenä kiinnittyisi, kuin visuaalisissa ansioluetteloissa.

Isoin eroavaisuus verrattuna visuaalisiin ansioluetteloihin on se, että hybridiansioluetteloissa ei leikitellä erilaisilla fonteilla, väreillä ja graafisilla kuvakkeilla. Tekstikentät muistuttavat pitkälti perinteisiä ansioluetteloita, mutta tiedon ryhmittely erottaa hybridiansioluettelot kuitenkin niistä.

Kun puhutaan multimodaalisesta tekstilajista, olennaisessa osassa on myös kuvan ja tekstin suhde. Niissä ansioluetteloissa, joissa hakija on laittanut oman kuvansa mukaan, kuva on

usein melko pieni, eikä se vie huomiota tekstisisällöltä. Kuva on siis toisin sanottuna alisteisessa suhteessa tekstiin nähden, sillä tekstisisältöä on paljon enemmän suhteessa kuvaan. Tällöin tekstin merkityksenannossa verbaalinen kieli on hallitseva ja kuvan tehtävä on kulkea tekstin multimediaalisesti tekstin rinnalla (Immonen 2013: 163). Useimmiten kuva esiintyy tekstilajin vasemmassa reunassa, jolloin visuaalisen kieliopin mukaan se edustaisi tuttua tietoa rekrytoijalle. Tältä osin visuaalinen kielioppi ei täysin sellaisenaan sovellu tällaisen tekstilajin analysointiin. Miten kuva voisi edustaa tuttua tietoa rekrytoijalle? Hakijan oman kuvan lisäksi ansioluetteloissa on saatettu käyttää graafisia kuvakkeita, jotka esiintyvät usein yhteystietojen tai otsikoiden tekstin ohella. Nämä kuvakkeet ovat samankokoisia kuin niihin liittyvä teksti, jolloin ne kantavat samaa merkitystä tekstin kanssa, eikä kumpikaan ole hallitseva suhteessa toiseensa. Toisaalta joissain ansioluetteloissa kuvakkeet korvaavat tekstikentän kokonaan, jolloin ne kantavat yksinään merkitystä: esimerkiksi sähköpostiosoitteen rinnalla saattaa olla ✉ -kuvake, joka korvaa tekstiosikon *sähköpostiosoite*.

Näyttäisikin siltä, että ansioluetteloiden multimodaalisuus ilmenee eniten visuaalisissa ansioluetteloissa, vaikka perinteisistä ja hybridiansioluetteloistakin on tulkittavissa multimodaalisuuteen liittyviä elementtejä. Se, miten paljon erilaiset valmiit, täytettävät ansioluettelo-pohjat vaikuttavat ansioluetteloiden visuaaliseen ilmeeseen, ei käy ilmi tässä tutkimuksessa. Oletettavaa kuitenkin on, että niillä on iso vaikutus ansioluettelon lopulliseen visuaaliseen muotoon.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tämän tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena oli määritellä, millainen ansioluettelo on tekstilajina. Tutkimukseni kulkua ohjasivat seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Millainen on prototyyppinen ansioluettelon rakenne?
  - a. Mistä vaiheista ansioluettelo muodostuu?
  - b. Mitkä vaiheet ovat tekstilajille välttämättömiä ja mitkä valinnaisia?
  - c. Millaista säännönmukaisuutta vaiheiden järjestäytymisestä löytyy?
2. Miten ansioluettelo rakentuu kielellisesti ja visuaalisesti?
  - a. Mitkä kielelliset piirteet ovat ansioluettelolle tai sen tietyille rakenneosille tyypillisiä?
  - b. Mitä toistuvia visuaalisia elementtejä ansioluettelossa esiintyy?

Esittelen seuraavaksi tutkimukseni keskeiset tulokset, arvioin tutkimukseni toteutusta sekä pohdin mahdollisia jatkotutkimusmahdollisuuksia.

5.1 Tutkimustulokset

Ennen rakenteen, kielen ja visuaalisuuden analyysia tunnistin aineistostani kolmenlaisia ansioluetteloita: perinteisiä, visuaalisia ja hybridejä. Näitä esittelin luvussa 4.1. Eniten aineistossani oli visuaalisia ansioluetteloita, joille tyypillistä oli tiedon ryhmittely sekä värien ja muotojen hyödyntäminen. Toiseksi eniten aineistossani esiintyi perinteisiä ansioluetteloita, jotka etenivät ylhäältä alaspäin ja joissa ei esiintynyt visuaalisia elementtejä. Aineistoni pienimmässä ansioluettelotyypissä, eli hybridiansioluetteloissa, puolestaan oli piirteitä näistä kahdesta ansioluettelotyypistä. Lähes kaikki ansioluettelot muistuttivat *resume*-tyylistä ansioluetteloa, jossa tieto esitetään mahdollisimman tiiviisti. Sen sijaan *curriculum vitae* -tyylisiä eli akateemisempia ja pidempiä ansioluetteloita oli aineistossani vain yksi. Mielenkiintoista onkin se, että nämä *resume*-tyyliset ansioluettelot oli usein nimetty CV:ksi, joka on lyhenne sanoista *curriculum vitae*. Suomen kielessä ero näiden kahden ansioluettelotyypin välillä onkin se, että kutsumme *resume*-tyylisiä ansioluetteloita CV:ksi tai ansioluetteloksi ja *curriculum vitae* -tyylisiä akateemisiksi ansioluetteloiksi. Aineistoni ansioluettelot olivat tyypillisesti 1–2 sivua pitkiä – vain akateemisessa ansioluettelossa oli seitsemän sivua, mikä johtui etenkin pitkästä julkaisuluettelosta.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni ohjasi minua kiinnittämään huomiota tekstilajin rakenteeseen. Tunnistin tekstilajista kuusi vaihetta, joista neljä on välttämättömiä ja kaksi valinnaisia. Nämä vaiheet muodostuivat edelleen alempitaisoisista askeleista, jotka voivat niin ikään

olla myös välttämättömiä tai valinnaisia. Aineistoni perusteella jokaisessa ansioluettelossa esiintyviä eli välttämättömiä vaiheita ovat MUODOLLISUUDET, KOULUTUSTAUSTA, TYÖKOKE- MUS ja TAIDOT JA OSAAMINEN. Valinnaisia vaiheita, jotka eivät esiinny jokaisessa aineistoni ansioluettelossa, ovat puolestaan ESITTELY ja LUOTTAMUSTOIMET. Tein jaottelun vaiheiden funktion mukaan, mutta usea vaihe oli myös sommittelun avulla erotettu selkeästi omaksi elementtikseen. Huomionarvoista vaiheiden esiintymisessä oli se, että yksikään ansioluetteloista ei koostunut pelkästään neljästä välttämättömästä vaiheesta, vaan niiden rinnalle oli aina otettu myös vähintään yksi valinnainen vaihe. Samaten vaiheissa esiintyvät valinnaiset askeleet esiintyivät aina välttämättömien askelten rinnalla.

Rakenteen analyysissa kävi ilmi, miten pirstaleinen tekstilaji oikeastaan on. Aineistoni pohjalta ei pystynyt muodostamaan prototyypistä ansioluettelon rakennetta, vaan rakennetta kuvaava taulukkoni luvussa 4.2 on todella suuntaa antava. Prototyypin luomista hankaloitti myös se, että vaiheisiin sisältyvät askeleet saattoivat esiintyä todella hajanaisesti ansioluette- loissa. Lisäksi visuaalisissa ansioluetteloissa tietoa oli ryhmitelty erilaisiin laatikoihin, jolloin tekstiä voi lukea useasta suunnasta käsin. Varsinkin tällaiset ansioluettelot vaikeuttivat proto- tyypin luomista. Tämän vuoksi päätinkin esittää ansioluettelon rakenteen suuntaa antavana tau- lukkona, josta käy ilmi vaiheiden välttämättömyys ja valinnaisuus sekä vaiheisiin sisältyvät askeleet. Se, että ansioluettelolle ei pystynyt määrittämään prototyypistä rakennetta kertoo paitsi tekstilajin pirstaleisuudesta myös siitä, että käyttämäni teoriat ovat kenties vanhentuneet tällaisen tekstilajin rakenteen kuvaamiseen. Kuvasin ansioluettelon rakennetta myös luvussa 4.3, jossa kiinnitin huomiota ansioluettelon sommitteluun ja näin ollen esimerkiksi informaatio- tion sijainnin merkitykseen.

Vaikka ansioluettelo näyttäisikin olevan rakenteeltaan melko hajanainen, tyypillisesti sen yläosassa esiintyy MUODOLLISUUDET-vaihe sekä ESITTELY-vaiheen joitain askelia laatikossa, joka on otsikoitu sanoin *profiili*, *esittely* tai *kuka minä olen*. Nämä antavat lukijalle ensimmäisen viittauksen siitä, kuka hakija oikeastaan on. Tätä ensikatsausta hakijasta syvennetään muiden vaiheiden avulla, jotka esiintyvät usein sattumanvaraisessa järjestyksessä MUODOLLISUUDET- vaiheen ja valinnaisen ESITTELY-vaiheen askelten alapuolella.

Jokainen aineistoni ansioluettelo oli omanlaisensa, eivätkä ne olleet kopioita toisistaan. Vaihtelua oli paitsi sisällössä myös tiedon ryhmittelyssä, otsikoinnissa ja visualisoinnissa. Swales (1990: 49–52) painottaakin, että eroavaisuuksista huolimatta tekstejä voidaan luokitella sa- man tekstilajin teksteiksi, kunhan niistä löytyy yhteneväisiä piirteitä suhteessa tekstilajin proto- tyyppiin. Jokainen aineistoni ansioluettelo osoittautui tekstilajinsa edustajaksi keskinäisistä eroavaisuuksista huolimatta, sillä kaikissa ansioluetteloissa oli suuntaa antavan prototyypin

kanssa tarpeeksi yhteneväisiä piirteitä. Yhteistä kaikille ansioluetteloille oli etenkin se, miten samankaltaista tietoa niissä esitettiin rekrytoijalle. Tästä kertoo myös välttämättömien vaiheiden suuri osuus.

Toinen tutkimuskysymykseni liittyi ansioluetteloiden kielelliseen ja visuaaliseen tasoon. Analysoin vaiheiden sisältämiä askelia kielen metafunktioiden ja deskriptiivisen kieliopin käsitteiden avulla. Visuaaliseen analyysiin käytin visuaalisen kieliopin käsitteitä.

Askelissa esiintyi paljon toistuvia kielellisiä piirteitä. Jokseenkin yhteistä kaikille vaiheille oli yksikön ensimmäisen persoonan käyttö, preesensin käyttö sekä modaalisuuden yksi-puolinen ilmeneminen väitelauseiden kautta. Huomionarvoista oli myös se, että ansioluettelon tyyppi ei näyttänyt vaikuttavan suuresti siinä käytettyihin kielellisiin keinoihin. Visuaalisissa ansioluetteloissa käytettiin hieman enemmän ESITTELY-vaiheen eri askelia kuin perinteisissä ja hybridiansioluetteloissa. Kielelliset erot ansioluettelotyyppien välillä näyttävät kuitenkin olevan hyvin pienet.

Analysoimissani ansioluetteloissa esiintyi melko vähän täydellisiä virkkeitä. Usein vaiheet ja askeleet esiintyivät erilaisina listoina, joissa käytettiin joko yksittäisiä sanoja tai vaillinaisia lauseita. Eniten täydellisiä virkkeitä esiintyi ESITTELY- ja TYÖKOKEMUS-vaiheissa. Täydellisten virkkeiden käytön voidaan nähdä heijastavan sitä, mitä hakija kenties pitää relevantimpana sisältönä. Täydellisiin virkkeisiin mahtuu enemmän asiasisältöä kuin vaillinaisiin tai yksittäisiin sanoihin. Lisäksi näissä virkkeissä hakija näyttäytyy usein aktiivisena tekijänä.

Kielen ideationaalista tasoa tarkastellessa eri prosessit vaihtelivat vaihteittain. Relationaalista ja mentaalista prosessia esiintyi hieman enemmän kuin materiaalista. Tämä johtunee siitä, että ansioluettelossa harvemmin kuvataan konkreettista tekemistä, vaan siinä useammin tuodaan esiin ajatuksia vaativaa osaamista. Preesens oli käytetyin aikamuoto, mutta menneitä aikamuotoja käytettiin etenkin TYÖKOKEMUS- ja LUOTTAMUSTOIMET-vaiheissa, joissa kuvattiin edellisten työpaikkojen tai luottamustoimien työtehtäviä. Sitaatteja ja referointeja ei käytetty kuin ESITTELY-vaiheessa, jossa entiset työnantajat kuvasivat hakijaa. Muu teksti kaiutti vain hakijan omaa ääntä.

Kielen interpersoonaisesta näkökulmasta toistuvinta oli yksikön ensimmäisen persoonan käyttö. Koska tekstilajin keskiössä on hakija itse kertomassa itsestään ja kokemuksistaan, on luontevaa, että persoona on tällöin yksikön ensimmäinen. MUODOLLISUUDET-vaiheessa hakija kuvasi itseään OTSIKKO-askeleessa myös yksikön kolmannessa persoonassa, mikä poikkesi huomattavasti muista vaiheista. Yksikön kolmatta persoonaä käytettiin myös sitaateissa ja referoinneissa, joissa työnantaja kuvasi hakijaa. Monikon kolmatta persoonaä sekä passiivia käytettiin verrattain vähän, mutta niiden avulla kuvattiin sellaista tekemistä, jossa hakija on ollut

mukana. Interpersoonaisen metafunktion näkökulmasta huomionarvoista on myös se, miten vähän suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja ansioluettelossa esiintyi. Vaikka ansioluettelossa oli paljon promotionaalisia piirteitä, siinä käytetty kieli oli kuitenkin melko objektiivista. Suhtautumista osoitettiin hieman MUODOLLISUUDET- ja ESITTELY-vaiheissa sekä enemmän TAIDOT JA OSAAMINEN -vaiheessa. Ensimmäisissä suhtautuminen liittyi hakijan itsestä käyttämiin adjektiiveihin ja substantiiveihin. Jälkimmäisessä suhtautuminen liittyi puolestaan hakijan taitotasoon esimerkiksi kielissä ja tietotekniikassa. Modaalisuus oli todella yksipuoleista koko tekstilajissa: suurimmaksi osaksi virkkeet muodostuivat väitelauseista. Vain yhdessä askeleessa käytettiin konditionaalia.

Tekstuaalinen metafunktio näyttäytyi aineistossani melko yksipuolisena etenkin kielellisestä näkökulmasta. Vaiheissa esiintyi jonkin verran erilaisia koheesiokeinoja, kuten konjunktiota, konnektiiveja, anaforia ja ellipsiä. Sommittelu sen sijaan oli isommassa roolissa tämän metafunktion osalta. Visuaalisessa analyysissäni kävi ilmi, että visuaalisen ja perinteisen ansioluettelon välillä suurin ero liittyi informaation sijainnin merkitykseen ja siihen, mistä suunnasta ansioluettelo voi lukea. Lisäksi visuaalinen ansioluettelo piti sisällään enemmän väreillä, grafiikalla ja fonteilla leikittelyä.

5.2 Tutkielman arviointi ja pohdinta

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä toimi tekstilajitutkimus ja systeemis-funktionaalinen kieliteoria. Menetelmäni kumpusivat suoraan teoriataustastani. Analysoin ansioluetteloiden rakennetta Swalesin (1990) CARS-mallin mukaan hyödyntäen Hasanin (1985) ajatuksia rakennneosien välttämättömyydestä ja valinnaisuudesta. Kielellinen analyysini pohjautui pitkälti SF-teorian metafunktioihin. Ansioluetteloiden visuaalista puolta analysoin SF-teoriaan pohjautuvan visuaalisen kieliopin kautta.

Kuvasin luvussa 4.2 sitä, miten tekstilajitutkimuksen rakenteeseen liittyvät menetelmät ovat tietyiltä osin vanhentuneet visuaalisesti melko hajanaisen tekstilajin rakenteen kuvaamiseen. Tarkoitin tällä sitä, että esimerkiksi käyttämäni Swalesin (1990) CARS-malli lähtee liikkeelle siitä, että vaiheet esiintyvät siinä järjestyksessä, missä ne esitetään taulukossa ylhäältä alaspäin. Swalesin (1990) mukaan vaiheet ovat aina välttämättömiä, ja niihin sisältyvät askeleet voivat olla joko välttämättömiä tai valinnaisia. Näin ollen CARS-malli ei sellaisenaan soveltunut tähän tutkimukseen, sillä aineistostani löytyi kuusi selkeää ylätasoa rakennneosaa niiden funktion perusteella. Toisaalta myöskään Hasanin (1985) rakennepotentiaalimalli ei olisi soveltunut rakenteen tutkimiseen, sillä hänen mallinsa ei tunnista ylätasoa rakenneosia, jotka

koostuvat puolestaan alatasen osista. CARS-mallissa puolestaan näkee jo visuaalisesti sen, mistä askelista vaiheet rakentuvat.

Vaikka käyttämäni Swalesin (1990) ja Hasanin (1985) rakenteen analysointiin tarkoitettut mallit eivät soveltuneet tutkimukseeni sellaisenaan, sain luotua niistä yhdistelmän, joka toimi tutkimuksessani hyvin. Määritin Hasanin (1985) mukaisesti välttämättömiksi vaiheiksi ne rakenneosat, jotka esiintyvät jokaisessa aineistoni ansioluettelossa. Esitin vaiheiden rakentumisen Swalesin (1990) CARS-mallin mukaisesti, jolloin pystyin kuvaamaan, mistä askelista vaiheet koostuivat. Vaikka tämä yhdistelmä ei auttanut minua siinä, että olisin pystynyt luomaan aukottoman prototyypin ansioluettelolle, sain kuitenkin kuvattua visuaalisesti sen, mistä ylä- ja alatasen rakenneosista ansioluettelo voi koostua. Lisäksi visuaalinen analyysini toi tekstilajin rakenteeseen lisätietoa muun muassa siitä, mitä eri vaiheiden sijainnit ansioluettelossa saattavat tarkoittaa esimerkiksi informaation sijainnin merkityksen näkökulmasta. Loppujen lopuksi siis yhdistelmä Hasania, Swalesia ja visuaalista kielioppia toimivat hyvin siinä, että sain kuvattua mahdollisimman monipuolisesti ansioluettelon rakennetta.

Hasanin (1985) mukaan tekstilaji rakentuu välttämättömistä ja valinnaisista rakenneosista, ja jotta tiettyä tekstiä voidaan kutsua tekstilajinsa edustajaksi, on siinä esiinnyttävä vähintään kaikki välttämättömät rakenneosat. Välttämättömiksi rakenneosiksi Hasan laskee ne, jotka esiintyvät aineiston jokaisessa tekstissä. Käytin itsekkin tätä kriteeriä siinä, määritinkö vaiheen tai askeleen välttämättömäksi vai valinnaiseksi. Toisaalta tällainen ehdottomuus pistää miettimään sitä, että normeja voidaan tietoisesti rikkoa. Jos ansioluettelon kirjoittaja ei kuvaa mitään taitojaan tai osaamistaan ansioluettelossaan, voiko tekstiä silloin kutsua ansioluetteloksi? Tämä herättääkin ajatuksia siitä, mikä oikeastaan on ansioluettelon ydintä. Mitä osia tekstissä on esiinnyttävä, että tunnistamme sen ansioluetteloksi? Olen Hasanin kanssa eri mieltä siitä, että jonkin välttämättömän rakenneosan puuttuminen johtaisi siihen, että emme tunnista tekstiä tekstilajinsa edustajakseen. Itse näen, että olennaisinta ansioluetteloissa on se, että tunnistamme siitä sen viestinnällisen päämäärän eli työhaastatteluun pääsemisen ja sitä kautta työpaikan saamisen. Swalesin (1990) mukaan viestinnällinen päämäärä onkin tärkein genren määrittäjä. Näin ollen tekstilajin ydintä voisikin ajatella siis rakenteen ja viestinnällisen päämäärän yhteisenä toimintana: mitkä vaiheet toteuttavat viestinnällistä päämäärää siinä määrin, että niiden puuttumisen takia tekstilajia ei voisi enää tunnistaa? Itse näkisin, että ansioluetteloiden ydintä on MUODOLLISUUDET- tai ESITTELY-vaiheet sekä KOULUTUSTAUSTA- tai TYÖKOKEMUS-vaiheet. Jos ansioluettelossa esiintyy MUODOLLISUUDET- tai ESITTELY-vaihe, voidaan siitä identifioida hakija. Yksinään jompikumpi vaiheista ei vielä kerro, mihin tekstillä pyritään, mutta jos rinnalle lisätään KOULUTUSTAUSTA- tai TYÖKOKEMUS-vaihe, voidaan jo paremmin

päätellä, mihin tekstin avulla pyritään. Viestinnällisen päämäärän lisäksi myös tietynlainen visuaalinen sommittelu ohjaa meitä tunnistamaan ansioluetteloita, ja tämä johtuneekin kenties siitä, että ansioluetteloiden tekemiseen on saatavilla paljon ohjeita ja malleja.

Näin jälkeenpäin ajatellen olisin voinut Webropol-kyselyssäni kysyä hakijoilta siitä, ovatko he ottaneet ansioluetteloonsa mallia jostakin kirjasta tai verkkosivuilta. Tämä olisi antanut minulle arvokasta lisätietoa esimerkiksi siitä, miksi ansioluettelo on kenties rakennettu sellaiseksi kuin se on. Nyt voin vain arvailla, selittyvätkö jotkin kirjoittajan valinnat valmiin mallin täydentämisellä tai työnhakuoppaisiin nojaamisella.

Ansioluetteloiden kielellisiä piirteitä analysoin SF-teorian metafunktioiden sekä deskriptiivisen kieliopin käsitteiden avulla. Metafunktiot olivat erittäin toimiva työkalu kielelliseen analyysiin. Niiden avulla pystyin tunnistamaan kullekin askeleelle tyypillisiä piirteitä. Pystyin nimeämään ja täydentämään kielellisiä piirteitä Ison suomen kieliopin avulla. Visuaalisessa analyysissäni käyttämä Kressin ja van Leeuwenin (1996) visuaalinen kielioppi oli erittäin toimiva analyysiväline sommittelun ja muiden visuaalisten elementtien analysointiin sillä tarkkuudella, mikä tämän kokoisessa tutkimuksessa oli relevanttia.

Tässä tutkimuksessa on tärkeää huomioida aineistoni määrä ja laatu. Aineistonani oli 29 ansioluetteloita, mikä oli sopiva määrä maisterintutkielman kokoiseen tutkimukseen. Aineiston laatu puolestaan on melko homogeeninen, mikä johtune keräystavoistani. Suurin osa aineistoni edustajista on korkeakoulutettuja naisia, mikä osaltaan vaikuttaa tutkimukseni tuloksiin. Näin ollen tutkimustuloksiani tulee tulkita tämän aineiston pohjalta, ja niistä voi tehdä varovaisia kvalitatiivisia yleistyksiä. Tämä tutkimus voi kuitenkin toimia jatkotutkimusten pohjana, jolloin esimerkiksi vertailu erilaisen aineiston pohjalta voisi olla mielenkiintoista. Jatkotutkimusmahdollisuuksista jatkan luvussa 5.3.

Kuten jo johdannossa kerroin, Suomessa on pro gradu -tasolla tutkittu työnhaun diskurssin tekstilajeista työhakemuksia, työpaikkailmoituksia, työnhakuoppaita sekä hylkäyskirjeitä. Tämä tutkimus siis asettuu osaksi tätä tutkimusten ketjua, joiden avulla voidaan hahmottaa työnhaun diskurssissa esiintyviä tekstilajeja.

Tätä tutkimusta lähinnä oli Koskelan (2013) pro gradu -tutkielma *Työhakemus tekstilajina* ja sen pohjalta kirjoitettu artikkeli. Koskela (2013: 30) on tutkimuksessaan päätellyt, että ansioluetteloilla on yhä suurempi merkitys suomalaisessa työnhaussa ja että sekä niiden ja työhakemusten välinen työnjako on myös selkeytynyt. Ansioluetteloissa ja työhakemuksissa näyttäisikin olevan jonkin verran yhteisiä piirteitä: niiden viestinnällinen päämäärä on melko sama ja jotkin kielelliset piirteet toistuvat samanlaisina molemmissa. Lisäksi molemmissa esiintyy hyvin samantyyllisiä vaiheita tai askelia. Isoin eroavaisuus näiden kahden työnhakuun liittyvän

tekstilajin välillä on ehdottomasti niiden sommittelu ja täydellisten virkkeiden esiintyminen. Työhakemukset etenevät yhä melko lineaarisesti ylhäältä alaspäin, ja tekstilaji koostuu täydellisistä virkkeistä. Ansioluettelot puolestaan ovat sommittelultaan hajanaisempia, ja täydellisiä virkkeitä käytetään harvemmin. Erilaisten vaillinaiset lauseet ja listat kuuluvat ansioluetteloihin. Näiden tutkimusten pohjalta suomalaisessa kulttuurissa ansioluettelo ja työhakemus ovat selkeästi toisistaan erilliset työhakemukset, toisin kuin Furkan (2008) tutkimuksessa. Toki tähän vaikuttanee myös tutkimusten toteutustapa sekä kulttuurinen konteksti.

Komulaisen (2006) mukaan työpaikkailmoitukset ovat nykyisin melko markkinoivia tekstilajeja. Myös ansioluetteloissa on promotionaalisia piirteitä. Mielenkiintoista onkin se, että sekä työpaikkailmoituksissa että niihin vastaavissa ansioluetteloissa molemmissa on nähtävissä mainosmaisia piirteitä. Sekä työnantaja että -hakija haluavat näyttäytyä mahdollisimman positiivisessa valossa toisilleen. Jousjärven (2016) ja Hokkasen (2018) työpaikkailmoituksia tutkivissa pro graduissa käy ilmi, että työnantaja näyttäytyy tekstilajin kautta ”meinä”, johon viitataan monikon ensimmäisessä persoonassa. Ansioluettelon – sekä työhakemuksen – kirjoittamisen ja lähettämisen taustalla onkin hakijan halu päästä liittymään ”meihin”.

Saarenmäen (2007) työnhakuoppaita tutkivassa pro gradussa käy ilmi, että työnhakijaa opastetaan työnhakuoppaissa muun muassa kuvailemalla työhakemusten ja ansioluetteloiden eri osia ja esittämällä näistä malleja. Tämä saattaa päteä myös tämän tutkimuksen aineistoon, vaikka en kerännytkaan hakijoilta tietoa siitä, ovatko he ottaneet ansioluettelonsa tekemiseen jostain mallia. Verkossa olevien ansioluettelomallien ja ohjeiden sekä työnhaun opaskirjallisuuden runsas määrä osoittavat kuitenkin sen, että niillä on yhä vahva asema työnhaun diskurssin tekstilajien laadinnassa.

Keckmanin (2017) pro gradu -tutkielmassa määritellään hylkäyskirje tekstilajina. Keckmanin (2017: 34) mukaan hylkäyskirje on osa vuorovaikutusketjua, johon osallistuu työnhaun diskurssin tekstilajeista työpaikkailmoitus, työhakemus ja hylkäyskirje. Hän näkee työhakemuksen toimivan hylkäyskirjeen vierusparina. Kysyvä työhakemus toimii vierusparin etujäsenenä ja sen avulla ikään kuin kysytään päästä töihin. Hylkäyskirje toimii puolestaan jälkijäsenenä ja vastaa työhakemuksen kysymykseen. (Mts. 92.) Keckmanin tutkimuksessa ei nähdä ansioluetteloita osana vuorovaikutusketjua, mikä kertonee siitä, että ansioluettelon paikka työnhaun diskurssissa saattaa olla epäselvempi kuin työhakemuksen.

Tutkimuksessani oli pitkään kolmas tutkimuskysymys, jonka avulla olisin tutkinut ansioluetteloiden promotionaalisuutta. Tämä ei kuitenkaan sellaisenaan mahtunut tutkielmaani, mutta ansioluetteloista oli silti havaittavissa promotionaalisia piirteitä, joita sivusin hieman analyyssissäni. Hakija pyrkii ansioluettelossaan saattamaan itsensä hyvään valoon kertomalla

hyvistä puolistaan, opettavaisista työkokemuksistaan sekä esimerkiksi luottamustehtävistään. Ainoastaan KIELITAITO-vaiheessa hakija saattoi mainita heikosta kielitaidostaan, mikä on ainoa negatiivinen kohta tekstilajissa.

5.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Kielentutkimuksen kentällä työnhaun diskurssiin liittyviä tutkimuksia on tehty verrattain vähän. Opinnäytetöissä on määritelty kuitenkin työhakemus, työpaikkailmoitus ja nyt myös ansioluettelo tekstilajina. Luonteva jatkumo olisi, että seuraavissa tutkimuksissa keskityttäisiinkin näiden kaikkien tekstilajien suhteeseen toisiinsa, sillä työnhaun diskurssiin liittyvät tekstilajit muodostavat selkeän genretjun. Lisäksi olisi mielenkiintoista laajentaa kuvaa ansioluetteloista esimerkiksi haastatteleamalla rekrytoijia tai keskittymällä verkkosivujen ja oppaiden luomaan ”hyvä ansioluettelo” -diskurssiin. Ansioluettelon multimodaalisuutta voisi myös tutkia paljon syvemmin, sillä sivusin siitä vain murto-osan tämän tutkimuksen puitteissa.

Lisäksi ansioluetteloiden tutkiminen uuden retoriikan tutkimusperinteen kautta olisi mielenkiintoinen lähestymistapa tekstilajiin, sillä siinä keskiössä onkin tekstejä hyödyntävä yhteisö konkreettisten tekstien sijaan. Myös erilaisten taustatekijöiden, kuten iän, sukupuolen tai sosio-ekonomisen taustan, vaikutusta ansioluetteloihin olisi mielenkiintoista tutkia. Tässä ansioluettelossa taustatekijöistä vahvimpina näkyi korkeakoulutettujen naisten osuus, mikä omalta osaltaan saattaa vaikuttaa tutkimustuloksiini. Mäntysen (2006: 58) mukaan tekstilajit voivat vaihdella myös diskurssiyhteisöittäin. Näin ollen myös tutkimus ansioluettelosta eri diskurssiyhteisöissä voisi tuoda uudenlaista tietoa työnhaun diskurssin tekstilajitutkimukseen. Eroavatko ansioluettelot kielellisesti tai visuaalisesti toisistaan eri aloilla? Vaaditaanko edes kaikilla aloilla työnhaussa ansioluetteloa?

Nykypäivänä LinkedIn-palvelun suosio kasvaa jatkuvasti. Palvelua kuvaillaan usein sähköiseksi ansioluetteloksi, joten palvelun vertaaminen ansioluetteloihin voisi myös tuoda uutta tietoa työnhaun kentälle. Lisäksi yleistyvien videoansioluetteloiden tutkiminen antaisi mielenkiintoista tutkimustietoa etenkin tekstilajin vuorovaikutuksesta ja multimodaalisuudesta.

Työnhaun monipuolistuessa ja teknologisoituessa avautuu paljon mahdollisuuksia työnhaun diskurssin tekstilajien tutkimiseen sekä niiden rakentumisen että käytön osalta. Lingvistinen tutkimus täydentääkin työnhakuprosessin ymmärtämistä omalta osaltaan. Jäänkin mielenkiinnolla odottamaan, mihin suuntaan työnhaku ja siihen liittyvät tekstit tulevaisuudessa muuttuvat ja mitä teksteiltä jatkossa vaaditaan.

LÄHTEET

- AcademicWork 2019: *Millainen on hyvä CV?* – <https://www.academicwork.fi/blogi/työnhaku/hyva-cv> 15.10.2019.
- Aka 2019 = Suomen akatemian verkkosivut. – <https://www.aka.fi/ansioluettelo/> 30.9.2019.
- Bahtin, Mihail 1986 [1953]: *The problem of speech genres.* – Emerson, Caryl & Holquist, Michael (toim.), *Speech genres and other late essays.* s.60-102. Austin: University of Texas Press.
- Bhatia, Vijay K. 1993: *Analysing genre: Language use in professional settings.* London: Longman.
- 2004: *Worlds of written discourse: A genre-based view.* London: Continuum.
- Duunitori 2019: *Ansioluettelomalli - Näin teet hyvän ansioluettelon.* – <https://duunitori.fi/tyoelama/työnhakuopas/ansioluettelo/hyva-ansioluettelo/> 15.10.2019.
- CV-pohja 2018: *CV ohje vaikuttavan ansioluettelon luomiseen.* – <https://cvpohja.fi/blogi/cv-ohje-vaikuttavaan-ansioluettelon-luomiseen/> 7.4.2020
- Furka, Ildikó 2008: *The curriculum vitae and the motivational letter: a rhetorical and cultural analysis.* WoPaLP Vol. 2. s.18-37.
- Eggins, Suzanne 2004: *An Introduction to Systemic Functional Linguistics.* Lontoo: Continuum
- Eggins, Suzanne & Martin, J.R. 1997: *Genres and registers of discourse.* – Teun A. van Dijk (toim.), *Discourse as structure and process. Discourse studies: A multidisciplinary introduction volume 1* s. 230–256. Lontoo: Sage.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008: *Johdatus laadullisen tutkimukseen.* Tampere: Vastapaino.
- Halliday, M.A.K 1973: *Explorations in the functions of language.* London: Hutchinson.
- 1978: *Language as social semiotic. The social interpretation of language and meaning.* Lontoo: Arnold
- 1989 [1985]: Part A. – M. A. K. Halliday & Ruqaiya Hasan (toim.), *Language, context and text: Aspects of language in a social-semiotic perspective.* s. 3–49. Victoria: Deakin University Press
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen, Christian M. I. M. 2004: *An introduction to functional grammar.* 3. painos. Lontoo: Arnold
- 2013: *An introduction to functional grammar.* 4. painos. Lontoo: Arnold
- Hasan, Ruqaiya 1985: Part B. – M. A. K. Halliday & Ruqaiya Hasan (toim.), *Language, context and text: Aspects of language in a social-semiotic perspective.* s. 52–109. Victoria: Deakin University Press
- 1989 [1985]: Part B. – Halliday, M.A.K & Hasan, Ruqaiya 1989 [1985] *Language, context and text: Aspects of language in social-semiotic perspective.* s.52-118. Oxford: Oxford University Press.
- Heikkilä, Elina 2006: *Kuvan ja tekstin välissä – kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Heikkinen, Vesa, Hiidenmaa, Pirjo & Tiililä, Ulla 2001: *Teksti työnä, virka kielenä.* 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Heikkinen, Vesa & Voutilainen, Eero 2012: *Genre – monitieteinen näkökulma.* – Heikkinen, Vesa, Voutilainen, Eero, Lauerna, Petri, Tiililä, Ulla & Lounela, Mikko (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsi kirja.* s.17-47. Helsinki: Gaudeamus
- Hela, Aino 2017: *Hyvä hakemus ja CV mainostaa rekrytoijalle osaamistasi.* – <https://www.uusimaa.fi/blogi/539903-hyva-hakemus-ja-cv-mainostaa-rekrytoijalle-osaamistasi> 7.4.2020
- Hokkanen, Jan 2018: *Siivousalan ja telemarkkinoinnin työpaikkailmoitukset tekstilajina.* Pro gradu -tutkielma. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. – http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20180789/urn_nbn_fi_uef-20180789.pdf 3.4.2019.
- Honkanen, Suvi & Tiililä, Ulla 2012: *Jaksoanalyysi osana tekstilajitutkimusta.* – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 208–227. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoppe, Teija & Laine, Tom 2014: *Työnhakuopas.* Helsinki: Talentum Media Oyj.
- Immonen, Leena 2013: *Merkityksen muodostuminen television uutisteksteissä: sanan ja kuvan rinnasteisuus ja alisteisuus.* – *Puhe ja kieli*, 33(4) s. 153–176.
- Jousjärvi, Reija 2016: *Työpaikkailmoitus tekstinä. IT-alan työpaikkailmoituksen tekstilaji ja osallistujat.* Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kangasmäki Reetta 2015: *Itsensä brändääminen työhaastattelussa – työnhakijan strateginen valinta erottautua kilpailijoista.* Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. – <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46783/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201509072830.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 24.10.2019.
- Keckman, Elina 2017: *Hylkäyskirje tekstilajina työnhaun diskurssissa.* Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. – https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/191112/Keckman_Elina_Pro%20gradu_2017.pdf?sequence=2&isAllowed=y 3.4.2019.
- Kielitoimiston ohjepankki 2019: *Konjunktiot: että vai jotta?* – <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/642> 3.3.2020.

- Komulainen, Riikka 2006: *Työpaikkailmoitukset tekstilajina: Rakenteen muutokset ja työpaikkailmoituksiin sisältyvän vuorovaikutuksen ilmeneminen vuosina 1955 ja 2005*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. – <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94059/gradu01476.pdf?sequence=1> 3.4.2019.
- Koskela, Sanni 2013: *Työhakemus tekstilajina*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. – <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40808/tyohakem.pdf?sequence=1> 12.8.2019
- 2014: *Työhakemus tekstilajina*. – *Virittäjä* 1/2014 s. 5–40.
- Kotus 2019: *Substantiivivyyli*. – https://www.kotus.fi/ohjeet/saadoskielen_ohjeita/substantiivivyyli 15.3.2020.
- Kress, Gunther & van Leeuwen, Theo 1996: *Reading Images. The Grammar of Visual Design*. Lontoo: Routledge.
- Labov, William 1972: *Language in the inner city: Studies in the black English vernacular*. Oxford: Basil Blackwell.
- Lakari, Kristian 2018: *Rekrytointi sähköistyy : Rekrytoinnin menetelmät nyt ja tulevaisuudessa*. Turku: Turun yliopisto.
- Luukka, Minna-Riitta 2002: M.A.K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. – Dufva, Hannele & Lähteenmäki, Mika (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita*. s.89-123. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Malinowski, Bronislaw 1946: The problem of meaning in primitive languages. – C. K. Ogden & I. A. Richards (toim.), *The Meaning of Meaning. A study of the influence of language upon thought and of the science of symbolism* s. 296–336. 8. painos. New York: Hartcourt, Brace and Company.
- Mikkonen, Inka 2010: ”Olen sitä mieltä, että...” *Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Mikkonen, Kai 2012: Multimodaalisuus ja laji. – Heikkinen, Vesa & Voutilainen, Eero & Lauerma, Petri & Tiililä, Ulla & Lounela, Mikko (toim.) *Genreanalyysi*. s.296–308. Helsinki: Gaudeamus.
- Mäntynen, Anne 2006: Näkökulmia tekstin ja tekstilajien rakenteeseen. – Mäntynen, Anne, Shore, Susanna & Solin, Anna (toim.), *Genre – tekstilaji*. s. 42-71. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Nieminen, Tommi 2010: *Lajien synty. Tekstilaji kielitieteen semioottisessa metateoriassa*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/23383/9789513938710.pdf?sequence=1> 1.4.2019.
- Paltridge, Brian 1997: *Genre, frames and writing in research settings. Pragmatics and beyond new series 45*. John Benjamin's Publishing Company: Amsterdam
- Saarenmäki, Merja 2007: *Opastamista ja tekstuaalisia piirteitä suomenkielisissä työnhakuoppaissa. Tekstuaalisen merkityksen näkökulma*. Pro gradu -tutkielma. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Shore, Susanna 2012: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Heikkinen, Vesa, Voutilainen, Eero, Lauerma, Petri, Tiililä, Ulla & Lounela, Mikko (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. s.131-157. Helsinki: Gaudeamus.
- Sutton, Trent, Zeiber, Rebecca & Frimpong, Emmanuel 2006: *Developing an Effective Resume or Curriculum Vitae*. – https://www.researchgate.net/publication/265013716_Developing_an_Effective_Resume_or_Curriculum_Vitae 20.3.2020.
- Swales, John 1990: *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 2004: *Research genres: Explorations and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Toolan, Michael 2001: *Narrative. A critical linguistic introduction*. New York: Routledge.
- UkkoWork 2019: *Näin kirjoitat hyvän ansioluettelon - CV:n rakentamisen salaisuudet*. – <https://www.ukkowork.fi/nain-teet-hyvan-ansioluettelon/> 15.10.2019.
- van Leeuwen, Theo & Jewitt, Carey 2001: *Handbook of visual analysis*. London: SAGE.
- Ventola, Eija 2006: Genre systeemis-funktionaalisessa kielitieteessä. Teoksessa Mäntynen, Anne; Shore, Susanna & Solin, Anna (toim.), *Genre – tekstilaji*. s. 96–121. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk> 22.3.2020.

LIITTEET

Liite 1: Webropol-kysely

Ansioluettelo tekstilajina

Olen suomen kielen pääaineopiskelija Jyväskylän yliopistossa ja teen parhaillani pro gradu -tutkielmaa ansioluetteloista. Tutkielmassani pyrin kartoittamaan, millainen ansioluettelo on tekstilajina. Tämän kyselyn avulla kerään aineistoni - eli ansioluetteloita - sekä kartoitan hie-
man taustatekijöitä niihin liittyen.

Osallistumalla kyselyyni ja lähettämällä suomenkielisen ansioluettelosi aineistokseni sinun tulee hyväksyä henkilötietojesi käsittely. Lue ennen vastaamista liitteenä oleva tietosuojailmoitus, josta käy ilmi, miten käsittelen henkilötietojasi pro gradu -tutkielmassani.

Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Ansioluetteloista julkaistaan tutkimuksessa lyhyitä otteita. Sinua ja antamiasi tietoja ei voida tunnistaa tutkimustuloksista tai julkaistuista otteista, sillä henkilötiedot pseudonymisoidaan systemaattisesti. Aineistoa säilytetään tutkijan koneella salasanan takana sekä kryptatulla muistitikulla.

Osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista ja osallistumisen voi peruuttaa milloin tahansa.

Mikäli sinulla on jotain kysyttävää tutkimukseeni liittyen, ota minuun yhteyttä sähköpostitse [sähköpostiosoite]

Tietosuojailmoitus

Tässä osiossa kartoitan vastaajien taustatekijöitä.

1. Olen tutustunut tietosuojailmoitukseen ja suostun siihen, että henkilötietojani käsitellään siinä mainituilla tavoilla. *

Kyllä

Ei

2. Olen *

Nainen

Mies

Muu

En halua sanoa

3. Ikäni (numeroina) on *

4. Olen tällä hetkellä päätoimisesti *

- Opiskelija
- Työssäkävijä
- Työtön
- Muu, mikä?

5. Nykyinen / viimeisin käymäni koulutusaste on *

- Peruskoulu
- Ammattikoulu
- Lukio
- Ammattikorkeakoulu
- Yliopisto
- Muu, mikä?

6. Lisää suomenkielinen ansioluettelosi liitteenä. Voit halutessasi lähettää useampia ansioluetteloita, mikäli ne poikkeavat toisistaan merkittävästi. Tiedostojen koko saa olla yhteensä maksimissaan 40 Mt. *

Liite 2: Tietosuojailmoitus

TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSESTA TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE

Maisterintutkielma

22.5.2019

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, eikä tutkittavan ole pakko toimittaa mitään tietoja ja tutkimukseen osallistumisen voi keskeyttää.

1. TUTKIMUKSEN NIMI, LUONNE JA KESTO

Tutkimuksen nimi on *Ansioluettelo tekstilajina*. Tutkimus on kertatutkimus, ja tutkimus valmistuu viimeistään keväällä 2020.

2. MIHIN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY PERUSTUU

Tutkittavan suostumus. Tutkittava antaa suostumuksen henkilötietojensa käsittelyyn Webropol-kyselyn kautta.

3. TUTKIMUKSESTA VASTAAVAT TAHOT

Tutkimuksen tekijä:

Tiina Viertamo

[yhteystiedot]

Tutkimuksen ohjaaja:

Esa Lehtinen

[yhteystiedot]

4. TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millainen ansioluettelo on tekstilajina. Lisäksi on tarkoitus selvittää, millaisia variaatioita ansioluetteloista tehdään. Tutkimuksen aineistona on Webropol-kyselyn avulla kerättyjä ansioluetteloita, joista esitetään tutkimuksessa pseudonymisoituja otteita, joista ansioluettelon kirjoittajaa ei voi tunnistaa.

Tutkimukseen osallistuvat henkilöt, jotka ovat vähintään 18-vuotiaita ja antavat oman suostumuksensa tutkimukseen.

Tutkimuksessani on välttämätöntä käsitellä niitä henkilötietoja, joita tutkittava on kirjoittanut omaan ansioluettelonsa. Nämä henkilötiedot pseudonymisoidaan eli niitä ei voida tunnistaa tutkielmasta. Lisäksi tutkimuksessa käsitellään jonkin verran myös taustamuuttujissa kysytyjä henkilötietoja (ikä, sukupuoli, koulutustaso). Näitäkin henkilötietoja ei voida tunnistaa tutkielmasta, sillä taustamuuttujia kysytään lähinnä sen takia, että tutkimuksessa voidaan osoittaa aineistonsa lähettäneiden ihmisten heterogeenisyys.

Tutkimusaineisto ei käsittele erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja (rotu tai etninen alkuperä, ammattiliiton jäsenyys, terveyttä koskevat tiedot, seksuaalinen suuntautuminen tai käyttäytyminen, geneettiset tai biometriset tiedot henkilön tunnistamista varten).

Tutkimuksessa käsiteltäviä henkilötietoja, jotka pseudonymisoidaan, voivat olla

- etu- ja sukunimi
- osoite
- puhelinnumero
- sähköpostiosoite
- syntymäaika
- koulutustausta
- työpaikat
- käydyt kurssit ja pätevyyydet
- kuva
- videolla ääni
- muu tieto, josta henkilö voidaan tunnistaa.

Henkilötiedot voivat olla tutkijalla seuraavissa muodoissa

- teksti
- kuva-, video- tai äänitallenne
- litterointi.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Tutkimukseen osallistuminen kestää noin 5 minuuttia.

Tutkimukseen sisältyy kyselylomakkeeseen vastaaminen ja oman ansioluettelon tai ansioluetteloiden liittäminen kyselyyn.

6. TUTKIMUKSEN MAHDOLLISET HYÖDYT JA HAITAT TUTKITTAVILLE

Tutkimus tuottaa tietoa siitä, millaisia ansioluetteloita Suomessa lähetetään työnhaussa. Tämä tieto hyödyttää sekä työnhakijoita että rekrytoijia. Tutkimukseen osallistumisesta ei ole odotettavissa haittaa.

7. HENKILÖTIETOJEN SUOJAAMINEN

Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Aineisto ladataan Webropolista tutkijan koneelle. Tekstimuotoisessa ansioluettelossasi näkyvät henkilötiedot sekä epäsuorat henkilötiedot pseudonymisoidaan systemaattisesti siinä vaiheessa, kun tutkija alkaa analysoida aineistoa. Videomuotoista ansioluetteloa ei pystytä pseudonymisoida vielä analyysivaiheessa, vaan pseudonymisointi tehdään tutkielman kirjoitusvaiheessa. Mikäli videoansioluettelosta otetaan esimerkinomainen kuvakaappaus, mahdollisesti videolla näkyvä henkilö blurrataan tunnistamattomaksi. **Tietojasi ei voida tunnistaa tutkimukseen liittyvistä tutkimustuloksista, selvityksistä tai julkaisuista.**

Tutkimusaineistoa säilytetään Jyväskylän yliopiston tutkimusaineiston käsittelyä koskevien tietoturvakäytäntöiden mukaisesti tutkijan omalla koneella salasanan takana sekä kryptatulla muistitikulla. Sekä alkuperäinen aineisto että pseudonymisoidut tekstit säilytetään eri kansioissa.

Tutkimustuloksissa ja muissa asiakirjoissa sinuun viitataan vain tunnistekoodilla.

8. TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksesta valmistuu opinnäytetyö.

9. TUTKITTAVAN OIKEUDET JA NIISTÄ POIKKEAMINEN

Tutkittavalla on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, kun henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Jos tutkittava peruuttaa suostumuksensa, hänen tietojansa ei käytetä enää tutkimuksessa. Peruuttaminen tapahtuu niin, että tutkittava lähettää tutkijalle sähköpostia peruutuksesta osoitteeseen [sähköpostiosoite]

Tutkittavalla on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli tutkittava katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä. (lue lisää: <http://www.tietosuoja.fi>).

Tutkimuksessa ei poiketa mistään tietosuojalainsäädännön mukaisista tutkittavan oikeuksista.

HENKILÖTIETOJEN SÄILYTTÄMINEN JA ARKISTOINTI

Säilyttäminen

Rekisteriä säilytetään tutkijan omalla koneella salasanan takana sekä kryptatulla muistitikulla, kunnes tutkimus on päättynyt. Lisäksi alkuperäistä aineistoa säilytetään myös Webropolissa tutkijan käyttäjätunnuksen ja salasanan takana, jotta mahdollinen laitteiston rikkoutuminen ei estäisi tutkimuksen toteuttamista.

Pseudonymisoitu ja alkuperäinen aineisto säilytetään eri kansioissa tutkijan koneella salasanan takana sekä kryptatulla muistitikulla.

Tutkimuksen valmistuttua aineisto hävitetään tietoturvalisest i sekä Webropolista että tutkijan tietokoneelta.

10. REKISTERÖIDYN OIKEUKSIEN TOTEUTTAMINEN

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista, voit olla yhteydessä tutkimuksen tekijään.